BR.0007.58.2017

UCHWAŁA NR XXXIII/317/17
RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 14 lipca 2017 r.

w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. - Dz. U. z 2016 r., poz. 446 ze zm.) w zgodności z zapisami Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 i Wytycznych dotyczących programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Program Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023, stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Czerska.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Przewodniczący Rady

Grzegorz Kobierowski

Uzasadnienie

Podjęcie uchwały przez Radę Miejską w Czersku rozpocznie szereg działań rewitalizacyjnych, które mają doprowadzić do założonych w Programie Rewitalizacji pozytywnych rezultatów. Ze względu na swój interdyscyplinarny charakter, dokument ten inicjuje różnorodne działania należące do różnych polityk branżowych (społecznej, inwestycyjnej, mieszkaniowej, przestrzennej itp.), które są ukierunkowane na rozwiązanie problemów społeczności obszaru zdegradowanego. Założenia programu wpisują się w cele ogólnorozwojowe zapisane w dokumentach strategicznych gminy.

Program został zaplanowany do realizacji na siedem lat. Złożoność procesu rewitalizacji wymaga średnio i długookresowego planowania oraz zarządzania, stąd przyjęty horyzont czasowy pozwalający na zintegrowanie działań na rzecz lokalnej społeczności.

Podstawą do opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023 były:

- wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowane przez Ministra Rozwoju,
- wytyczne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego dotyczące programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014.

Dodatkowo dokument ten pozwoli na skuteczniejsze pozyskiwanie środków zewnętrznych na zawarte w programie projekty.

Biorąc pod uwagę powyższe podjęcie niniejszej uchwały uważa się za konieczne i uzasadnione.

Wnoszącym projekt uchwały jest Burmistrz Czerska.

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY CZERSK NA LATA 2017-2023

Czersk, maj 2017

Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

MINISTERSTWO ROZWOJU

Unia Europejska Fundusz Spójności

Spis treści

Wstęp ... 4
Nawiązania do dokumentów strategicznych gminy ... 5
Metodologia ... 9
Delimitacja obszarów zdegradowanych ... 16
Sfera społeczna ... 16
Bezrobocie ... 17
Ubóstwo ... 21
Niski poziom edukacji i kapitału społecznego ... 27
Przestępczość ... 31
Negatywne trendy demograficzne ... 35
Niepełnosprawność ... 40
Sumaryczny wskaźnik degradacji sfery społecznej ... 42
Sfera gospodarcza ... 43
Sfera środowiskowa ... 50
Sfera techniczna ... 52
Sfera przestrzenno-funkcjonalna ... 54
Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne ... 54
Obiekty zabytkowe ... 56
Infrastruktura społeczna ... 57
Infrastruktura czasu wolnego (kultura, sport, rekreacja) ... 58
Zasięg przestrzenny obszarów zdegradowanych ... 65
Obszar rewitalizacji ... 67
Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji ... 67
Pogłębiona analiza obszaru rewitalizacji ... 69
Analiza SWOT ... 92
Charakterystyka i skala potrzeb rewitalizacyjnych ... 93
Wizja i cele procesu rewitalizacji ... 95
Cele procesu rewitalizacji ... 95
Katalog przedsięwzięć rewitalizacyjnych ... 101
Założenia procesu rewitalizacji w Czersku ... 101
Katalog przedsięwzięć podstawowych ... 102
Katalog przedsięwzięć uzupełniających ... 122
Harmonogram realizacji przedsięwzięć ... 127
Indykatywne ramy finansowe ... 127

Mechanizmy zapewniające komplementarność 129
Komplementarność przestrzenna 129
Komplementarność problemowa 130
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna 137
Komplementarność międzyokresowa 137
Komplementarność źródeł finansowania 140
Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji 140
Wdrażanie Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 - 2023 143
Monitoring Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 146
Ewaluacja Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 - 2023 148
Raport z konsultacji społecznych 151
Spis tabel 162
Spis rycin 163

Wstęp

Rewitalizacja to złożony proces, który poprzez długotrwałe i wzajemnie powiązane działania prowadzi do ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru zdegradowanego. Głównym wyzwaniem rewitalizacji jest dostosowanie jej założeń do charakteru i specyfiki konkretnej gminy, aby osiągnąć jak najlepsze rezultaty. Rewitalizacja powinna być odpowiedzią na zidentyfikowane zjawiska kryzysowe występujące na obszarze zdegradowanym, a w jej realizację należy włączyć możliwie szerokie grono interesariuszy rewitalizacji (władz lokalnych, mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych) w celu osiągnięcia zamierzonych efektów. Podstawowym zadaniem rewitalizacji jest dążenie do trwałej poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji.

Podstawą prowadzenia działań rewitalizacyjnych w Czersku będzie Program Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017 – 2023, opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (*Dz. U. z 2016 r. poz. 446*) oraz w zgodności z zapisami *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* i *Wytycznych dotyczących programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020*.

Program Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023 zawiera część diagnostyczną służącą delimitacji obszarów zdegradowanych, pogłębioną analizę negatywnych zjawisk zachodzących na obszarze objętym rewitalizacją, wizję obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji oraz wykaz celów strategicznych i operacyjnych rzeczonego procesu. W części operacyjnej dokumentu zawarto katalog przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja przyczyni się do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej. Następnie wskazano harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz szacunkowe ramy finansowe Programu, wykazano mechanizmy zapewniające komplementarność, a także przedstawiono realizację zasady partnerstwa i partycypacji na każdym etapie procesu rewitalizacji (programowania, wdrażania i ewaluacji). W dokumencie zawarto również opis systemu wdrażania, monitorowania oraz oceny założeń Programu. Raport z przeprowadzonych konsultacji społecznych stanowi załącznik do niniejszego dokumentu.

Program rewitalizacji stanowi odpowiedź na zidentyfikowane negatywne zjawiska występujące na terenie gminy Czersk. Szczególnie wysokie natężenie tych zjawisk stwierdzono na obszarze jednostki F, co poskutkowało wskazaniem jej jako obszaru

wymagającego podjęcia natychmiastowych działań rewitalizacyjnych, które przyczynią się do wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego.

Nawiązania do dokumentów strategicznych gminy

Strategia Rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2025

Strategia Rozwoju Gminy Czersk jest najważniejszym dokumentem strategicznym Gminy, który stanowi podstawę prowadzenia zrównoważonej polityki rozwoju. W dokumencie określone zostały kierunki działań będące odpowiedzią na potrzeby rozwojowe Gminy. Strategia zawiera wizję Czerska jako: „*synergii zasobności, sukcesów i natury, prostej drogi do serca Borów. Jednej z gwiazd na mapie Pomorza. Pstrąg, kapusta i owoce lasu to nasze specjały, które nigdzie nie smakują tak jak tu. Dzieciom zapewniamy solidne wykształcenie, młokosom miłość, pokój i rock&roll, zaś dom niespokojnej starości czeka na dojrzałych gości. U nas się nie wyśpisz, ale wypoczniesz, stąd przyjezdnych u nas wiele, w piątek, w świątek, na niedzielę*". Wizja Czerska zawarta w Strategii opiera się na lokalnych potencjałach oraz wsparciu grup społecznych najbardziej wymagających wsparcia i podkreśla turystyczny charakter gminy. Natomiast misja gminy brzmi: „*Nasz Czersk – urokliwe centrum turystyczne i gospodarcze, gdzie zrównoważony rozwój spotyka się z naszymi zasadami: zaufaniem i zrozumieniem dla innych. Budując nasz dom chcemy troszczyć się o dobro ogółu, uczciwość i być codziennie uśmiechnięci*". Zarówno misja i wizja gminy wpisana do Strategii wskazują na potrzebę prowadzenia procesu rewitalizacji, nastawionego głównie na rozwiązywanie problemów społecznych przy wykorzystaniu potencjału endogenicznego gminy.

W Strategii Rozwoju Gminy Czersk zidentyfikowano zjawiska, których występowanie świadczy o potrzebie podjęcia działań rewitalizacyjnych:

- wysoki poziom bezrobocia;
- ujemne saldo migracji (spadek liczby mieszkańców);
- duża liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej;
- niski poziom uczestnictwa w dialogu publicznym;
- niski poziom przedsiębiorczości.

W dokumencie określono dwa cele strategiczne oraz sześć celów operacyjnych, których osiągnięcie przyczynią się do poprawy warunków życia mieszkańców gminy Czersk, a także redukcji istniejących problemów społecznych. Potrzeba prowadzenia działań rewitalizacyjnych została wskazana w celach:

B. Wykreowanie warunków sprzyjających aktywizacji mieszkańców gminy:

1. Efektywny system oświaty i kultury służący rozwojowi kompetencji kluczowych, w tym społecznych oraz współpracy mieszkańców.

2. Wyłanianie reprezentantów grup społecznych i zawodowych w celu podejmowania wspólnych inicjatyw.

Wyżej wskazane cele wskazują na potrzebę rozwoju tzw. społeczeństwa obywatelskiego, co objawiać się ma m. in.: wzrostem aktywności społecznej, wzrostem poziomu integracji mieszkańców oraz poziomu ich umiejętności społecznych. Wszystkie wyżej wymienione cele *Strategii Rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2025* swoje odzwierciedlenie mają w celu strategicznym LPR - 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji, który został zoperacjonalizowany poprzez następujące cele szczegółowe: 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych, 1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych oraz 1.3. Tworzenie kapitału społecznego. Na tej podstawie należy stwierdzić, iż cele Strategii będą realizowane przez Program Rewitalizacji.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czersk dla obszaru w granicach administracyjnych miasta i gminy

Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Czersk (*dalej:* Studium) przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Czersku nr XXXVI/301/14 z dnia 28 lutego 2014 r. zastępuje pierwotną wersję Studium, która pochodzi z września 2000 roku. Aktualne Studium określa politykę przestrzenną gminy Czersk i sporządzone jest na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*Dz. U. z 2012 r. poz. 647*).

Głównym celem rozwoju miasta i gminy Czersk jest dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez możliwość stworzenia nowych miejsc pracy oraz utrzymanie dotychczasowych wiodących funkcji gminy – gospodarczej, leśnej, osadniczo-rolniczej i produkcyjnej, wypoczynkowej i usługowej obsługującej turystykę – przy utrwalaniu ochrony środowiska przyrodniczego. W rzeczonym celu zawarto informację o konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych uwzględniających aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców.

W Studium wskazuje się na występowanie licznych problemów społecznych na terenie gminy, co wskazuje pośrednio na potrzebę podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Za główne problemy gminy uznano: starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych ludzi w wieku produkcyjnym o dobrym wykształceniu, wysoka stopa bezrobocia, w tym także bezrobocia długotrwałego oraz niedogodności związane z funkcjonowaniem przedsiębiorstw, jednak nie wskazuje się miejsc szczególnego natężenia negatywnych zjawisk społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2014-2020

Konieczność sporządzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z zapisów ustawy o pomocy społecznej, a jej podstawowym celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia jest długofalowym planem określającym cele i kierunki działań, które mają przyczynić się do eliminacji lub redukcji zdiagnozowanych problemów.

Cele strategiczne i operacyjne wypracowane w ramach Strategii ukierunkowane są na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych, co stanowi również podstawowy cel procesu rewitalizacji. Misją Strategii jest poprawa jakości życia mieszkańców, realizowana poprzez zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, wzrost integracji i aktywności społecznej oraz eliminację negatywnych zjawisk społecznych.

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społeczno-demograficznej pozwoliła wyszczególnić 4 obszary priorytetowe, w ramach których realizowane będą działania i założenia Strategii. W obszarach tych wyznaczone zostały cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań.

Tabela 1. *Cele strategiczne zdiagnozowane w ramach obszarów problemowych wskazanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2014-2020*

Obszar priorytetowy	Cel strategiczny	Cele operacyjne
I. Rodzina	**1. Prawidłowe wypełnianie funkcji rodziny**	1.1. Ograniczanie zjawiska ubóstwa 1.2. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy i ochrona osób doświadczających przemocy 1.3. Realizacja działań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
II. Niepełnosprawność	**2. Poprawa warunków i jakości życia osób niepełnosprawnych**	2.1. Kompleksowe wsparcie osób niepełnosprawnych 2.2. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych 2.3. poszerzenie oferty pomocy osobom niepełnosprawnym oraz pobudzenie ich do uczestnictwa i aktywności w życiu społeczności lokalnej 2.4. Tworzenie i rozbudowa instytucji działających w obszarze

		osób niepełnosprawnych
III. Seniorzy	**3. Poprawa jakości życia seniorów**	3.1. Kompleksowe wsparcie seniorów 3.2. Zwiększanie aktywności społecznej seniorów 3.3. Ułatwienie dostępu seniorom do usług opiekuńczych oraz medycznych
IV. Integracja społeczna	**4. Wzrost integracji i aktywności społecznej**	4.1. Tworzenie i rozwój sektora ekonomii społecznej 4.2. Realizacja programów aktywnej integracji 4.3. Zadania z zakresu organizowania społeczności lokalnych

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2014-2020

W powyższej tabeli wskazano cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2014-2020. Z punktu widzenia procesu rewitalizacji wszystkie cele zawarte w Strategii są niezwykle ważne, ze względu na ukierunkowanie ich na rozwiązywanie problemów społecznych, co również stanowi podstawowy cel procesu rewitalizacji.

Strategia nie określa miejsc natężenia negatywnych zjawisk w gminie Czersk, diagnozuje jedynie występowanie problemów społecznych i określa potrzebę ich rozwiązywania. Z perspektywy procesu rewitalizacji kluczowym czynnikiem wpływającym na stan kryzysowy w obrębie obszarów są negatywne zjawiska społeczne. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wskazuje na występowanie licznych problemów społecznych, które potwierdzają potrzebę przeprowadzenia procesu rewitalizacji w gminie Czersk, dlatego zasadnym jest opracowanie szczegółowych analiz, których celem będzie identyfikacja miejsc szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Czersk na lata 2014-2020

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (*dalej:* PGN) jest dokumentem strategicznym gminy, mającym wpływ na lokalną gospodarkę ekologiczną i energetyczną. PGN prezentuje informacje o ilości pyłów i gazów cieplarnianych na terenie gminy. Dodatkowo wskazuje propozycje działań mających na celu ograniczanie tego zjawiska. Celem opracowania jest analiza przedsięwzięć, których realizacja pozwoli na zmianę struktury używanych nośników energetycznych oraz zmniejszanie zużycia energii, co obniży emisję gazów cieplarnianych na terenie gminy Czersk.

Głównym kierunkiem wyznaczonym w dokumencie jest uzyskanie mniejszego zużycia energii cieplnej i energetycznej (również poprzez zwiększenie udziału odnawialnych źródeł

energii w ogólnym bilansie produkcji i zużycia energii), skutkujące osiągnięciem celu, czyli redukcja emisji CO_2 do roku 2020 o 20%. W PGN wyznaczono liczne cele szczegółowe, są to m. in.:

- systematyczna poprawa jakości powietrza atmosferycznego, poprzez redukcję lokalnej emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych, związanej ze spalaniem paliw na terenie gminy;
- optymalizacja działań związanych z produkcją i wykorzystaniem energii;
- obniżenie energochłonności w poszczególnych sektorach odbiorców energii;
- kreowanie i utrzymanie wizerunku gminy Czersk jako jednostki samorządowej, która w sposób racjonalny wykorzystuje energię i dba o jakość środowiska na swoim terenie;
- aktywizacja lokalnej społeczności oraz poszczególnych uczestników lokalnego rynku energii w działania ograniczające emisję gazów cieplarnianych.

Realizacja założeń dokumentu przyczyni się do poprawy sytuacji w sferze technicznej i środowiskowej, poprzez ograniczenie niskiej emisji czy poprawę efektywności energetycznej zarówno budynków mieszkalnych jak i obiektów użyteczności publicznej. Zadaniami, których realizacja będzie miała pozytywny wpływ na wyżej wymienione kwestie będą m. in. modernizacja dworca PKP czy remont części wspólnych budynków mieszkalnych.

Metodologia

W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych miasta i gminy Czersk przeprowadzono badania ilościowe, w formie analizy wskaźnikowej oraz badania jakościowe w postaci ankiet i wywiadów z przedsiębiorcami oraz spaceru badawczego. Analiza wskaźnikowa przeprowadzona została w oparciu o dane statystyczne pozyskane z: Urzędu Miejskiego w Czersku, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy w Chojnicach, Starostwa Powiatowego w Chojnicach, placówek edukacyjnych zlokalizowanych na terenie gminy oraz Policji. Z wyżej wymienionych instytucji pozyskano dane dotyczące:

- liczby ludności ogółem (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby ludności w wieku produkcyjnym (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób bezrobotnych (stan na 31.12.2016 r.);

- liczby osób długotrwale bezrobotnych (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (*forma pieniężna*) (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (*forma niepieniężna*) (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej (*forma pieniężna*) (stan na 31.12.2016 r.);
- łącznej kwoty wypłaconych zasiłków pomocy społecznej (*forma pieniężna*) (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy (stan na 31.12.2016 r.);
- ogólnej liczby uczniów (dane za rok szkolny 2015/2016);
- liczby uczniów mających problemy w nauce (dane za rok szkolny 2015/2016);
- liczby uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne (dane za rok szkolny 2015/2016);
- liczby stwierdzonych przestępstw (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby stwierdzonych wykroczeń (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób objętych procedurą niebieskiej karty (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób, którym przyznano świadczenie z tytułu niepełnosprawności (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby osób deklarujących selektywną zbiórkę odpadów (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby ogólnodostępnych placów zabaw (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby ogólnodostępnych obiektów sportowych (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby budynków mieszkalnych (stan na 31.12.2016 r.);
- liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem (stan na 31.12.2016 r.);
- powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych (stan na 31.12.2016 r.);
- masy wyrobów azbestowych (stan na 31.12.2016 r.).

Na podstawie pozyskanych danych przeprowadzono analizę występowania negatywnych zjawisk zachodzących na obszarze gminy Czersk w pięciu kluczowych sferach, tj.: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Analizy dokonano w oparciu o następujący katalog wskaźników:

Tabela 2. *Katalog wskaźników wykorzystanych w analizie*

Numer wskaźnika	Kryterium	Nazwa wskaźnika
Sfera społeczna		
W_1	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym
W_2		Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym
W_3	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_4		Kwota wypłaconych zasiłków pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1 rodzinę, której udzielono wsparcia
W_5		Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (forma niepieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_6		Liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_7	Edukacja	Liczba uczniów mających problemy w nauce w przeliczeniu na 100 uczniów
W_8	Kapitał społeczny	Liczba uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne w przeliczeniu na 100 uczniów
W_9		Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
W_{10}	Przestępczość	Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_{11}		Liczba wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_{12}		Liczba osób objętych procedurą „niebieskiej karty” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_{13}	Demografia	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców
W_{14}		Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców
W_{15}		Liczba osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny w przeliczeniu na 100 osób w wieku poprodukcyjnym
W_{16}	Niepełnosprawność	Liczba osób, którym przyznano zasiłek z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Sfera gospodarcza		
W_{17}	Obciążenie demograficzne	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym
W_{18}		Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym
W_{19}		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
W_{20}	Niski poziom przedsiębiorczości	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców
W_{21}	Niski poziom kwalifikacji zawodowych	Udział osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych
Sfera środowiskowa		
W_{22}	Niska świadomość ekologiczna	Udział osób deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie mieszkańców
W_{23}	Występowanie azbestu do usunięcia	Średnia waga wyrobów azbestowych przypadających na 1 budynek mieszkalny
Sfera techniczna		

W_{24}	Zły stan techniczny substancji mieszkaniowej	Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej ich liczbie
W_{25}	Niewystarczająca jakość substancji mieszkaniowej	Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Sfera przestrzenno-funkcjonalna		
W_{26}	Niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę czasu wolnego	Liczba ogólnodostępnych placów zabaw w przeliczeniu na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
W_{27}		Liczba obiektów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Analizę przeprowadzono w oparciu o istniejący podział gminy Czersk na 18 jednostek analitycznych (sołectw) oraz stworzony na potrzeby niniejszego opracowania podział miasta Czersk na 11 jednostek analitycznych. Do każdej jednostki analitycznej przyporządkowano wartości poszczególnych wskaźników, które następnie były porównywane z wartością referencyjną dla gminy, którą w tym przypadku stanowi wartość wskaźnika dla gminy Czersk. Na poniższej grafice przedstawiono wykorzystane podziały miasta i gminy.

Ryc. 1. *Wykorzystane podziały miasta i gminy Czersk na jednostki analityczne*

Źródło: opracowanie własne

W poniższej tabeli zamieszczono wykaz ulic i miejscowości wchodzących w skład ustalonych jednostek analitycznych oraz liczbę ludności poszczególnych jednostek.

Tabela 3. *Wykaz ulic i miejscowości wchodzących w skład jednostek analitycznych*

Jednostka	Ulice wchodzące w skład jednostki	Liczba ludności	% udział ludności [waga]
A	1000-lecia, 21 lutego (część), Batorego (część), Blacharska, Browarowa, dr Zielińskiego, Dworcowa (część), Klonowa, Kościuszki, Królowej Jadwigi (część), Lipowa (część), Józefa Ostrowskiego, Piaskowa, Pocztowa, Rynkowa, Rzemieślnicza, Starogardzka (część), Szkolna, Targowa	1697	7,89
B	60-lecia, Bohaterów Września, Henryka Sienkiewicza, Jana Karnowskiego, Ludwika Zabrockiego, Łąkowa, Łosińska, Łukowska, Myśliwska, Władysława Reymonta	764	3,55
C	Brzozowa, Budowlana, Bukowa, Chojnicka, Dębowa, Jodłowa, Kosobudzka (część), Kwiatowa, Leśna, Modrzewiowa, Ogrodowa, Pogodna, Polna, Słoneczna,	911	4,23

	Sosnowa, Wierzbowa		
D	Cisowa, Czesława Miłosza, Jarzębinowa, Marii Konopnickiej, Wrzosowa, Zielona	121	0,56
E	Kamienna, Konstantego Klina, Krótka, Łubianka, Mleczarska, Przemysłowa, Spokojna, Towarowa, Wielewska	588	2,73
F	Batorego (część), Dąbrowskiego, Dworcowa (część), gen. Hallera, gen. Maczka, gen. Sikorskiego, gen. Andersa, Kolejowa, Kosobudzka (część), Królowej Jadwigi (część), Lipowa (część), Matejki, Piłsudskiego, Przytorowa, Transportowców, Wojska Polskiego	1985	9,22
G	Cmentarna, Kaszubska, kpt. Szczepańskiego, Kręta, Królowej Jadwigi (część), Piotra Ferensa, Pomorska, por. Kalinowskiego, Wicka Rogali, Zbożowa	427	1,98
H	Cicha, gen. Bema, Morelowa, Okrężna, Orzechowa, Podgórna, Słowackiego, Sportowa, Starogardzka (część), Świerkowa (część), Wincentego Pola	865	4,02
I	Augustyna Szpręgi, Czereśniowa, Derdowskiego, Kasztanowa, ks. Płk. Wryczy, Leszczynowa, Ottona Sabiniarza, Partyzantów, Piaskowa (część), Starogardzka (część), Świerkowa (część), Wiśniowa, Zacisze	915	4,25
J	21 lutego (część), Adama Mickiewicza, Boczna, Bolesława Chrobrego, Bolesława Krzywoustego, Czerwonych Maków, Gajowa, Jana Kilińskiego, Kazimierza Odnowiciela, Kazimierza Sprawiedliwego, Kazimierza Wielkiego, Malinowa, Mieszka I, Parkowa, Podleśna, Przemysła II, Starego Urzędu, Tucholska (część), Władysława Łokietka, Wyzwolenia	1241	5,77
K	Agrestowa, Długa, Floriana Ceynowy, Jagodowa, Jeżynowa, Kazimierza Jasnocha, Porzeczkowa, Poziomkowa, Truskawkowa, Tucholska (część)	399	1,85
Będźmierowice	Będźmierowice	541	2,51
Gotelp	Gotelp, Kamionka, Leśnictwo Jańcza, Nowa Jańcza, Stara Jańcza, Nowe Prusy, Przyjaźnia, Pustki, Polana	769	3,57
Gutowiec	Gutowiec, Kurkowo	477	2,22
Klaskawa	Klaskawa, Struga	232	1,08
Krzyż	Bielawy, Kłodnia, Krzyż, Kwieki, Nieżurawa, Sienica, Stodółki	647	3,01
Kurcze	Bagna, Dąbki, Konewki, Kurcze, Ostrowite, Twarożnica, Ustronie	370	1,72
Lipki	Lipki Dolne, Lipki Górne, Kęsza, Wądoły, Złe Mięso	672	3,12
Łąg-Kolonia	Budziska, Łąg-Kolonia, Stare Prusy, Szałamaje	537	2,50
Łąg	Bukowa Góra, Łąg, Szyszkowiec	1280	5,95
Łubna	Łubna, Koszary	337	1,57
Malachin	Malachin	619	2,88
Mokre	Listewka, Mokre, Rówki	276	1,28
Mosna	Mosna	87	0,40
Odry	Leśnictwo Odry, Leśnictwo Wojtal, Odry, Uroża, Wojtal	598	2,78
Rytel	Błota, Duża Klonia, Duże Wądoły, Karolewo, Konigort, Konigortek, Leśnictwo Jeziórko, Leśnictwo Olszyny, Leśnictwo Ostrowy, Mała Klonia, Małe Wądoły, Młynki, Modrzejewo, Olszyny, Płecno, Rytel-Dworzec, Rytel-	2687	12,49

	Nadleśnictwo, Rytel, Uboga, Zapora		
Wieck	Klonowice, Wieck, Zawada	157	0,73
Zapędowo	Brda, Czerska Struga, Gartki, Kosowa Niwa, Lutom, Nowy Młyn, Zapędowo, Żukowo	401	1,86
Złotowo	Leśnictwo Czersk, Łukowo, Złotowo	919	4,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Analiza wskaźnikowa przeprowadzona została w oparciu o następujące kroki:

1) zebranie danych w odniesieniu do poszczególnych jednostek analitycznych (w podziale na sołectwa i ulice w mieście);
2) przyporządkowanie wartości do jednostek analitycznych;
3) obliczenie wartości wskaźników dla poszczególnych jednostek;
4) obliczenie średniej wartości i odchylenia standardowego dla poszczególnych wskaźników;
5) standaryzacja wskaźników w celu umożliwienia sumowania ich wartości, przeprowadzana według następującego wzoru, w zależności od charakteru badanego zjawiska:

$$z_{ij} = \frac{W_{ij} - \overline{W_{ij}}}{\sigma}$$

lub

$$z_{ij} = -\frac{W_{ij} - \overline{W_{ij}}}{\sigma}$$

gdzie:

W_{ij} – wartość i-tego wskaźnika dla j-tej jednostki analitycznej;

$\overline{W_{ij}}$– średnia wartość i-tego wskaźnika;

z_{ij} – standaryzowana wartość i-tego wskaźnika dla j-tej jednostki analitycznej;

σ - odchylenie standardowe,

W zależności od charakteru zjawiska wskaźnik może być stymulantą bądź destymulantą. Stymulanta to zmienna, której rosnąca wartość jest oceniana jako potwierdzenie występowania stanu kryzysowego (np. wysoka stopa bezrobocia – im **więcej** zarejestrowanych osób bezrobotnych tym **większy** poziom degradacji). Destymulantą jest zmienna, której wysokie wartości zaprzeczają występowaniu stanu kryzysowego (np. liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców – im **więcej** zarejestrowanych podmiotów tym **niższy** poziom degradacji).

Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy (0) i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wartości dodatnie wskazują, które jednostki odznaczają się wysokim natężeniem negatywnych zjawisk, natomiast wartości ujemne świadczą o stosunkowo dobrej sytuacji w danej jednostce.

6) ustalenie wag pojedynczych jednostek analitycznych według procentowego udziału mieszkańców gminy w danej jednostce analitycznej (dane zawarte w tabeli 3.);
7) obliczenie ważonego sumarycznego wskaźnika degradacji, czyli zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników oraz pomnożenie przez wagę;

$$SWD = \sum_{i=1}^{n} z_{ij} * w$$

gdzie:

n – liczba wskaźników,

w – waga.

8) interpretacja wyników.

Delimitacja obszarów zdegradowanych

Niniejsza część dokumentu ma na celu wyznaczenie obszarów zdegradowanych w mieście i gminie Czersk. Zgodnie z zapisami *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* obszarem zdegradowanym jest obszar, na którym zidentyfikowany został stan kryzysowy, spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z problemami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej.

Sfera społeczna

Zgodnie z definicją przedstawioną powyżej sfera społeczna ma kluczowe znaczenie dla delimitacji obszarów zdegradowanych oraz stanowi podstawę do wyznaczenia skali i charakteru potrzeb w zakresie rewitalizacji. W celu możliwie dokładnej identyfikacji negatywnych zjawisk występujących w sferze społecznej gminy Czersk wykorzystano 16 wskaźników odnoszących się do różnych aspektów życia społecznego, m.in.: poziomu bezrobocia, ubóstwa, przestępczości czy trendów demograficznych. W poniższej tabeli przedstawiono pełen katalog wskaźników, które wykorzystano w niniejszym badaniu.

Tabela 4. *Wykaz wskaźników wykorzystanych w analizie sfery społecznej*

Numer wskaźnika	Kryterium	Nazwa wskaźnika
Sfera społeczna		
W_1	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym
W_2		Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym
W_3	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_4		Kwota wypłaconych zasiłków pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1 rodzinę, której udzielono wsparcia
W_5		Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (forma niepieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_6		Liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_7	Edukacja	Liczba uczniów mających problemy w nauce w przeliczeniu na 100 uczniów
W_8	Kapitał społeczny	Liczba uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne w przeliczeniu na 100 uczniów
W_9		Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
W_{10}	Przestępczość	Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_{11}		Liczba wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_{12}		Liczba osób objętych procedurą „niebieskiej karty” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
W_{13}	Demografia	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców
W_{14}		Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców
W_{15}		Liczba osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny w przeliczeniu na 100 osób w wieku poprodukcyjnym
W_{16}	Niepełnosprawność	Liczba osób, którym przyznano zasiłek z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Bezrobocie

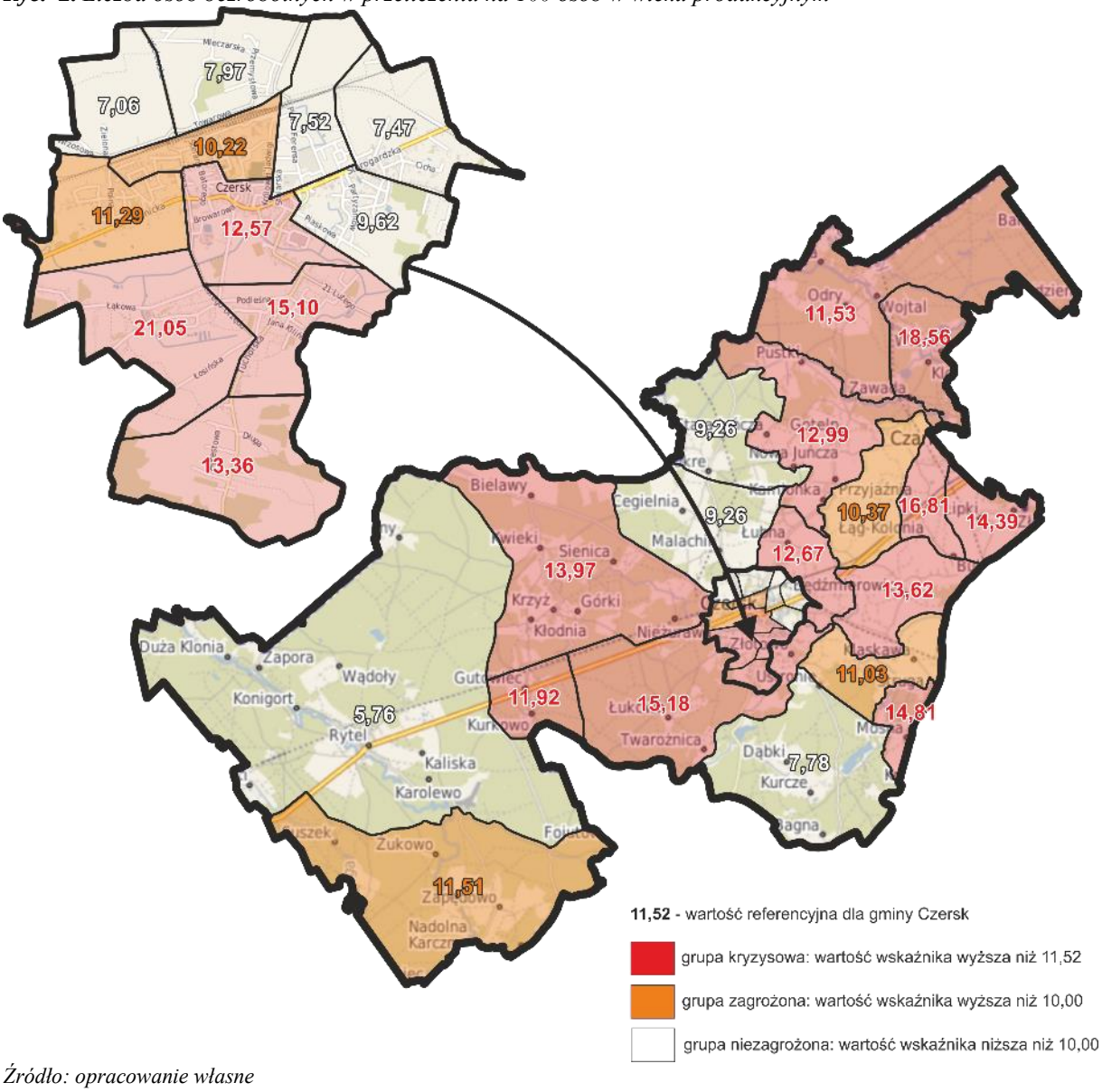
Bezrobocie postrzegane jest jako jeden z najpoważniejszych problemów występujących w sferze społecznej. Jest to zjawisko polegające na braku możliwości podjęcia zatrudnienia przez osoby w wieku produkcyjnym, które pragną je podjąć. Wysoka stopa bezrobocia generuje negatywne skutki zarówno społeczne jak i gospodarcze, m.in.: może powodować ubóstwo i frustracje społeczne, które z kolei mogą skutkować zwiększeniem poziomu przestępczości czy uzależnień.

Szczególnie niebezpieczne pod względem społecznym jest zjawisko bezrobocia długotrwałego, które dotyczy osób pozostających bez zatrudnienia przez co najmniej 12 miesięcy na przestrzeni ostatnich dwóch lat. Według przeprowadzonych badań statystycznych najbardziej narażonymi na długotrwałe bezrobocie są osoby w grupach wiekowych od 18 do 24 lat oraz osoby powyżej 55 roku życia. W przypadku osób młodych jest to spowodowane brakiem doświadczenia zawodowego, a także często roszczeniową

postawą wobec pracodawców. Natomiast w przypadku osób starszych o długotrwałym pozostawaniu bez pracy decyduje wiek oraz trudności w dostosowaniu się do rosnących wymagań stawianych przez rynek pracy. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia powoduje problemy z samoakceptacją osoby bezrobotnej, wpływa na zniechęcenie tej osoby do poszukiwania pracy, a także może powodować występowanie innych negatywnych zjawisk społecznych, takich jak: ubóstwo, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, przemoc domowa, uzależnienia, przestępczość czy wykluczenie społeczne.

Analizując zjawisko bezrobocia w gminie Czersk zwrócono uwagę na dwa jego aspekty: $\mathbf{W_1}$ – stopa bezrobocia rejestrowanego (liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym) oraz $\mathbf{W_2}$ – stopa bezrobocia długotrwałego (liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym).

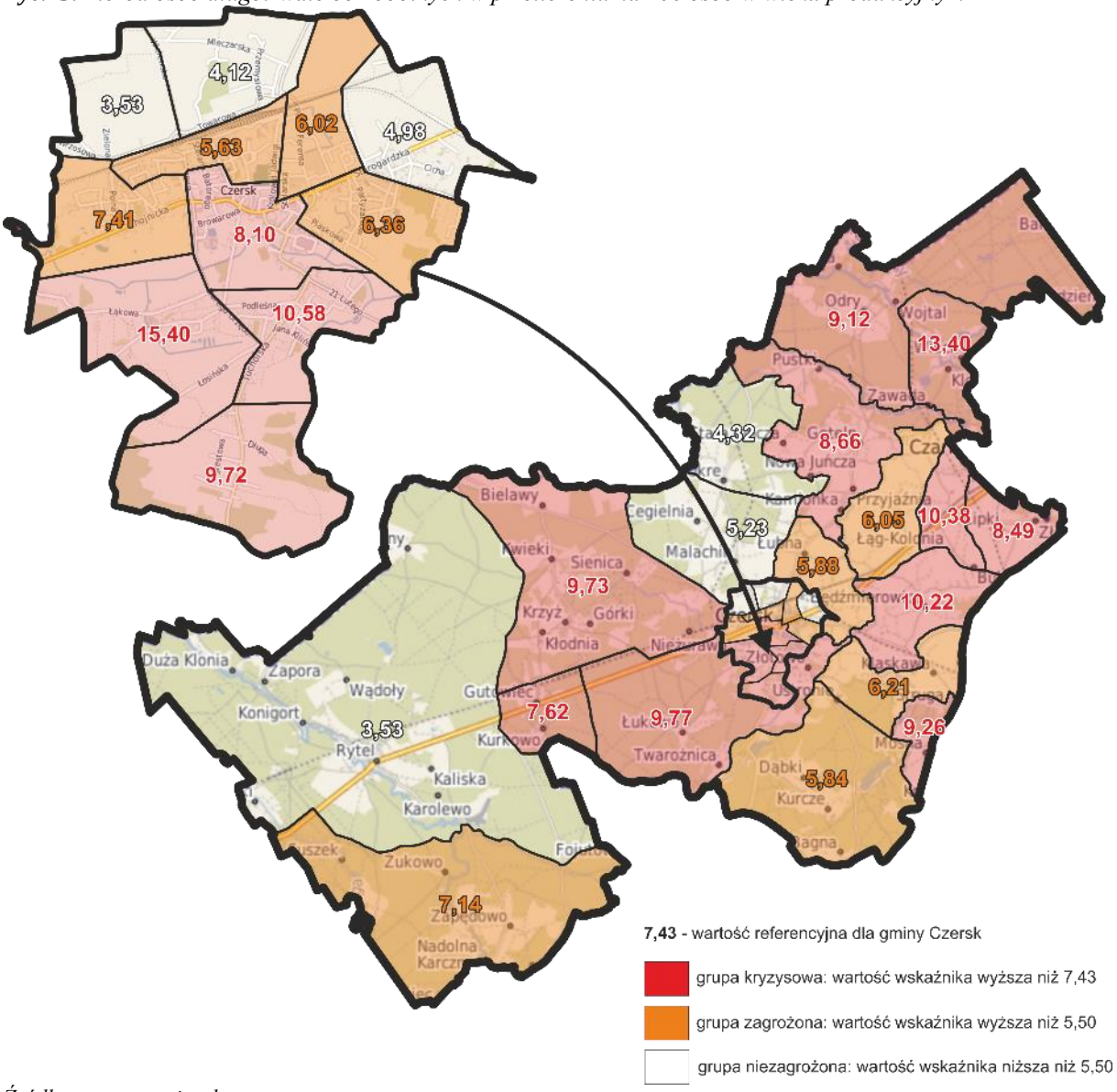
Ryc. 2. *Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym*

Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk w 2016 roku jako bezrobotne zarejestrowały się 1573 osoby, z czego 47% (740 osób) stanowiła ludność miejska. Udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym wynosi 11,52% i jest znacznie wyższy od wskaźnika dla Polski (5,62%) i województwa pomorskiego (4,50%). Na podstawie analizy wskaźnikowej zjawiska bezrobocia w gminie Czersk wyróżniono trzy grupy jednostek: grupę kryzysową, grupę zagrożoną oraz grupę niezagrożoną. Do grupy kryzysowej zaliczono jednostki, dla których odnotowano wartości wskaźnika wyższe niż wartość referencyjna dla gminy Czersk. Do grupy zagrożonej włączono jednostki, dla których wartość wskaźnika jest mniej korzystna niż wartość dla Polski i województwa pomorskiego, przy jednocześnie bardziej korzystnej sytuacji niż w przypadku gminy Czersk. Natomiast w grupie niezagrożonej umieszczono jednostki o stosunkowo niskich wartościach wskaźnika. Do grupy kryzysowej włączono następujące jednostki: Jednostka B (21,05), Wieck (18,56), Łąg (16,81), Złotowo (15,18), Jednostka J (15,10), Mosna (14,81), Lipki (14,39), Krzyż (13,97), Będźmierowice (13,62), Jednostka K (13,36), Gotelp (12,99), Łubna (12,67), Jednostka A (12,57), Gutowiec (11,92) oraz Odry (11,53). Natomiast do grupy jednostek zagrożonych zaliczono: Zapędowo (11,51), Jednostkę C (11,29), Klaskawę (11,03), Łąg-Kolonia (10,37) oraz Jednostkę F (10,22).

Ryc. 3. *Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym*

Źródło: opracowanie własne

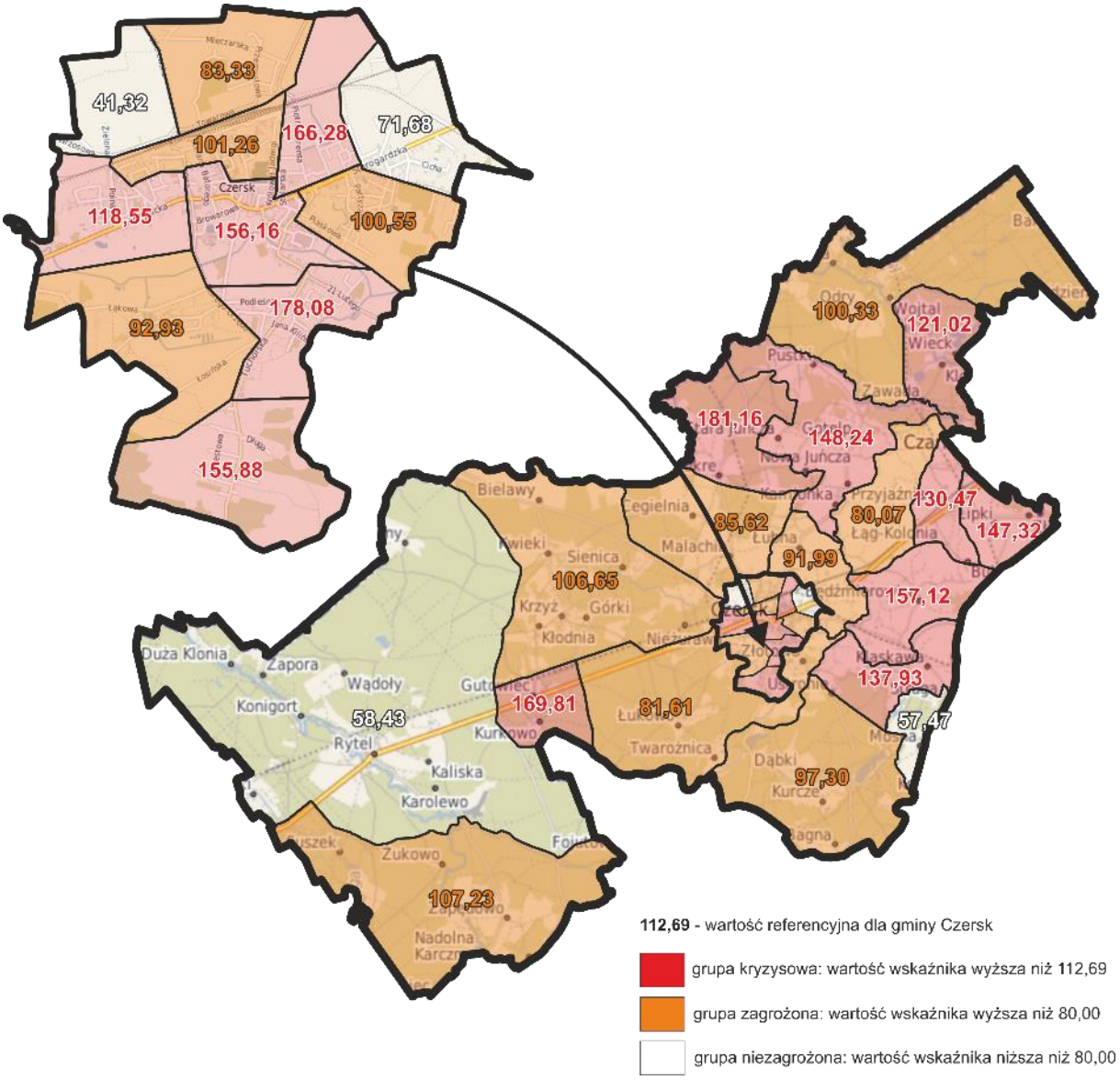
Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 7,43% i jest to wartość przewyższająca w stopniu znacznym wartość dla Polski (2,28%) i województwa pomorskiego (1,60%). Na podstawie analizy zjawiska długotrwałego bezrobocia także wydzielono 3 grupy jednostek (kryzysową, zagrożoną oraz niezagrożoną) bazując na wartościach wskaźnika. Do grupy jednostek kryzysowych włączono: Jednostkę B (15,40), Wieck (13,40), Jednostkę J (10,58), Łąg (10,38), Będźmierowice (10,22), Złotowo (9,77), Krzyż (9,73), Jednostkę K (9,72), Mosnę (9,26), Odry (9,12), Gotelp (8,66), Lipki (8,49), Jednostkę A (8,10) oraz Gutowiec (7,62). Do grupy jednostek zagrożonych zaliczono: Jednostkę C (7,41), Zapędowo (7,14), Jednostkę I (6,36), Klaskawę (6,21), Łąg- Kolonia (6,05), Jednostkę G (6,02), Łubnę (5,88), Kurcze (5,84) oraz Jednostkę F (5,63).

Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w Czersku wynosi 64,5%, co jest wartością znacznie przewyższającą wartość dla Polski (40,7%) i województwa pomorskiego (35,6%). Tak wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych świadczy o deprywacji zatrudnienia w gminie i wyraźnie wskazuje na konieczność podjęcia działań aktywizacyjnych, które przyczynią się do powrotu tych osób na rynek pracy.

Ubóstwo

Analiza zjawiska ubóstwa i sytuacji materialnej mieszkańców przeprowadzona została w oparciu o cztery wskaźniki obrazujące natężenie korzystania z różnych form zasiłków pomocy społecznej w poszczególnych jednostkach analitycznych. W badaniu wykorzystano wskaźniki: $\mathbf{W_3}$ – liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, $\mathbf{W_4}$ – kwota wypłaconych świadczeń pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1 rodzinę, której udzielono wsparcia, $\mathbf{W_5}$ - liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (forma niepieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz $\mathbf{W_6}$ – liczba osób otrzymujących dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wykorzystane wskaźniki dobrane zostały w sposób umożliwiający możliwie kompleksowe przedstawienie sytuacji materialnej mieszkańców gminy Czersk.

Ryc. 4. *Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

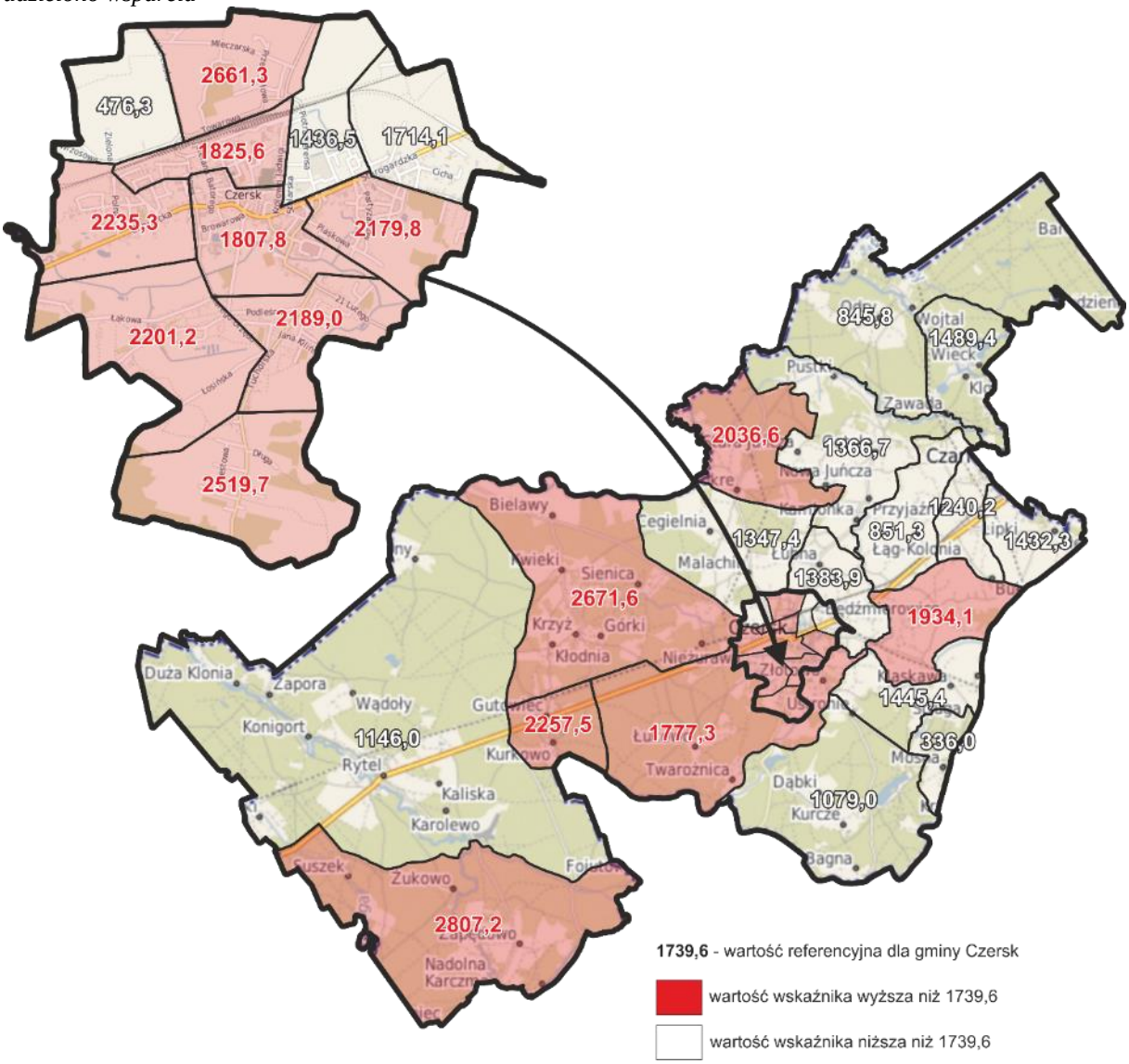
Do form pieniężnych świadczeń pomocy społecznej należą: zasiłek stały, zasiłek okresowy oraz zasiłek celowy. Zasiłki stałe oraz okresowe adresowane są do osób i rodzin o dochodach niższych niż ustawowe kryterium oraz zasobach pieniężnych niewystarczających na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych, zwłaszcza ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność czy bezrobocie. Natomiast zasiłki celowe przyznawane są na zaspokojenie niezbędnej potrzeby życiowej, powstałej najczęściej w przypadku zdarzenia losowego (remont mieszkania, koszty pogrzebu).

W Czersku na 1000 mieszkańców gminy przypada około 112 osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej w formie pieniężnej i jest to wartość niemal trzykrotnie przewyższająca wartość dla Polski (40,2) i województwa pomorskiego (38,1). Podobnie, jak

w przypadku analizy zjawiska bezrobocia, jednostki podzielono na grupy według wartości wskaźnika. Do grupy kryzysowej zaliczono: Mokre (181,16), Jednostkę J (178,08), Gutowiec (169,81), Jednostkę G (166,28), Będźmierowice (157,12), Jednostkę A (156,16), Jednostkę K (152,88), Gotelp (148,24), Lipki (147,32), Klaskawę (137,93), Łąg (130,47), Wieck (121,02) oraz Jednostkę C (118,55). Natomiast do grupy jednostek zagrożonych włączono: Zapędowo (107,23), Krzyż (106,65), Jednostkę F (101,26), Jednostkę I (100,55), Odry (100,33), Kurcze (97,30), Jednostkę B (92,93), Łubnę (91,99), Malachin (85,62), Jednostkę E (83,33), Złotowo (81,61) oraz Łąg-Kolonia (80,07).

Obok wskaźnika liczby osób otrzymujących pieniężne świadczenia społeczne informacji na temat poziomu ubóstwa mieszkańców gminy dostarczyć może analiza wartości przyznanych świadczeń. Świadczenia przyznawane są w wysokości różnicy pomiędzy kryterium dochodowym a dochodem osób objętych wsparciem. Średnia wysokość miesięcznego świadczenia pieniężnego w przeliczeniu na rodzinę (osoba samotnie gospodarująca liczona jest jako 1 rodzina wynosi 144,96 zł i przewyższa wartość dla Polski (123,18 zł), natomiast wartość dla województwa pomorskiego jest wyższa (148,84 zł). Wskazuje to na możliwość zamieszkiwania obszaru gminy przez rodziny ubogie, których dochód nie przekracza minimum egzystencji.

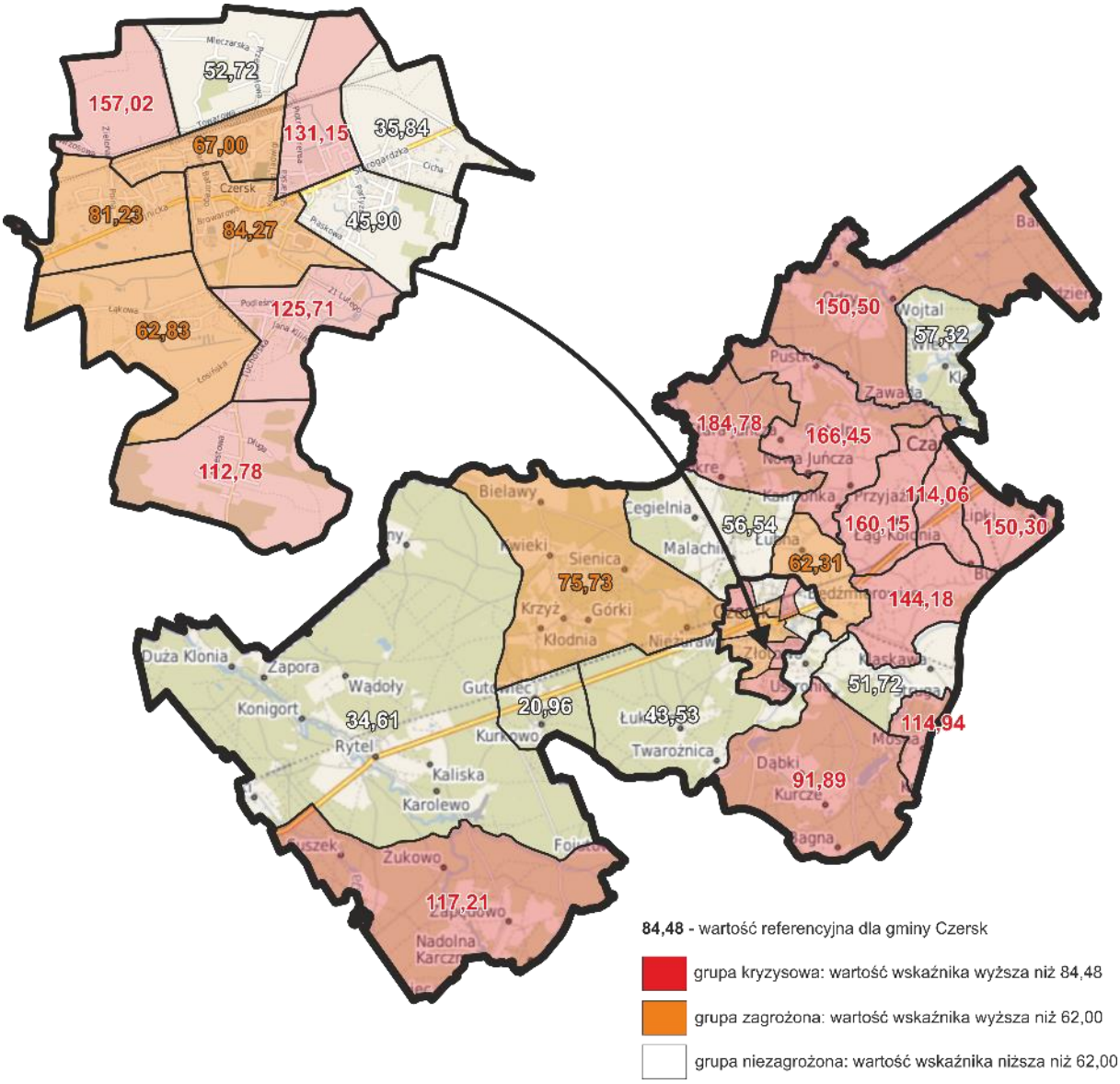
Ryc. 5. *Kwota wypłaconych świadczeń pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1 rodzinę, której udzielono wsparcia*

Źródło: Opracowanie własne

Rodziny, które otrzymują świadczenia pomocy społecznej na kwotę wyższą niż 1739,6 zł zamieszkują jednostki: Zapędowo (2807,2), Krzyż (2671,6), Jednostkę E (2661,3), Jednostkę K (2519,7), Gutowiec (2257,5), Jednostkę C (2235,3), Jednostkę B (2201,2), Jednostkę J (2189,0), Jednostkę I (2179,8), Mokre (2036,6), Będźmierowice (1934,1), Jednostkę F (1807,8), Jednostkę A (1807,8) oraz Złotowo (1777,3). Jak można zauważyć na powyższych kartogramach duża liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej nie zawsze skorelowana jest z wysokością udzielanych świadczeń. Może to oznaczać wysoki poziom ubóstwa wśród rodzin pobierających świadczenia pomocy społecznej w wyżej wskazanych jednostkach.

Ryc. 6. *Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej (forma niepieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców*

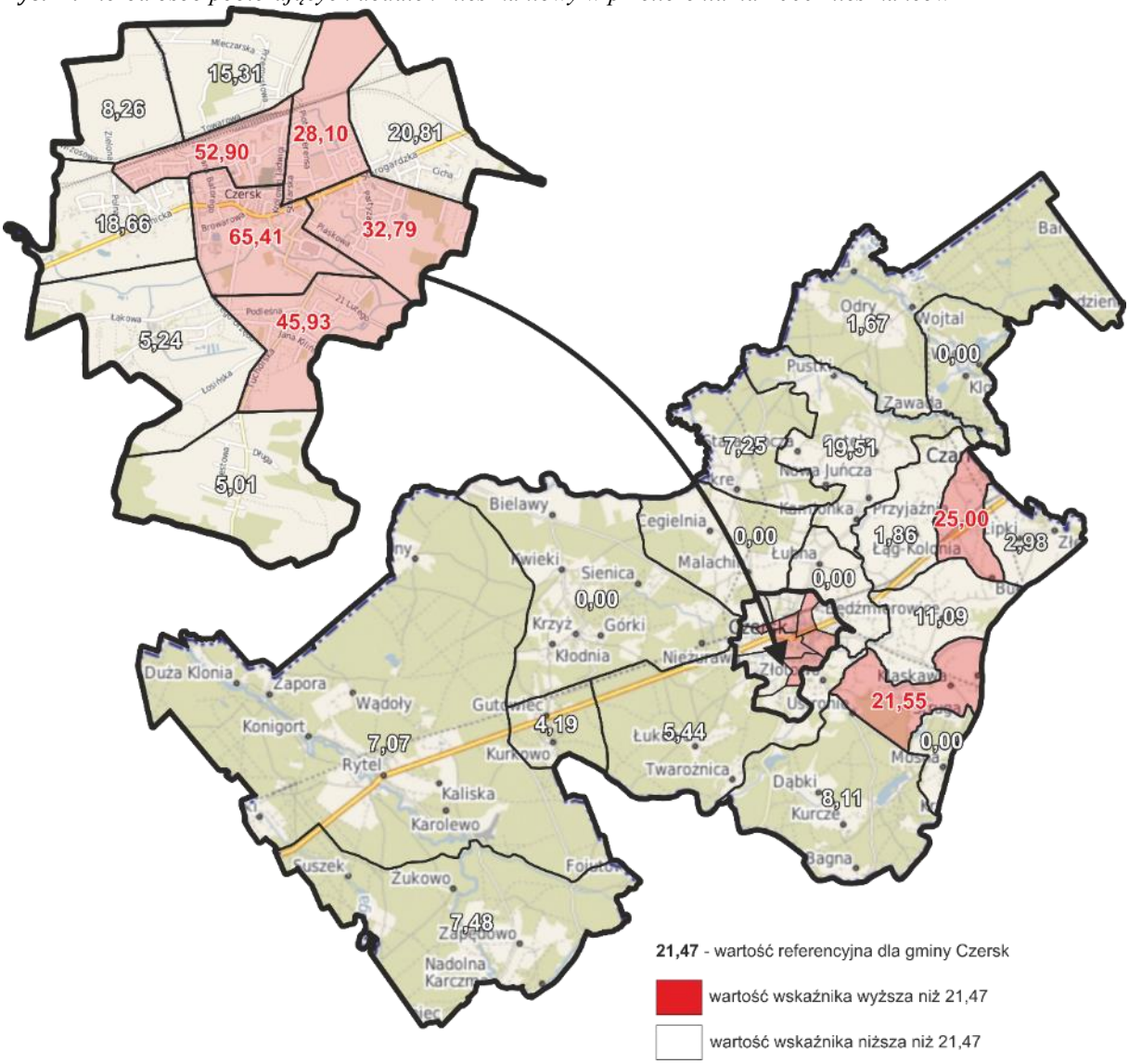
Źródło: opracowanie własne

Świadczenia socjalne w formie niepieniężnej świadczone w formie m.in.: pracy socjalnej, składki na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, sprawienia pogrzebu, usług opiekuńczych lub mieszkań chronionych. Świadczeniami niepieniężnymi objęte są osoby z różnego rodzaju dysfunkcjami, takimi jak: niepełnosprawność, przewlekła choroba lub bezradność życiowa. Na każdy 1000 mieszkańców gminy Czersk przypadają około 84 osoby objęte niepieniężną formą pomocy społecznej, co w porównaniu z wartościami dla Polski (22,32) i województwa pomorskiego (25,97) wyraźnie wskazuje na duże natężenie problemu na terenie miasta i gminy Czersk. Do grupy kryzysowej włączono: Mokre (184,78), Gotelp (166,45), Łąg-Kolonia (160,15), Jednostkę D (157,02), Odry (150,50), Lipki (150,30), Będźmierowice (144,18), Jednostkę G (131,15), Jednostkę J (125,71), Zapędowo (117,21),

Mosnę (114,94), Łąg (114,06), Jednostkę K (112,78) oraz Kurcze (91,89). Natomiast do grupy zagrożonej należą: Jednostka A (84,27), Jednostka C (81,23), Krzyż (75,73), Jednostka F (67,00), Jednostka B (62,83) oraz Łubna (62,31).

Dodatek mieszkaniowy jest częściową pomocą w opłatach za mieszkanie dla osób o niskim poziomie dochodu. Udzielenie niniejszego świadczenia uzależnione jest od 3 kryteriów: tytułu prawnego do lokalu, kryterium dochodowego oraz powierzchni lokalu. Kryterium dochodowe jest mniej restrykcyjne niż w przypadku świadczeń socjalnych, gdyż wynosi około 1478 zł w przypadku osób samotnie gospodarujących, a dla osoby w rodzinie około 1056 zł.

Ryc. 7. *Liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców*

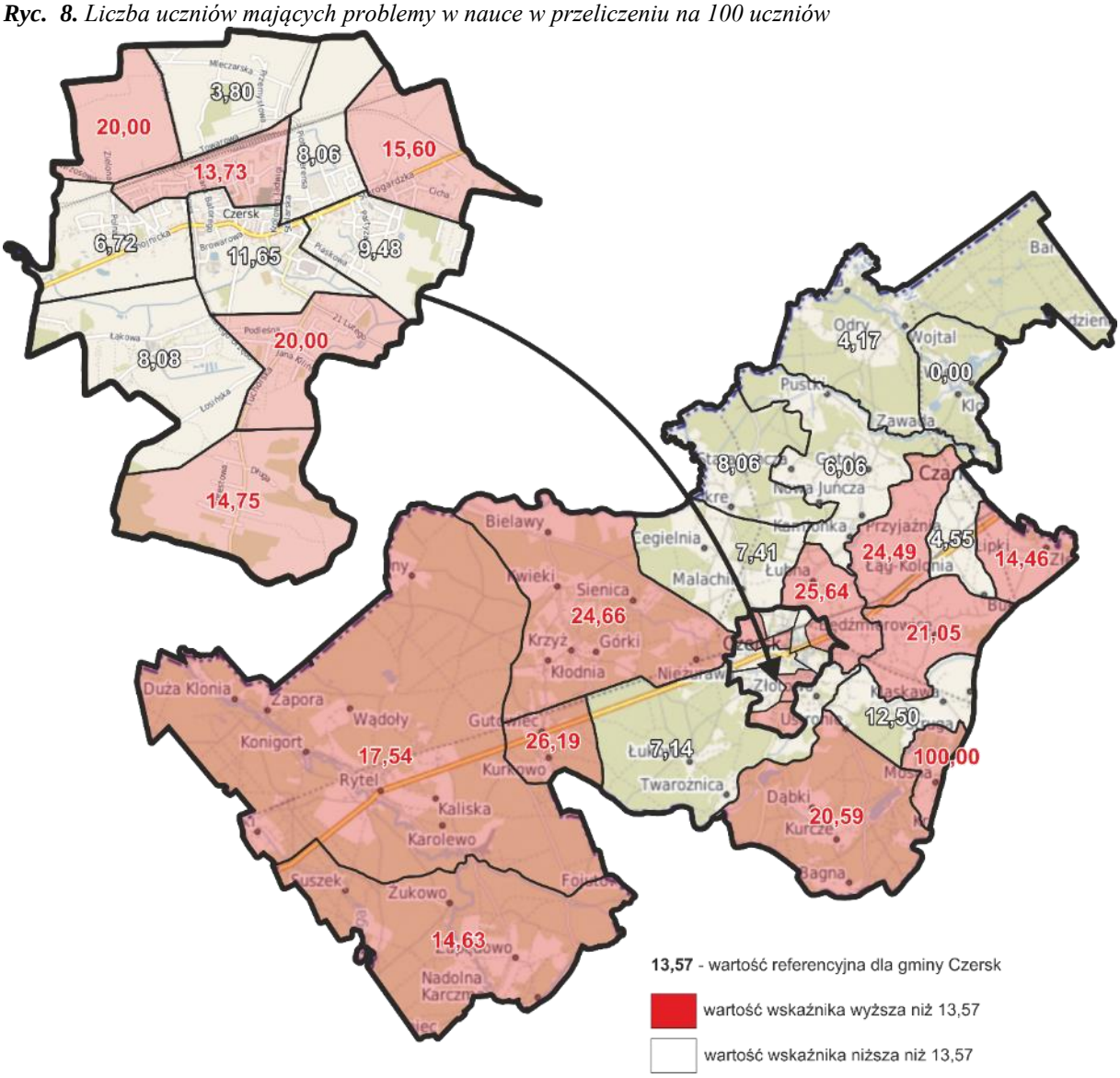
Źródło: opracowanie własne

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Czersk dodatek mieszkaniowy pobiera około 21 osób. Jednostkami, dla których odnotowano wartość wskaźnika wyższą niż wartość referencyjna są: Jednostka A (65,41), Jednostka F (52,90), Jednostka J (45,93), Jednostka I (32,79), Jednostka G (28,10), Łąg (25,00) oraz Klaskawa (21,55).

Niski poziom edukacji i kapitału społecznego

Kumulacja negatywnych zjawisk w granicach jednostki analitycznej może negatywnie wpływać na najmłodszych mieszkańców gminy i przekładać się na poziom ich edukacji. Na potrzeby przeprowadzenia niniejszej analizy poproszono wychowawców klas o subiektywne określenie liczby uczniów mających problemy w nauce.

Ryc. 8. *Liczba uczniów mających problemy w nauce w przeliczeniu na 100 uczniów*

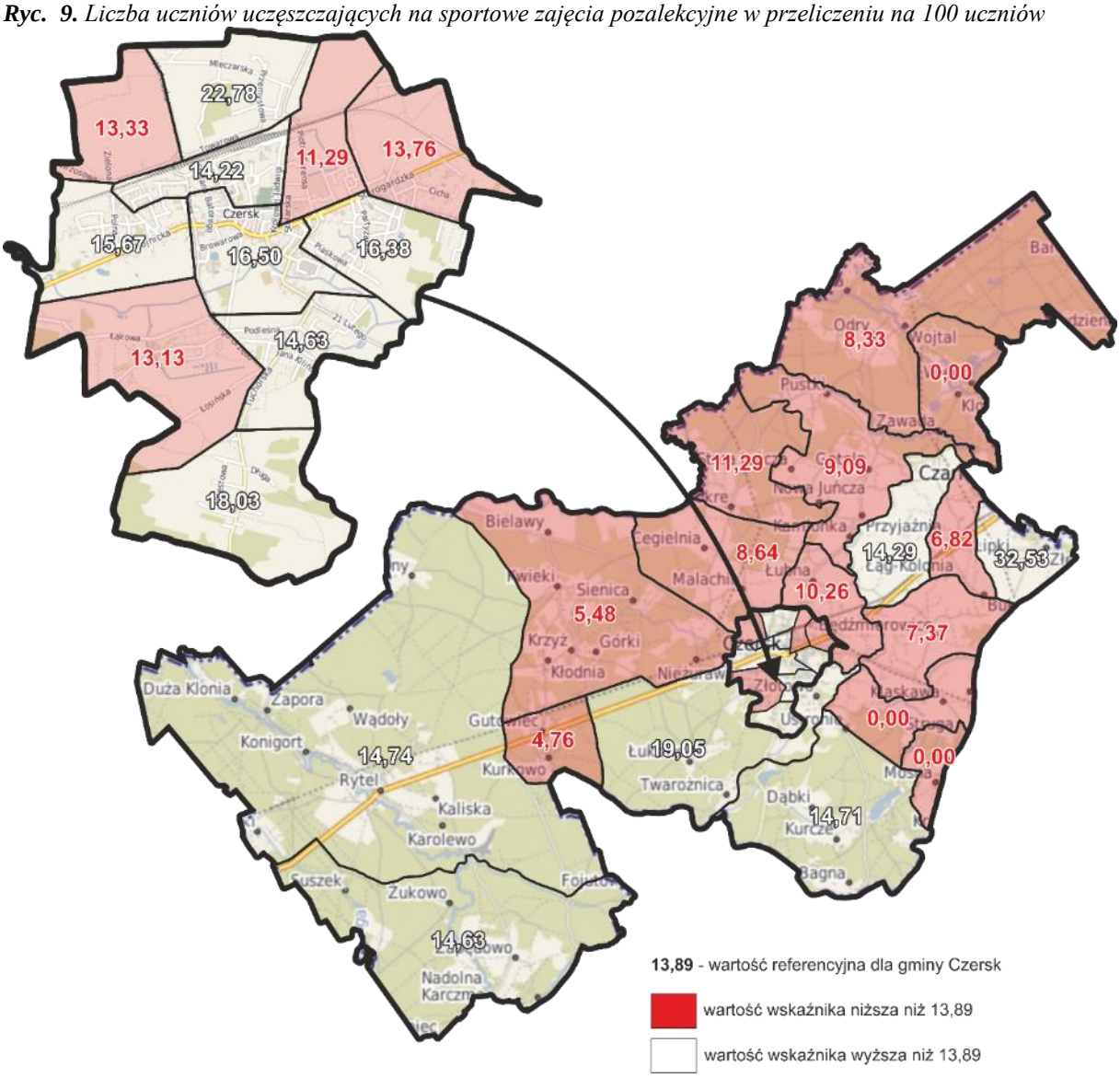
Źródło: opracowanie własne

Problemy z nauką mogą wynikać z nastawienia samego ucznia (zaburzeń rozwoju czy niedostatecznej integracji zmysłów), ale również z przyczyn tkwiących w jego otoczeniu (hałas, nieodpowiednie podejście nauczyciela bądź rodziców, brak odpowiednich warunków do nauki itp.). Na podstawie przeprowadzonego badania wynika, iż w gminie Czersk problemy w nauce ma około 13,5% uczniów. Jednostkami analitycznymi o najwyższym udziale uczniów mających problemy w nauce są: Mosna (100,00%), Gutowiec (26,19%), Łubna (25,64%), Krzyż (24,66%), Łąg-Kolonia (24,49%), Będźmierowice (21,05%), Kurcze (20,59%), Jednostka D (20,00%), Jednostka J (20,00%), Rytel (17,54%), Jednostka H (15,60%), Jednostka K (14,75%), Zapędowo (14,63%), Lipki (14,46%) oraz Jednostka F (13,73%).

Kapitał społeczny to zbiór rzeczywistych lub potencjalnych zasobów, które związane są z posiadaniem trwałej sieci mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych związków, znajomości i wzajemnego uznania. Oznacza to, iż kapitał społeczny w przeciwieństwie m.in. do kapitału ludzkiego nie stanowi konkretnego zasobu, lecz występuje w postaci powiązań pomiędzy jednostkami i umożliwia dostęp do zasobów posiadanych przez inne jednostki. Badacze zwracają także uwagę na wpływ kapitału społecznego na osiągnięcia szkolne uczniów. Według nich mocne i trwałe więzi rodzinne i społecznościowe uczniów zwiększają szanse na osiąganie lepszych wyników w nauce. Wskazuje się także na silną korelację pomiędzy silnymi powiązaniami społecznymi i zaufaniem a prawdopodobieństwem pojawiania się inicjatyw oddolnych. W Strategii Rozwoju Gminy Czersk kapitał społeczny został wskazany jako najważniejszy czynnik rozwoju gminy, lecz jednocześnie jako najsłabiej działający.

W ramach badań nad poziomem kapitału społecznego w gminie Czersk analizie poddano dwa mierniki dotyczące: liczby uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne oraz liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Pierwszy z nich informuje o tym ilu uczniów już od najmłodszych lat kształtuje więzi społeczne z rówieśnikami oraz poczucie przynależności do różnych środowisk. Natomiast drugi z mierników wskazuje jak wykształcone relacje społeczne przekładają się na zinstytucjonalizowane formy współpracy wśród mieszkańców.

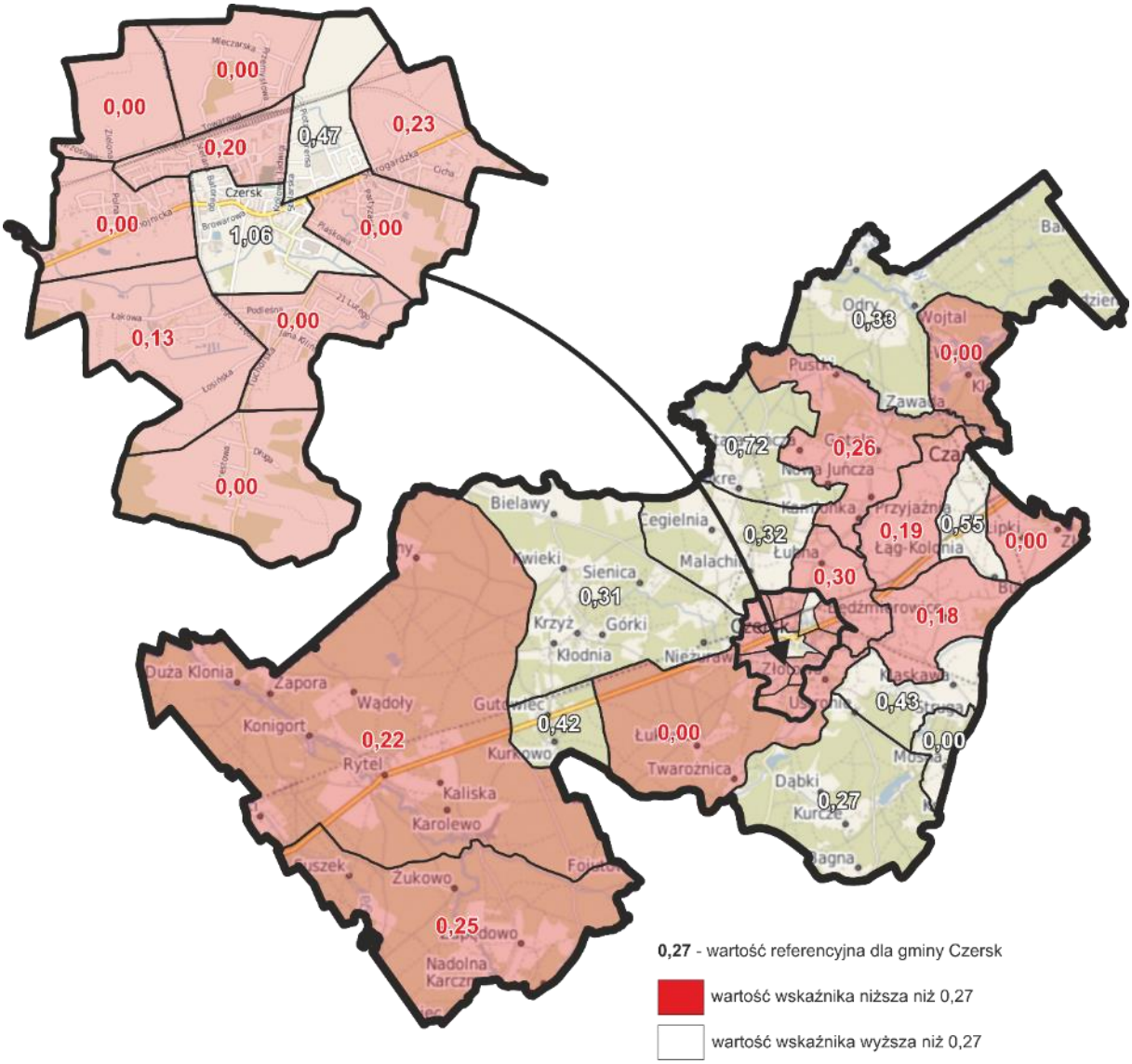
Ryc. 9. *Liczba uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne w przeliczeniu na 100 uczniów*

Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk na każde 100 uczniów na sportowe zajęcia pozalekcyjne uczęszcza około 14 z nich, co wskazuje na dość duże zainteresowanie tą formą spędzania wolnego czasu wśród dzieci i młodzieży. Uczestnictwo w sportowych zajęciach pozalekcyjnych wpływa pozytywnie na rozwój ruchowy dziecka, a także uczy funkcjonowania w różnych grupach oraz kształtuje więzi z rówieśnikami. Jednostkami, dla których odnotowano wartości wskaźnika niższe niż wartość referencyjna są: Klaskawa (0,00), Mosna (0,00), Wieck (0,00), Gutowiec (4,76), Krzyż (5,48), Łąg (6,82), Będźmierowice (7,37), Odry (8,33), Malachin (8,64), Gotelp (9,09), Łubna (10,26), Mokre (11,29), Jednostka G (11,29), Jednostka B (13,13), Jednostka D (13,33) oraz Jednostka H (13,76).

Ryc. 10. *Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

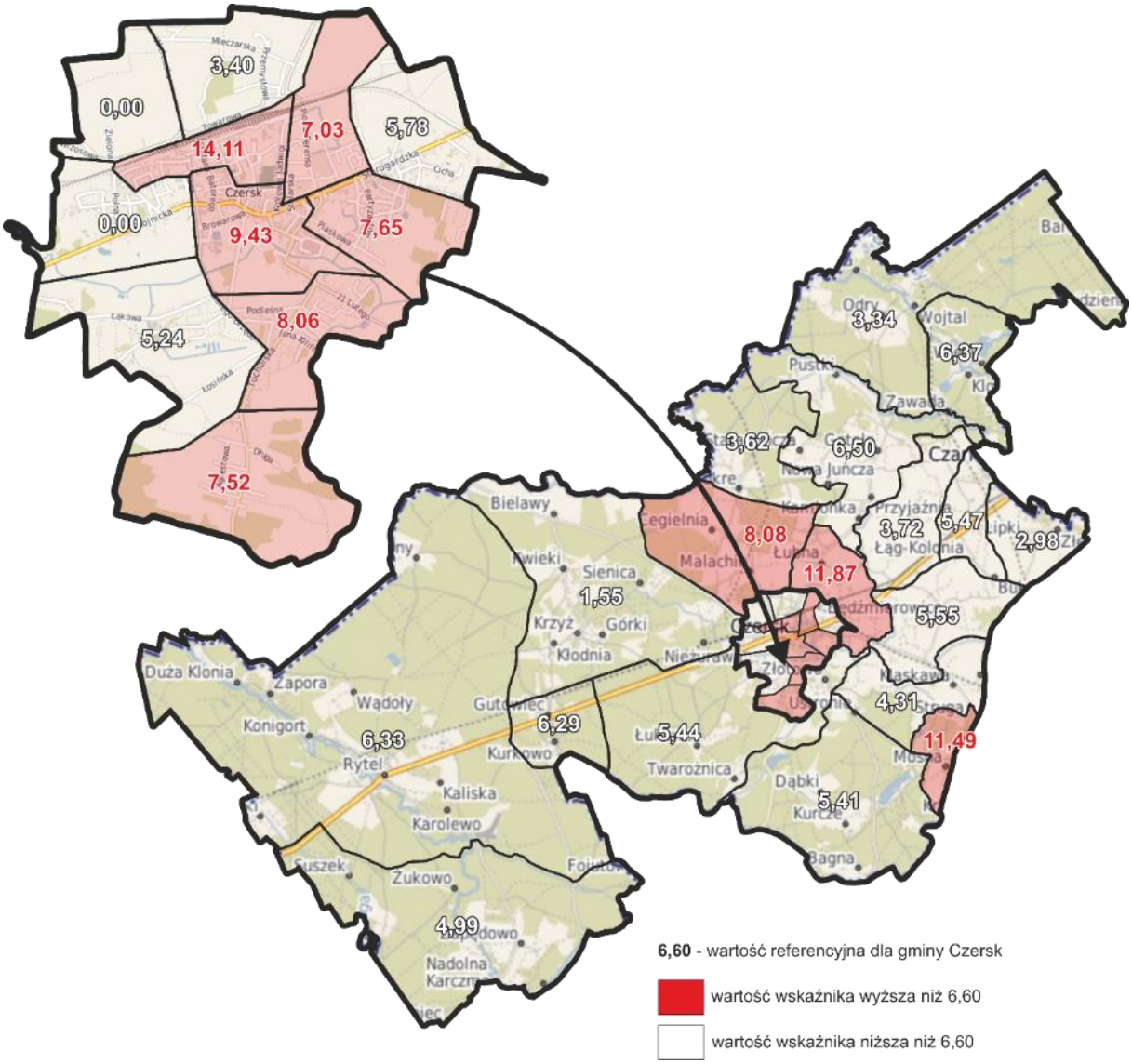
Liczba funkcjonujących fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych na obszarze danej jednostki analitycznej świadczy o sformalizowaniu wykształconych więzi pomiędzy mieszkańcami i zinstytucjonalizowaniu form współpracy pomiędzy nimi dla osiągnięcia wspólnych celów. Jest także jednym z mierników kapitału społecznego na danym obszarze. W gminie Czersk na 100 mieszkańców przypada 0,27 fundacji, stowarzyszeń lub organizacji pozarządowych. Jednostkami analitycznymi, na których liczba przedmiotowych organizacji jest niższa niż średnia dla gminy są: Lipki (0,00), Mosna (0,00), Wieck (0,00), Złotowo (0,00), Jednostka C (0,00), Jednostka D (0,00), Jednostka E (0,00), Jednostka I (0,00), Jednostka J (0,00), Jednostka K (0,00), Jednostka B (0,13), Będźmierowice (0,18), Łąg-Kolonia (0,19), Jednostka F (0,20), Rytel (0,22), Jednostka H (0,23), Zapędowo (0,25) oraz Gotelp (0,26).

Poziom kapitału społecznego można mierzyć także za pomocą analizy udziału w głosowaniach osób do tego uprawnionych. Frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2015 roku w Czersku wyniosła 44,3%, co jest wartością znacznie niższą niż wartość dla Polski (50,9%) i województwa pomorskiego (51,9%).

Przestępczość

Przestępczość jest to zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary. Wysoki poziom przestępczości może negatywnie wpływać na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców danej jednostki, a także na jej negatywne postrzeganie przez innych mieszkańców miasta czy gminy, co prowadzi do marginalizacji danej jednostki w układzie urbanistycznym i funkcjonalnym miasta i gminy. Ma to negatywne skutki zarówno społeczne jak i ekonomiczne, m.in.: niższe dochody lokalnych przedsiębiorstw, wykluczenie społeczne mieszkańców czy dalszy wzrost przestępczości (tzw. tworzenie się „enklaw przestępczości"). Poziom przestępczości w gminie Czersk analizowano z wykorzystaniem 3 podstawowych mierników, odnoszących się do: liczby przestępstw, liczby wykroczeń i liczby osób objętych procedurą niebieskiej karty. Wszystkie wymienione mierniki poddano relatywizacji, przeliczając ich wartość na 1000 mieszkańców gminy.

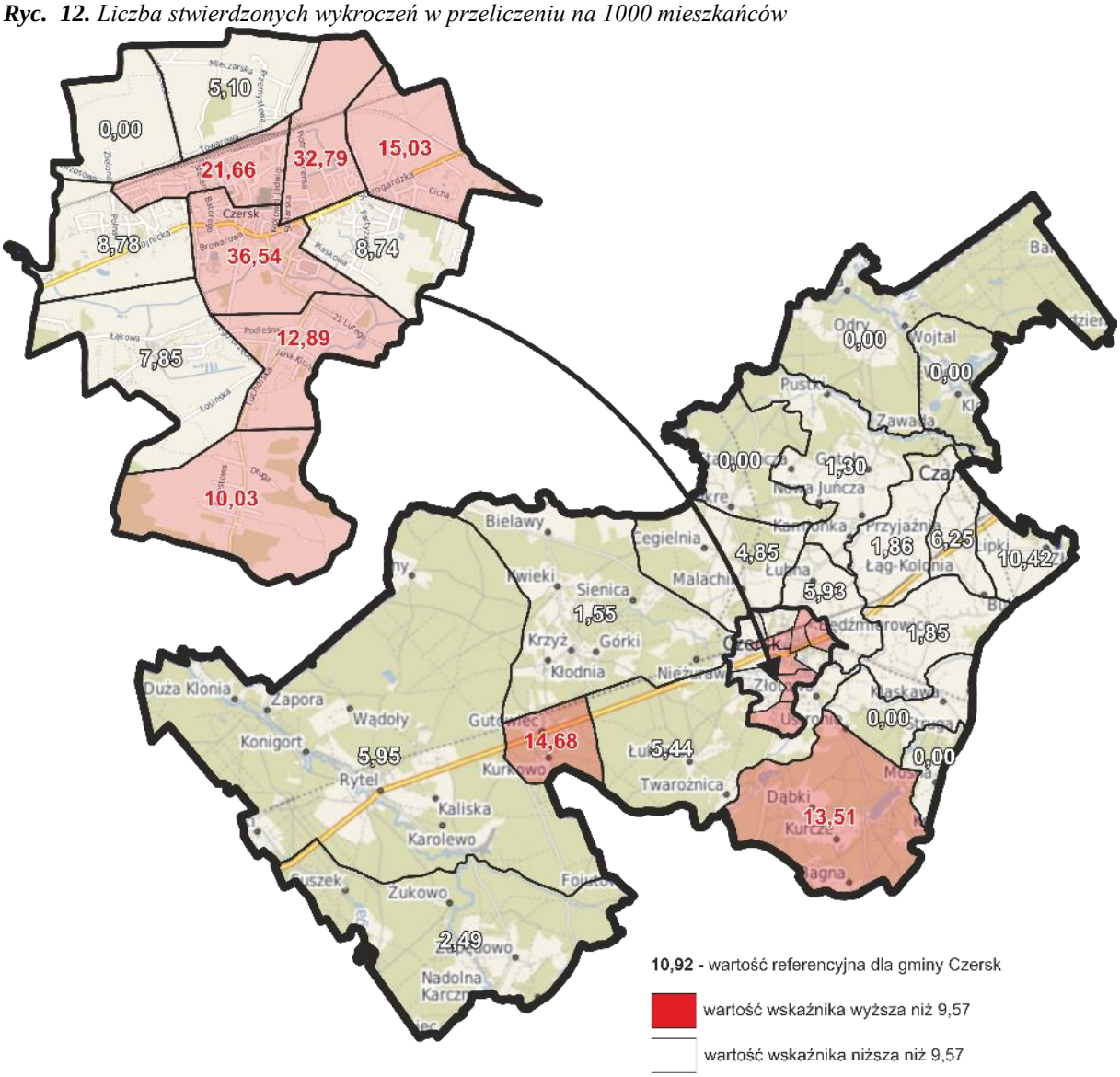
Ryc. 11. *Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Czersk wynosi 6,60, co jest wartością znacznie niższą niż wartość dla Polski (19,47) i województwa pomorskiego (19,90). Wskazuje to na stosunkowo niskie natężenie problemu i wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców. Jednostkami, dla których odnotowano wartość wskaźnika wyższą niż wartość referencyjna są: Jednostka F (14,11), Łubna (11,87), Mosna (11,49), Jednostka A (9,43), Malachin (8,08), Jednostka J (8,06), Jednostka I (7,65), Jednostka K (7,52) oraz Jednostka G (7,03).

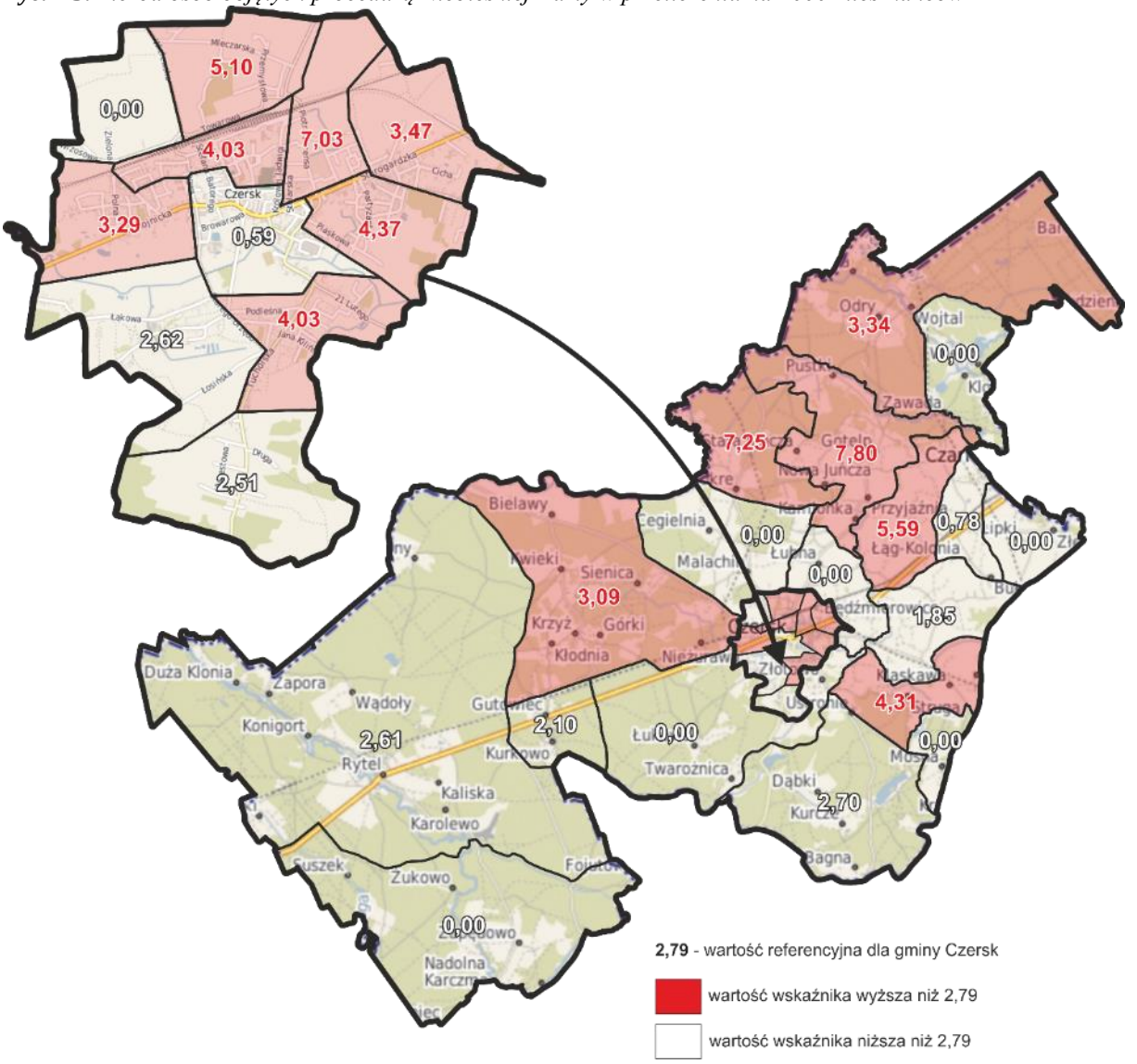
Ryc. 12. *Liczba stwierdzonych wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

Wykroczeniem jest czyn społecznie szkodliwy, nawet w stopniu znikomym popełniany umyślnie bądź nieumyślnie. Może być nim na przykład: spożywanie alkoholu w miejscu publicznym, zakłócanie ładu i porządku, przekroczenie prędkości bądź kradzież. W gminie Czersk na 1000 mieszkańców popełnianych jest około 11 wykroczeń. Jednostkami, dla których stwierdzono wartość wskaźnika wyższą niż wartość referencyjna są: Jednostka A (36,54), Jednostka G (32,79), Jednostka F (21,66), Jednostka H (15,03), Gutowiec (14,68), Kurcze (13,51) oraz Jednostka J (12,89).

Ryc. 13. *Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 1000 mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

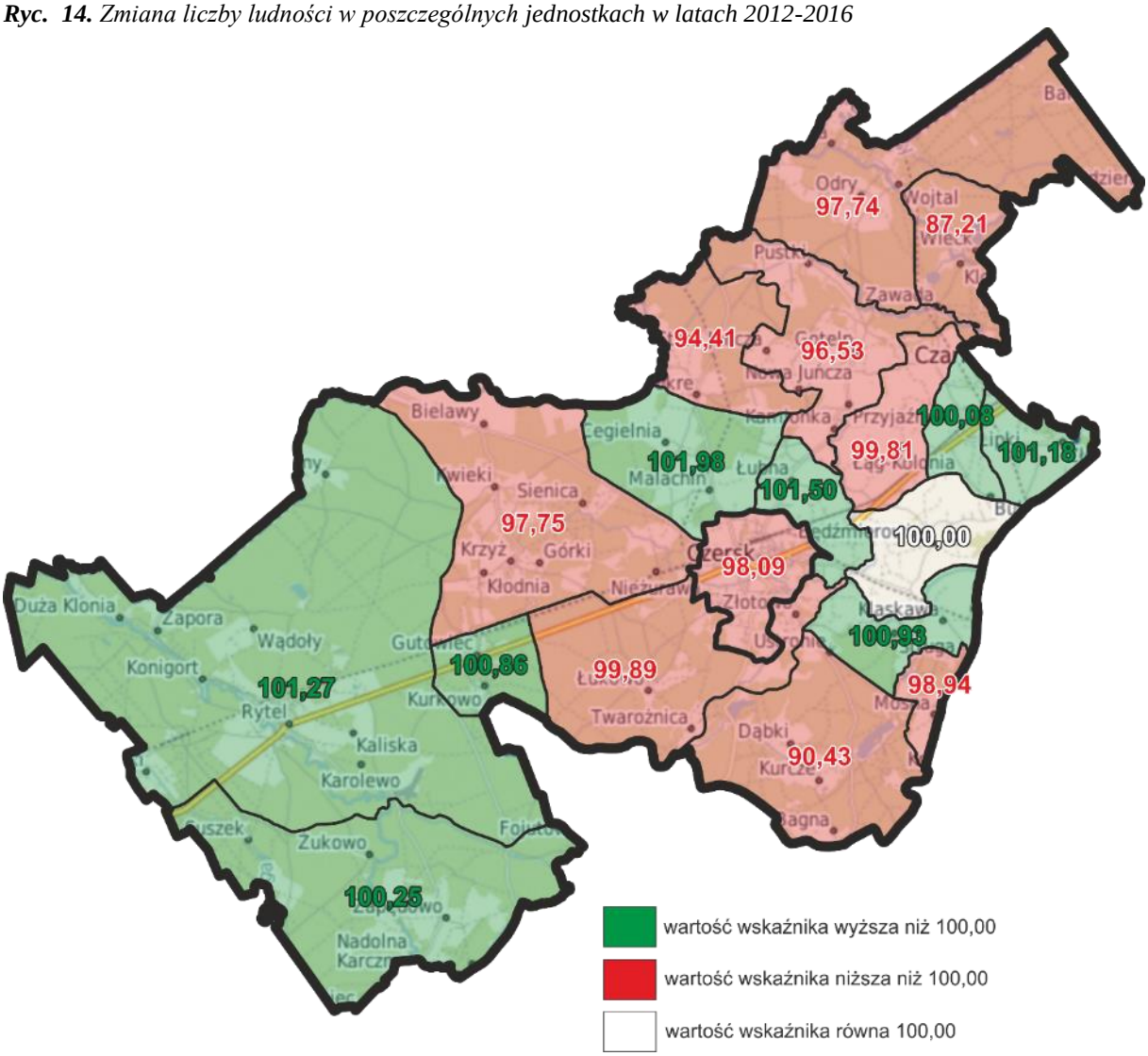
Ostatnim miernikiem poziomu przestępczości w gminie Czersk jest wskaźnik dotyczący liczby osób objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Niebieska Karta jest dokumentem informacyjnym dla przedstawicieli policji oraz pracowników socjalnych, iż w danej rodzinie dochodzi do aktów przemocy. Nakłada na dzielnicowego obowiązek podejmowania działań prewencyjnych i monitorowania sytuacji w danej rodzinie. Wartość referencyjna dla gminy wynosi 2,79, natomiast jednostkami o wartościach wskaźnika wyższych są: Gotelp (7,80), Mokre (7,25), Jednostka G (7,03), Łąg-Kolonia (5,59), Jednostka E (5,10), Jednostka I (4,37), Klaskawa (4,31), Jednostka F (4,03), Jednostka J (4,03), Jednostka H (3,47), Odry (3,34), Jednostka C (3,29) oraz Krzyż (3,09).

Negatywne trendy demograficzne

Przez negatywne trendy demograficzne rozumie się przede wszystkim spadek liczby mieszkańców gminy, a także niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej gminy, które objawiają się przede wszystkim we wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle społeczeństwa przy jednoczesnym spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. Proces ten nazywany jest „starzeniem się" społeczeństwa.

Odpływ mieszkańców z gminy spowodowany może być wieloma czynnikami: wyjazdem osób młodych do ośrodków akademickich czy migracje zarobkowe, zarówno krajowe jak i zagraniczne. W latach 2012-2016 liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 260 osób, a wskaźnik dynamiki zmian ludnościowych wyniósł 98,8%, co wskazuje na stosunkowo duży ubytek ludności z gminy Czersk. Dla porównania, wartość wskaźnika dynamiki dla Polski w badanym okresie wyniosła 99,75%, a dla województwa pomorskiego 100,77%. Na poniższej grafice przedstawiono wartości wskaźnika dynamiki zmian ludnościowych w podziale na poszczególne sołectwa oraz miasto Czersk w latach 2012-2016. Wartości poniżej 100% wskazują na ubytek liczby ludności, natomiast wartości wyższe oznaczają wzrost liczby mieszkańców.

Ryc. 14. *Zmiana liczby ludności w poszczególnych jednostkach w latach 2012-2016*

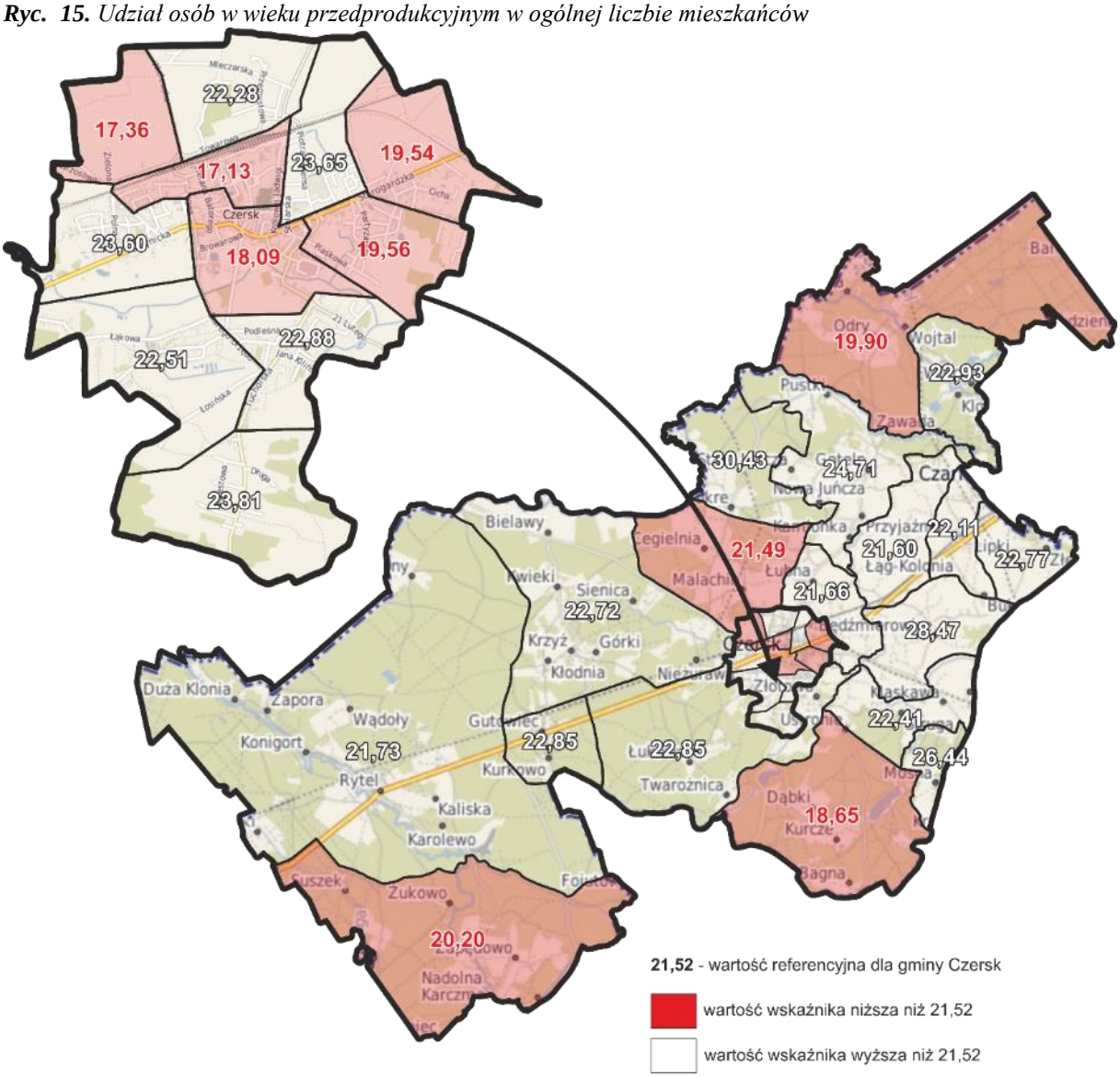
Źródło: opracowanie własne

Jednostkami o najbardziej dynamicznym spadku liczby ludności w latach 2012-2016 są: Wieck (87,21%), Kurcze (90,43%), Mokre (94,41%) oraz Gotelp (96,53%). Ubytek liczby mieszkańców odnotowano także w przypadku jednostek: Odry (97,74%), Krzyż (97,75%), Czersk (98,09%), Mosna (98,94%), Łąg-Kolonia (99,81%) oraz Złotowo (99,89%). W pozostałych jednostkach odnotowano wzrost liczby mieszkańców, z wyjątkiem sołectwa Będźmierowice, w którym liczba mieszkańców nie uległa zmianie. W liczbach bezwzględnych największy ubytek liczby mieszkańców odnotowano w przypadku miasta Czersk, skąd wyprowadziły się 192 osoby. Natomiast największy wzrost liczby ludności nastąpił w sołectwie Rytel i był to wzrost o 34 osoby.

Badanie struktury demograficznej gminy Czersk przeprowadzono w oparciu o dwa mierniki odnoszące się do nieprodukcyjnych grup wiekowych mieszkańców: przedprodukcyjnej i poprodukcyjnej poprzez określenie udziału tych grup wiekowych

w ogólnej liczbie mieszkańców. Dodatkowo analizę liczby osób w wieku poprodukcyjnym uzupełniono o analizę liczby osób starszych otrzymujących zasiłek pielęgnacyjny.

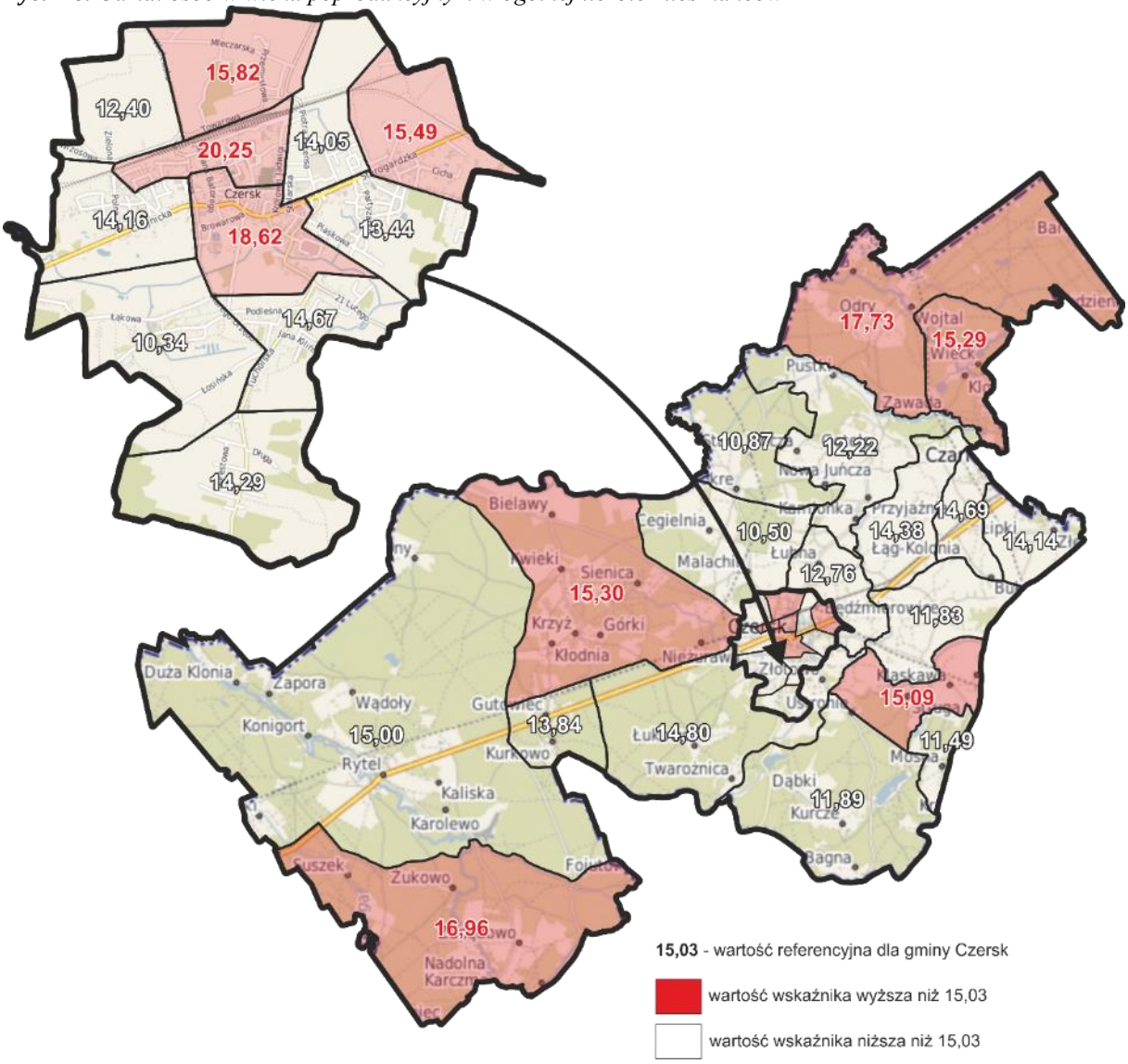
Ryc. 15. *Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców*

Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk przeciętny udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wynosi 21,52% i przewyższa wartość odnotowaną dla Polski (17,94%) i województwa pomorskiego (19,44%). Niski udział osób młodych w strukturze demograficznej gminy może skutkować przyszłymi problemami z dostępnym zasobem siły roboczej, a w dłuższej perspektywie z systemem zabezpieczeń społecznych i finansów publicznych. Jednostkami, dla których odnotowano wartości wskaźnika niższe niż wartość referencyjna są: Jednostka F (17,13%), Jednostka D (17,36%), Jednostka A (18,09%), Kurcze (18,65%), Jednostka H (19,54%), Jednostka I (19,56%), Odry (19,90%), Zapędowo (20,20%) oraz Malachin (21,49%).

Ryc. 16. *Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców*

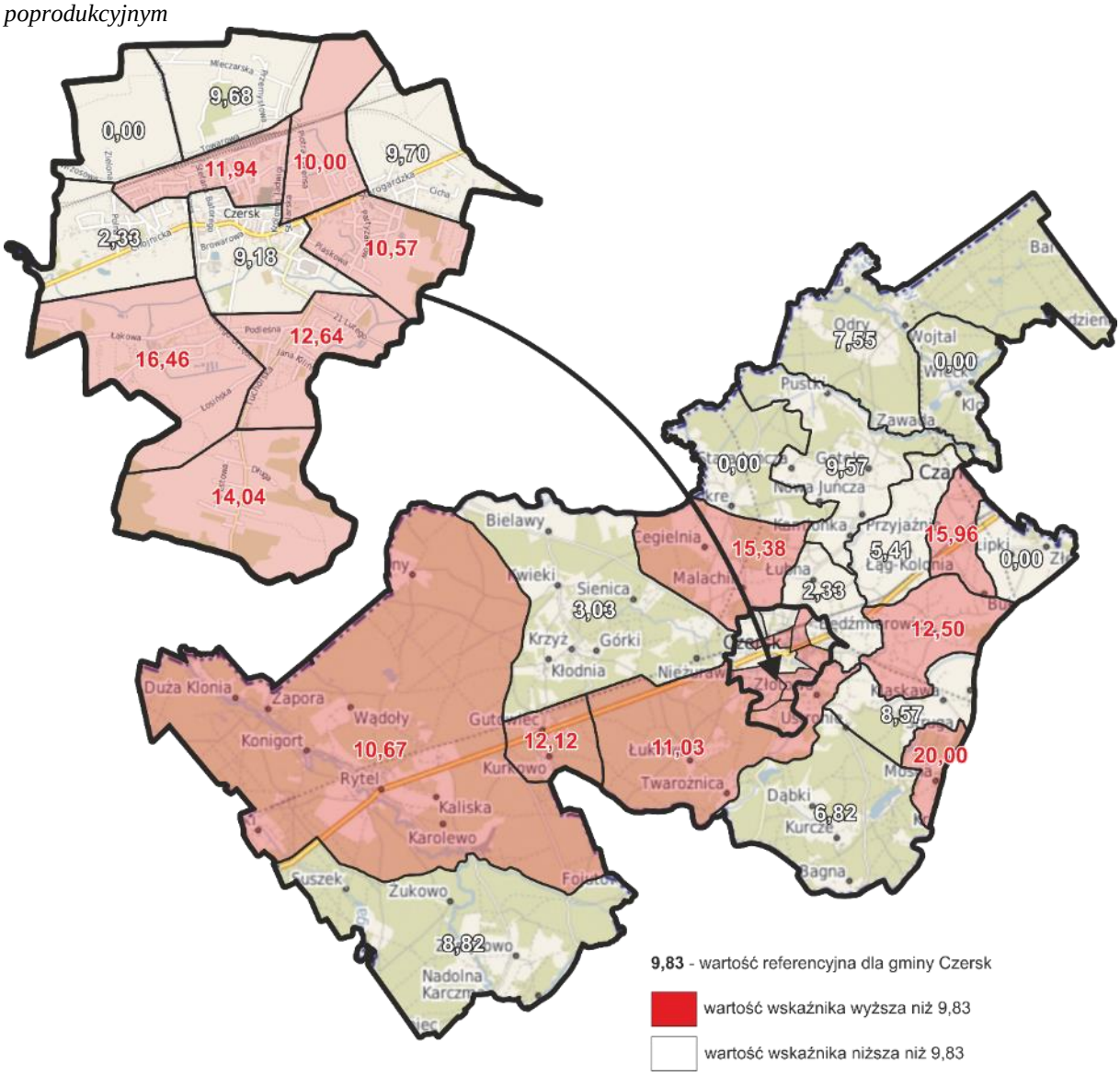

Źródło: opracowanie własne

Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców dobrze świadczy o systemie służby zdrowia i rozwoju medycyny, niemniej jednak może destrukcyjnie wpływać na stan finansów publicznych i system zabezpieczeń społecznych. Analizując przedmiotowy wskaźnik należy szczególnie uwzględnić fakt, że osoby starsze często zmagają się z różnymi chorobami i samotnością, co może doprowadzić m.in.: do wykluczenia społecznego. W gminie Czersk udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle społeczeństwa wynosi 15,03% i jest to wartość znacznie niższa niż wartość dla Polski (20,22%) oraz województwa pomorskiego (18,96%), co wskazuje na stosunkowo niskie natężenie problemu. Jednostkami o najwyższym udziale osób starszych w gminie Czersk są: Jednostka F (20,25%), Jednostka A (18,62%), Odry (17,73%), Zapędowo (16,96%), Jednostka E (15,82%), Jednostka H (15,49%), Krzyż (15,30%), Wieck (15,29%) oraz

Klaskawa (15,09%). W gminie Czersk w latach 2012-2016 przybyło 365 osób w wieku poprodukcyjnym, z czego 205 osób na obszarze miejskim.

Ryc. 17. *Liczba osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny w przeliczeniu na 100 osób w wieku poprodukcyjnym*

Źródło: opracowanie własne

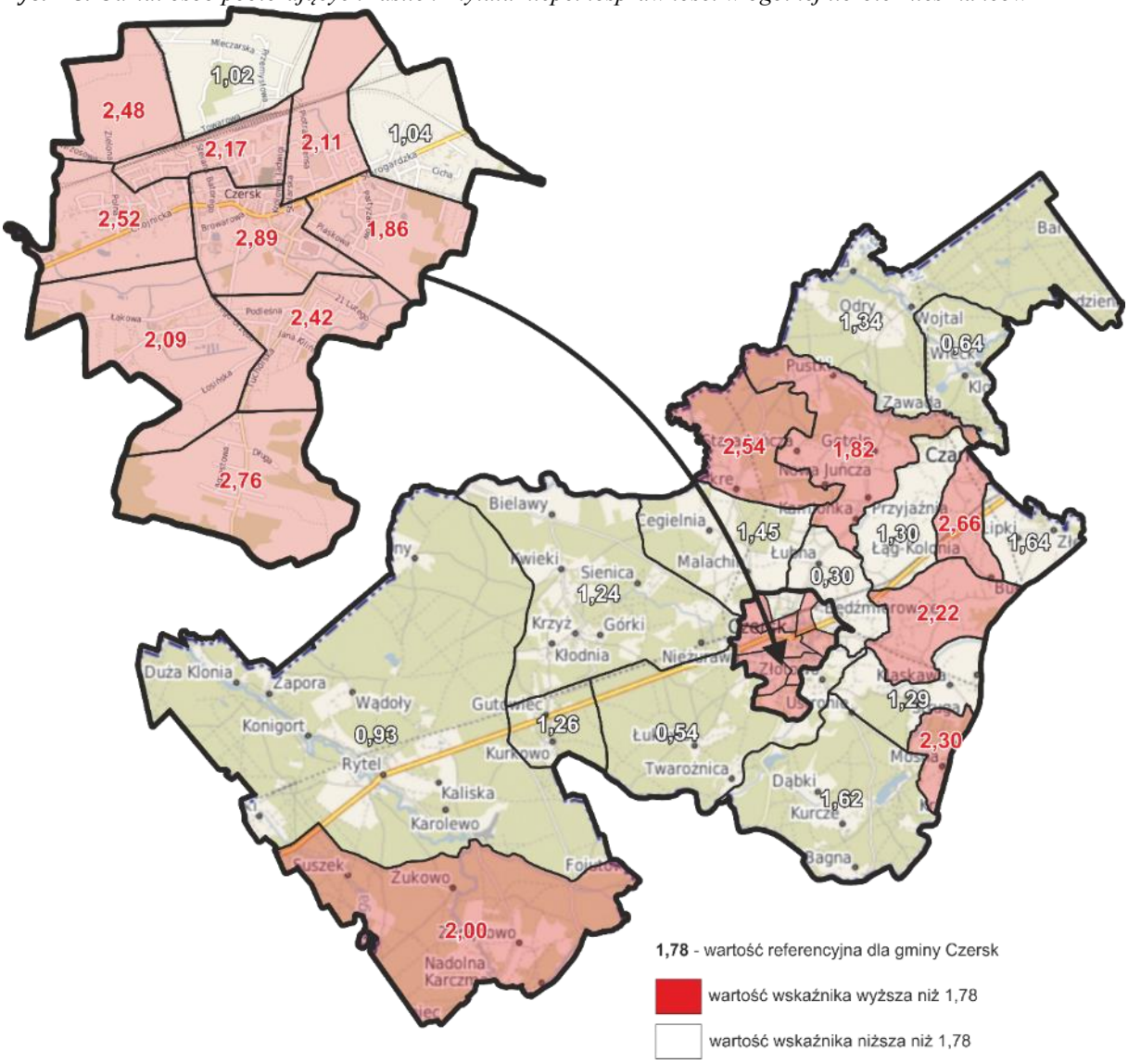
Analizę struktury demograficznej w kontekście osób w wieku poprodukcyjnym poszerzono o badanie liczby osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny. Jest to świadczenie, które przyznaje się w celu zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek ten przysługuje m.in. osobom, które ukończyły 75 rok życia i tylko zasiłki wypłacone tym osobom brane są pod uwagę w niniejszym badaniu. Analiza wartości przedmiotowego miernika pozwala na określenie udziału osób w podeszłym wieku w strukturze osób w wieku poprodukcyjnym i umożliwia określenie skali potrzeb, np. usług opiekuńczych. W gminie Czersk na każde

100 osób w wieku poprodukcyjnym przypada około 10 osób, które otrzymują zasiłek pielęgnacyjny. Wartość wskaźnika przewyższającą wartość referencyjną odnotowano dla następujących jednostek: Mosna (20,00), Jednostka B (16,46), Łąg (15,96), Malachin (15,38), Jednostka K (14,04), Jednostka J (12,64), Będźmierowice (12,50), Gutowiec (12,12), Jednostka F (11,94), Złotowo (11,03), Rytel (10,67), Jednostka I (10,57) oraz Jednostka G (10,00).

Niepełnosprawność

Ostatnim miernikiem wykorzystanym w analizie sfery społecznej gminy Czersk jest udział osób pobierających zasiłek z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców. Badanie pozwoliło na określenie skali potrzeb w zakresie ewentualnych zmian i przekształceń w sferze przestrzenno-funkcjonalnej poprzez dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz w sferze społecznej poprzez aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnością.

Ryc. 18. *Udział osób pobierających zasiłek z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców*

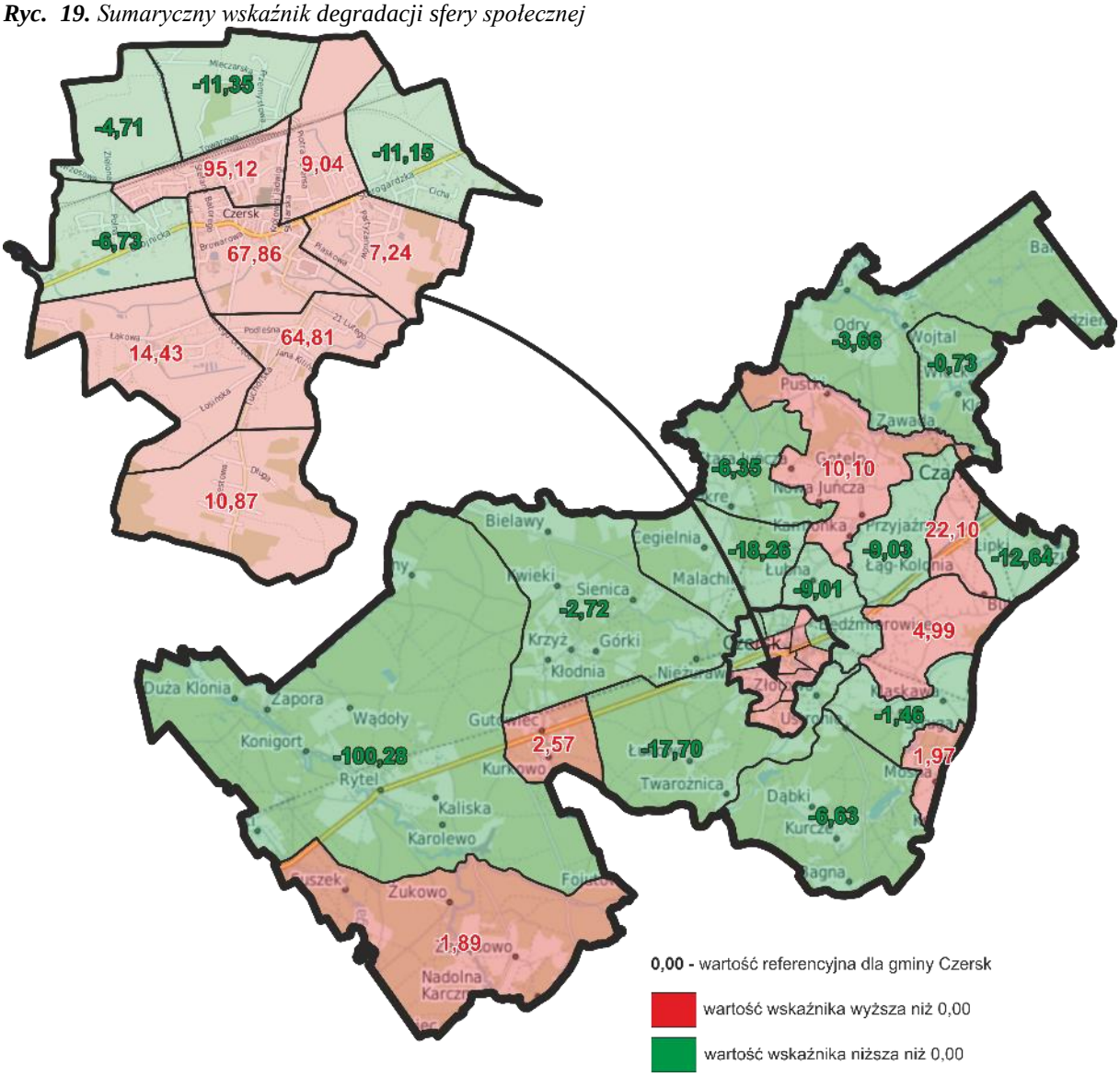
Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk osoby z niepełnosprawnościami stanowią 1,78% ogólnej liczby mieszkańców i jest to wartość wyższa niż wartość dla Polski (1,04%) i województwa pomorskiego (1,41%). Jednostkami o najwyższym udziale osób niepełnosprawnych są: Jednostka A (2,89%), Jednostka K (2,76%), Łąg (2,66%), Mokre (2,54%), Jednostka C (2,52%), Jednostka D (2,48%), Jednostka J (2,42%), Mosna (2,30%), Będźmierowice (2,22%), Jednostka F (2,17%), Jednostka G (2,11%), Jednostka B (2,09%), Zapędowo (2,00%), Jednostka I (1,86%) oraz Gotelp (1,82%).

Sumaryczny wskaźnik degradacji sfery społecznej

Ostatnim etapem diagnozy sfery społecznej gminy Czersk jest wyznaczenie sumarycznego wskaźnika degradacji według metodologii opisanej we wstępie do niniejszego rozdziału. Dodatnie wartości wskaźnika świadczą o natężeniu problemów społecznych w granicach danej jednostki analitycznej większym niż średnia dla gminy.

Ryc. 19. *Sumaryczny wskaźnik degradacji sfery społecznej*

Źródło: opracowanie własne

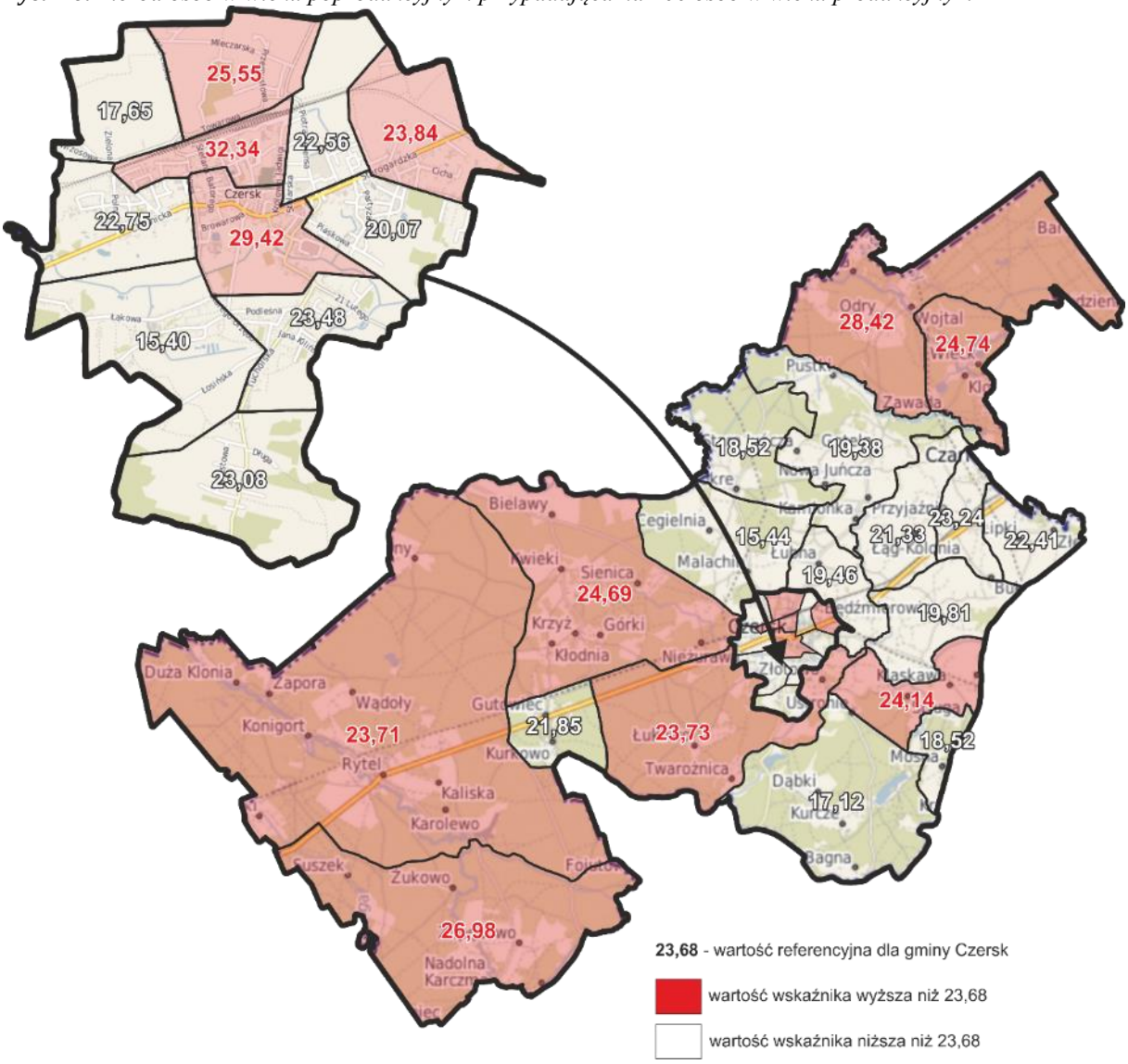
Największą degradacją w sferze społecznej cechują się jednostki analityczne w mieście Czersk: Jednostka F (95,12), Jednostka A (67,86) oraz Jednostka J (64,81). Pozostałymi jednostkami, w których wyznaczono dodatnie wartości sumarycznego wskaźnika degradacji są: Łąg (22,10), Jednostka B (14,43), Jednostka K (10,87), Gotelp (10,10),

Jednostka G (9,04), Jednostka I (7,24), Będźmierowice (4,99), Gutowiec (2,57), Mosna (1,97) oraz Zapędowo (1,89).

Sfera gospodarcza

W ramach analizy sfery gospodarczej w gminie Czersk badaniu poddano 5 mierników, tj. 3 mierniki obciążenia demograficznego (**W_{17}** – liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym, **W_{18}** – liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym oraz **W_{19}** – liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym), wskaźnik obrazujący poziom przedsiębiorczości mieszkańców (**W_{20}** – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców) oraz miernik badający ewentualny brak kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych (**W_{21}** – udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych). Taki dobór mierników pozwolił na możliwie dokładną analizę sfery gospodarczej oraz wyznaczenie potrzeb rewitalizacyjnych w jej zakresie.

Ryc. 20. *Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym*

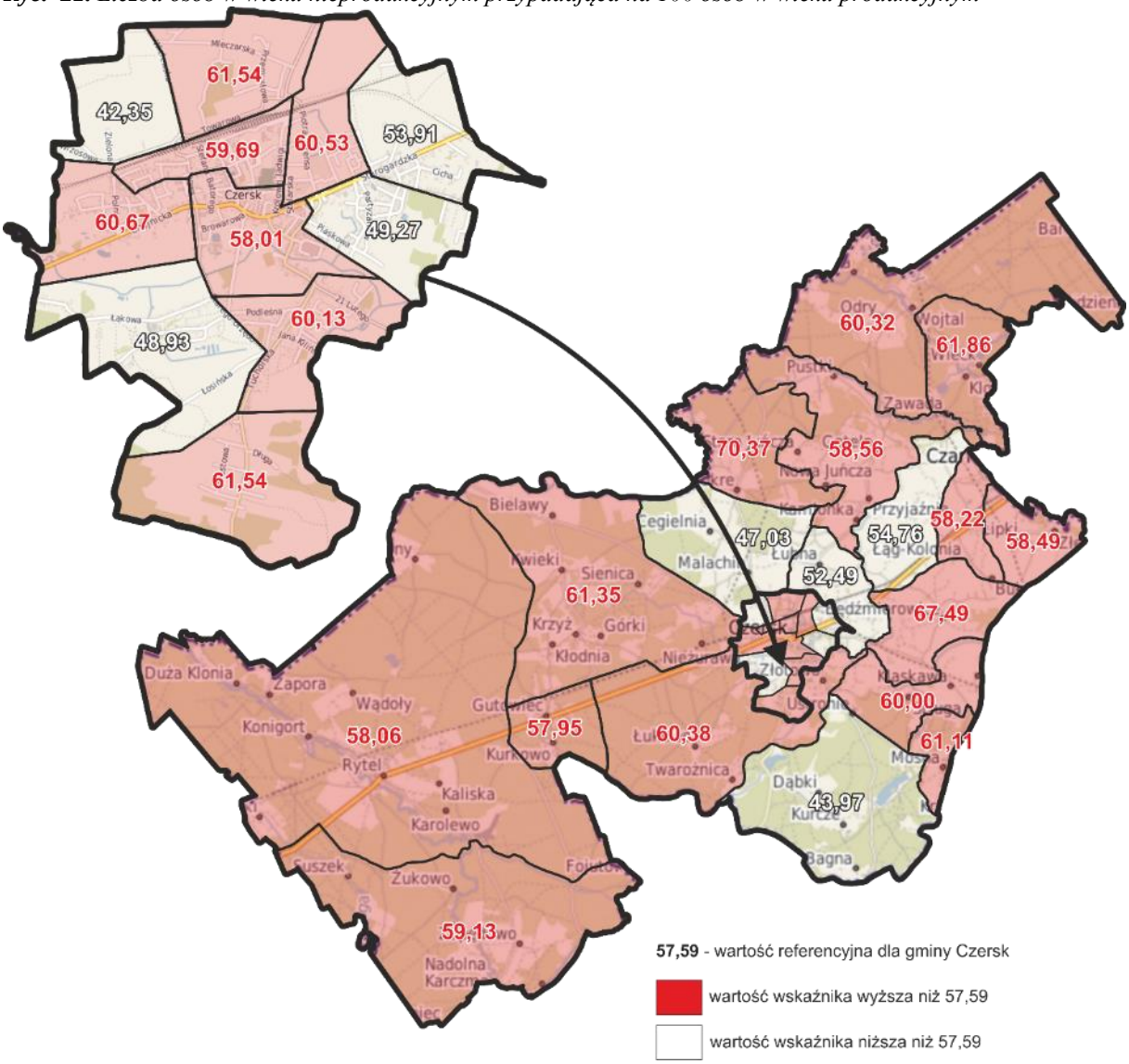

Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik odnoszący się do liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym obrazuje przede wszystkim wiek demograficzny ludności. Pozwala także na wskazanie proporcji liczby osób w wieku produkcyjnym i osób, które w najbliższym czasie opuszczą rynek pracy. W gminie Czersk na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypada około 24 osób w wieku poprodukcyjnym, co w porównaniu z wartością dla Polski (32,69) i województwa pomorskiego (30,79) wskazuje na stosunkowo niskie natężenie problemu w gminie. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w przypadku Jednostki F i wyniosła ona 32,34, co oznacza, iż jest to wartość wyższa niż w przypadku województwa oraz gminy i nieznacznie niższa niż wartość dla Polski. Pozostałe jednostki, w których odnotowano wartość wskaźnika wyższą niż wartość referencyjna to:

Jednostka A (29,42), Odry (28,42), Zapędowo (26,98), Jednostka E (25,55), Wieck (24,74), Krzyż (24,69), Klaskawa (24,14), Jednostka H (23,84), Złotowo (23,73) oraz Rytel (23,71).

Ryc. 21. *Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym*

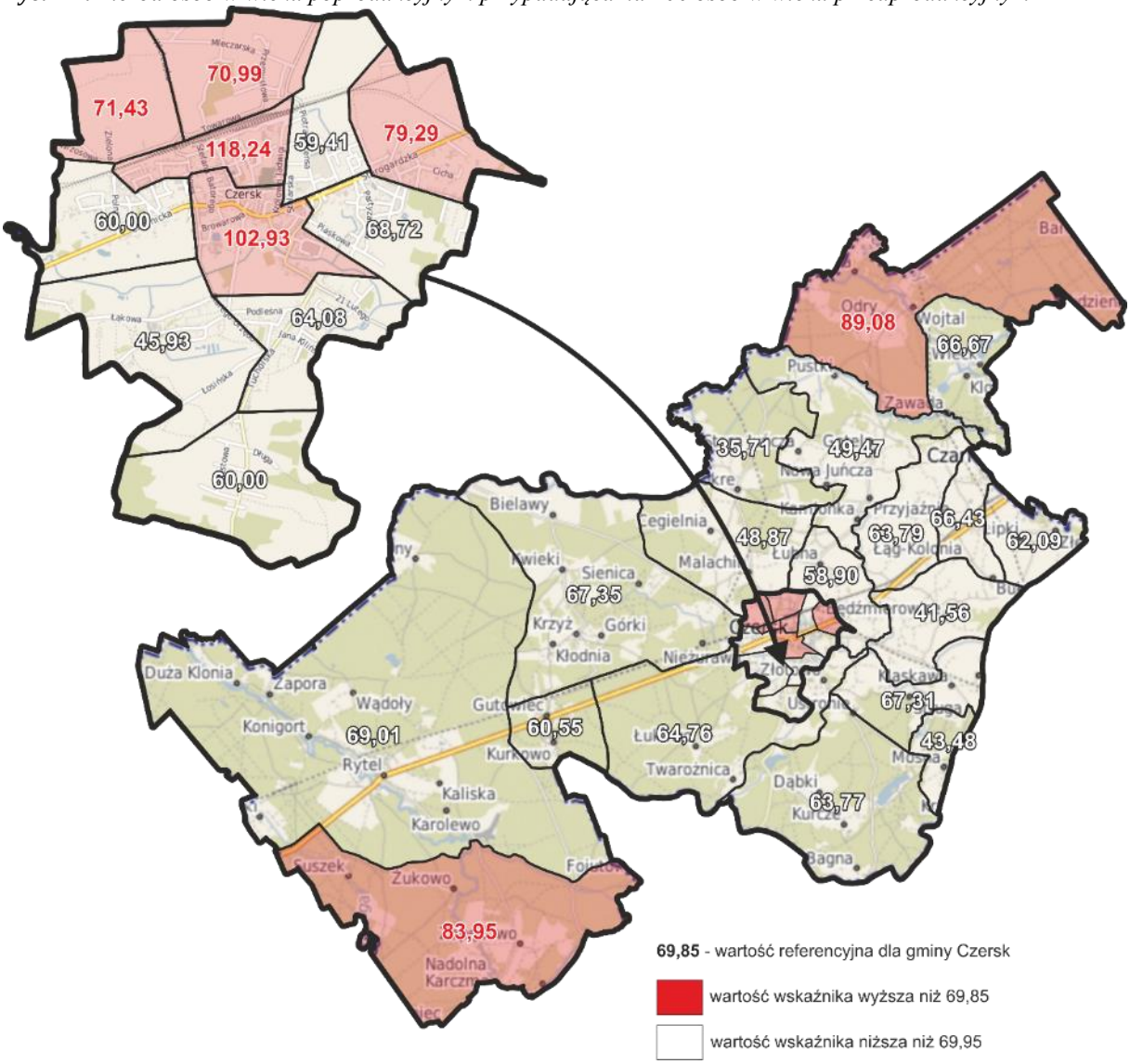

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym wykorzystanym wskaźnikiem jest miernik ukazujący liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Jest to wskaźnik ukazujący produktywność społeczeństwa oraz wydolność systemu zabezpieczeń społecznych. Wysoki udział osób w wieku nieprodukcyjnym prowadzi do negatywnych zmian struktury demograficznej pomiędzy warstwą ludności pracującej a tymi warstwami, które są przez nią utrzymywane (dzieci, młodzież ucząca się i osoby starsze). W gminie Czersk na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada około 58 osób w wieku nieprodukcyjnym i stanowi wartość nieco niższą niż w przypadku Polski (61,70) i województwa pomorskiego (62,35). Jednostkami, dla których odnotowano wartości

wskaźnika wyższe niż wartość referencyjna są: Mokre (70,37), Będźmierowice (67,49), Wieck (61,86), Jednostka E (61,54), Jednostka K (61,54), Krzyż (61,35), Mosna (61,11), Jednostka C (60,67), Jednostka G (60,53), Złotowo (60,38), Odry (60,32), Jednostka J (60,13), Klaskawa (60,00), Jednostka F (59,69), Zapędowo (59,13), Gotelp (58,56), Lipki (58,49), Łąg (58,22), Rytel (58,06), Jednostka A (58,01) oraz Gutowiec (57,95).

Ryc. 22. *Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym*

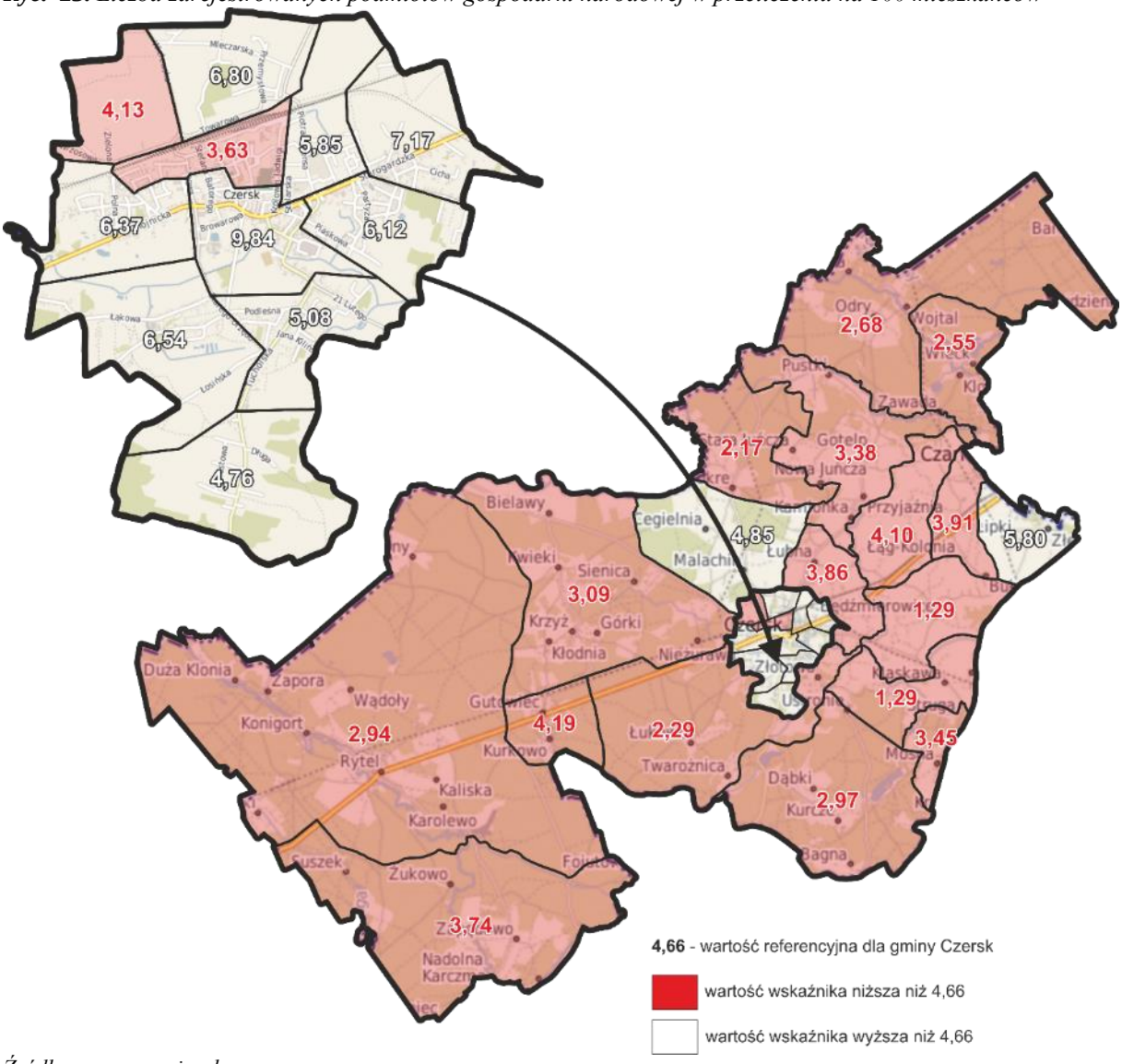
Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik opisujący ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym informuje o dysproporcji wiekowej społeczeństwa. Od struktury wiekowej ludności zależy zapotrzebowanie na świadczenia socjalne i zdrowotne. Wartość referencyjna dla gminy Czersk wynosi 69,85, co w porównaniu z wartością wskaźnika dla Polski (112,67) i województwa pomorskiego (97,54) stanowi wartość stosunkowo niską.

Jednostkami, dla których stwierdzono wartości wskaźników wyższe niż wartość referencyjna są: Jednostka F (118,24), Jednostka A (102,93), Odry (89,08), Zapędowo (83,95), Jednostka H (79,29), Jednostka D (71,43), Jednostka E (70,99). W przypadku Jednostki F odnotowano wartość wskaźnika przewyższającą znacznie nie tylko wartość dla gminy Czersk, ale również wartość dla Polski oraz województwa i wskazuje zdecydowanie na występowanie stanu kryzysowego w tym zakresie na obszarze przedmiotowej jednostki.

Kolejnym wskaźnikiem wykorzystanym w analizie sfery gospodarczej jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Jest to wskaźnik obrazujący poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

Ryc. 23. *Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców*

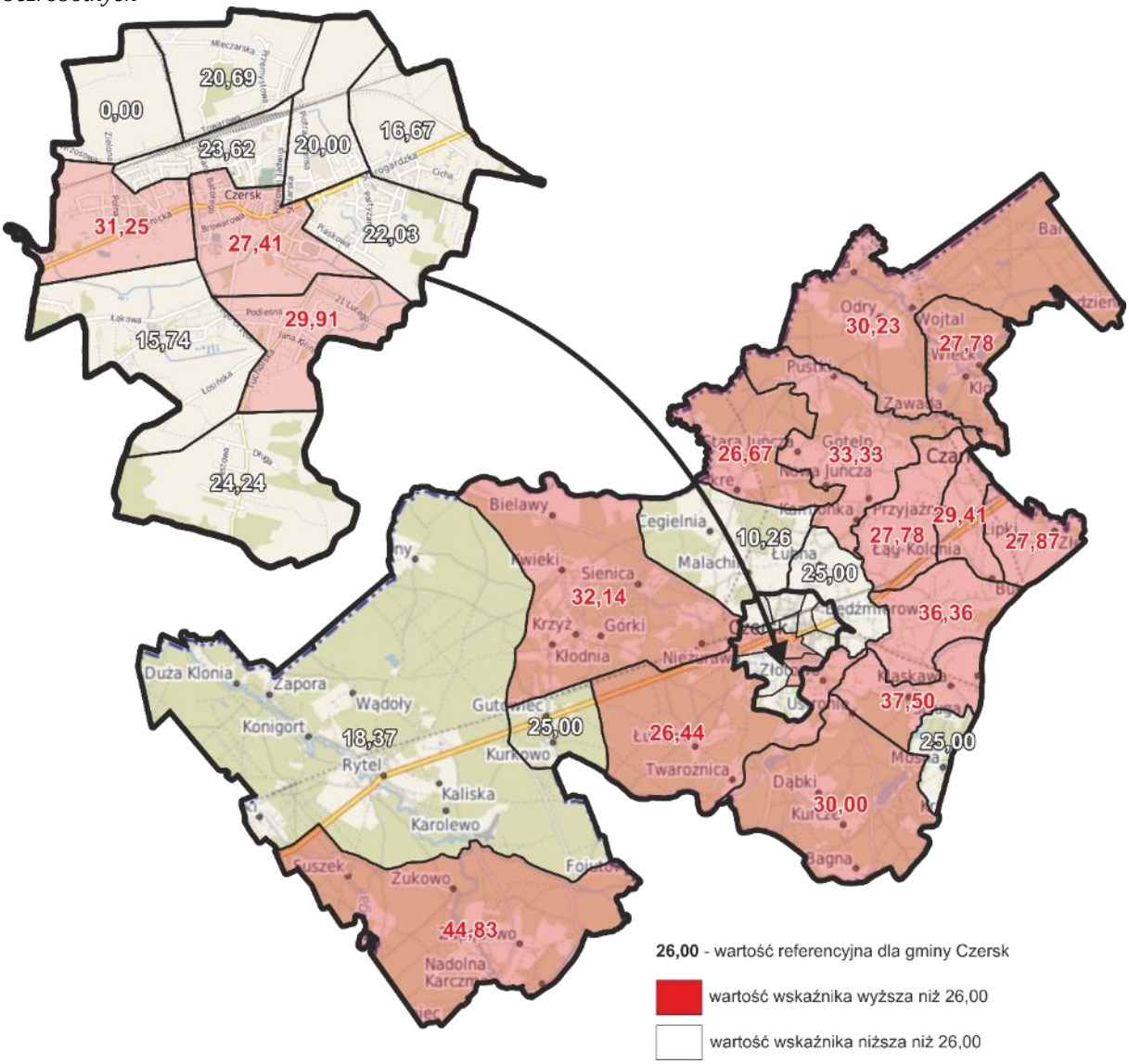

Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk na 100 mieszkańców przypada 4,66 zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej i jest to wartość znacznie niższa niż w przypadku Polski (11,03) i województwa pomorskiego (12,39). Tak znaczne różnice pomiędzy wymienionymi wartościami świadczą o niskim poziomie przedsiębiorczości mieszkańców gminy. Jednostkami o najniższej wartości wskaźnika są: Będźmierowice (1,29), Klaskawa (1,29), Mokre (2,17), Złotowo (2,29), Wieck (2,55), Odry (2,68), Rytel (2,94), Kurcze (2,97), Krzyż (3,09), Gotelp (3,38), Mosna (3,45), Jednostka F (3,63), Zapędowo (3,74), Łubna (3,86), Łąg (3,91), Łąg-Kolonia (4,10), Jednostka D (4,13) oraz Gutowiec (4,19).

Ostatnim wskaźnikiem, który został wykorzystany w analizie sfery gospodarczej jest miernik udziału osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych. Niski poziom wykształcenia oraz związany z nim brak kwalifikacji zawodowych może być jedną z głównych przyczyn występowania bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego. Osoby te nie są w stanie przystosować się do zmieniających się wymagań pracodawców i rynku pracy ani nie wykazały do tej pory chęci samodoskonalenia i podnoszenia własnych umiejętności.

***Ryc. 24**. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych*

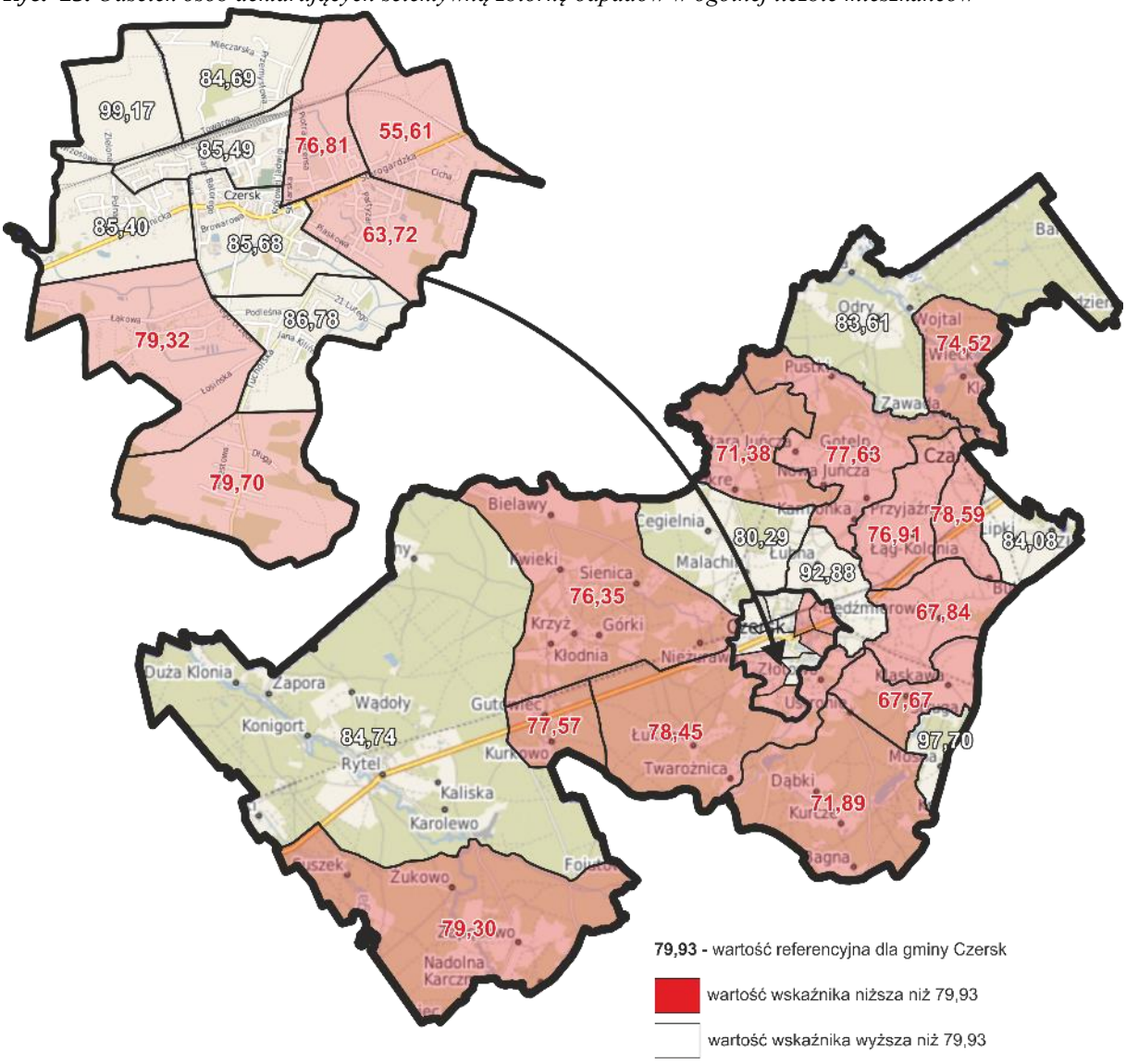
Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk osoby bez kwalifikacji zawodowych stanowią 26% wszystkich osób bezrobotnych. Jednostkami, w których udział tych osób jest wyższy są: Zapędowo (44,83%), Klaskawa (37,50%), Będźmierowice (36,36%), Gotelp (33,33%), Krzyż (32,14%), Jednostka C (31,25%), Odry (30,23%), Kurcze (30,00%), Jednostka J (29,91%), Łąg (29,41%), Lipki (27,87%), Łąg-Kolonia (27,78%), Wieck (27,78%), Jednostka A (27,41%), Mokre (26,67%) oraz Złotowo (26,44%).

Sfera środowiskowa

W sferze środowiskowej analizie poddano 2 wskaźniki: **W_{22}** – odsetek osób deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie mieszkańców oraz **W_{23}** – średnia zawartość wyrobów azbestowych w przeliczeniu na budynek mieszkalny.

Ryc. 25. *Odsetek osób deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie mieszkańców*

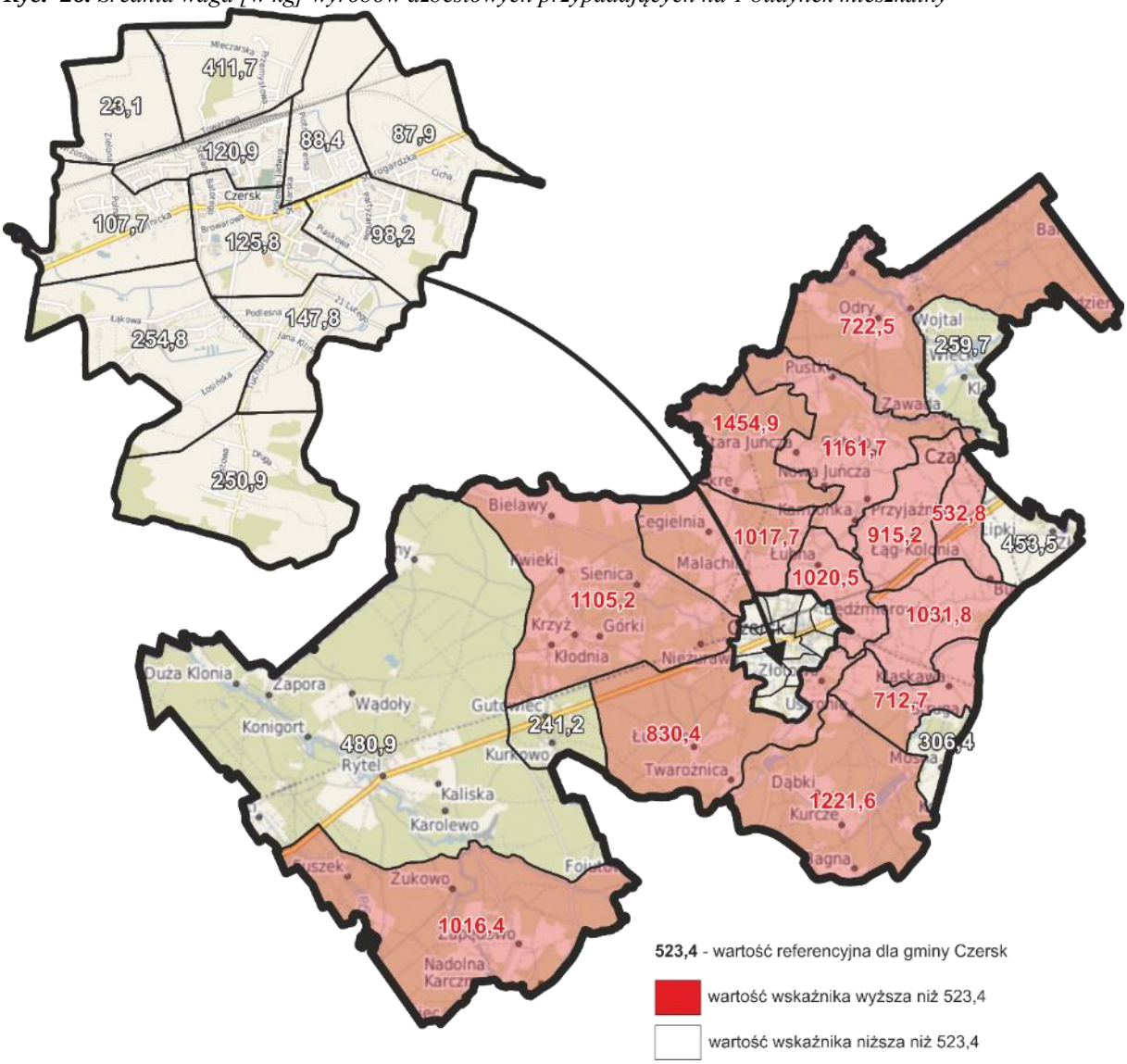
Źródło: opracowanie własne

Selektywna zbiórka odpadów wiąże się z wysoką świadomością ekologiczną mieszkańców gminy, a także z ponoszeniem przez nich mniejszych opłat za wywóz odpadów. W gminie Czersk selektywną zbiórkę odpadów deklaruje 79,93% mieszkańców. Jednostki, w których udział mieszkańców prowadzących selektywną zbiórkę odpadów jest mniejszy są: Jednostka H (55,61%), Jednostka I (63,72%), Klaskawa (67,67%), Będźmierowice (67,84%), Mokre (71,38%), Kurcze (71,89%), Wieck (74,52%), Krzyż (76,35%), Jednostka G (76,81%),

Łąg-Kolonia (76,91%), Gutowiec (77,57%), Gotelp (77,63%), Złotowo (78,45%), Łąg (78,59%), Zapędowo (79,30%) oraz Jednostka K (79,70%).

Kolejnym wskaźnikiem wykorzystanym do analizy sfery środowiskowej gminy Czersk jest średnia waga [*w kilogramach*] wyrobów azbestowych przypadających na 1 budynek mieszkalny.

Ryc. 26. *Średnia waga [w kg] wyrobów azbestowych przypadających na 1 budynek mieszkalny*

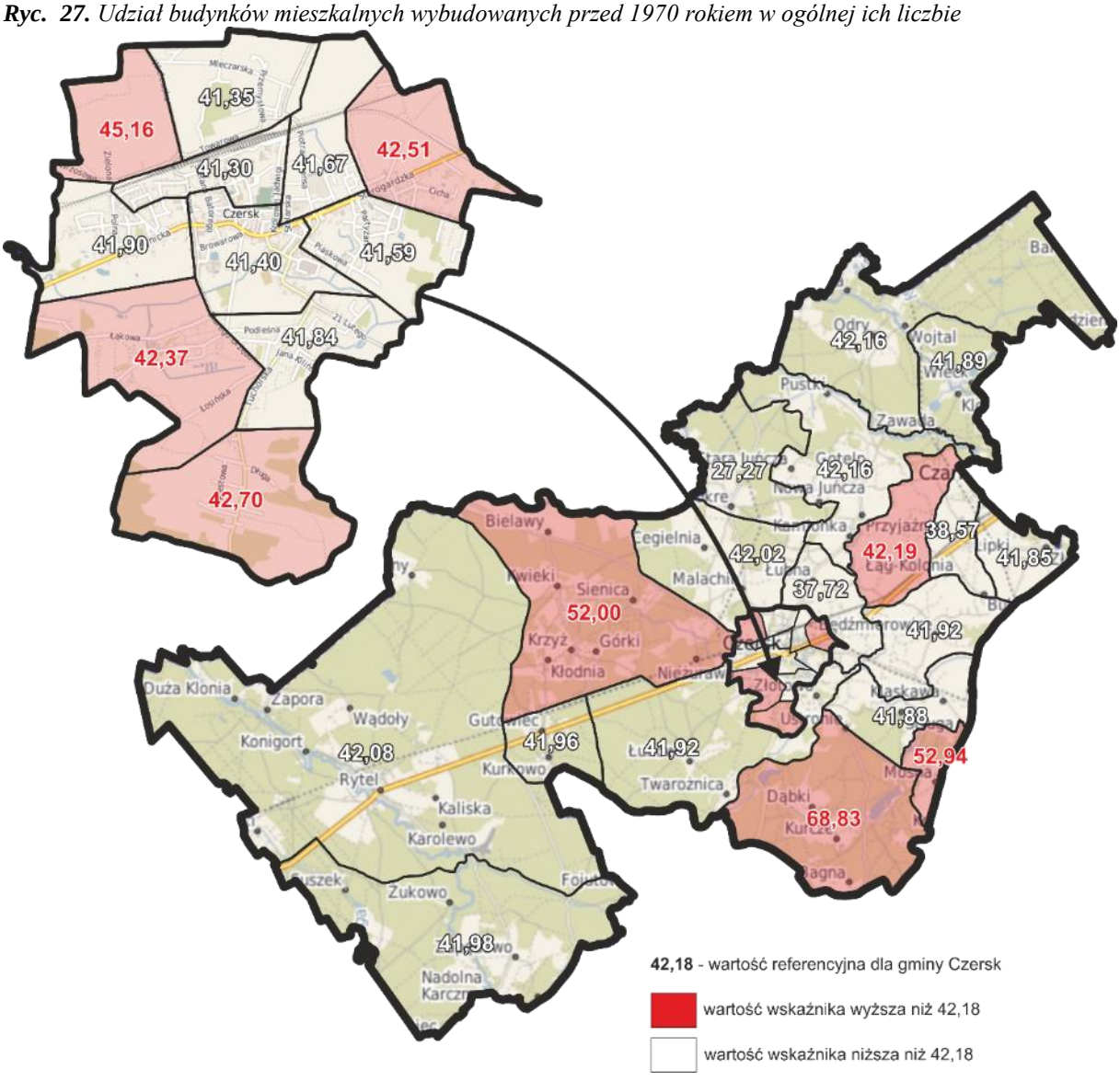
Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk średnia waga wyrobów azbestowych przypadających na jeden budynek mieszkalny wynosi 523,4 kilograma. Jednostkami, w których zawartość ta jest większa są: Mokre (1454,9), Kurcze (1221,6), Gotelp (1161,7), Krzyż (1105,2), Będźmierowice (1031,8), Łubna (1020,5), Malachin (1017,7), Zapędowo (1016,4), Łąg-Kolonia (915,2), Złotowo (830,4), Odry (722,5), Klaskawa (712,7) oraz Łąg (532,8).

Sfera techniczna

Analiza sfery technicznej w gminie Czersk przeprowadzona została w oparciu o dwa mierniki: $\mathbf{W_{24}}$ – udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej ich liczbie oraz $\mathbf{W_{25}}$ – przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Analiza oparta na wymienionych miernikach pozwala na określenie stanu technicznego substancji mieszkaniowej oraz jej jakości w aspekcie warunków życia mieszkańców.

Ryc. 27. *Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej ich liczbie*

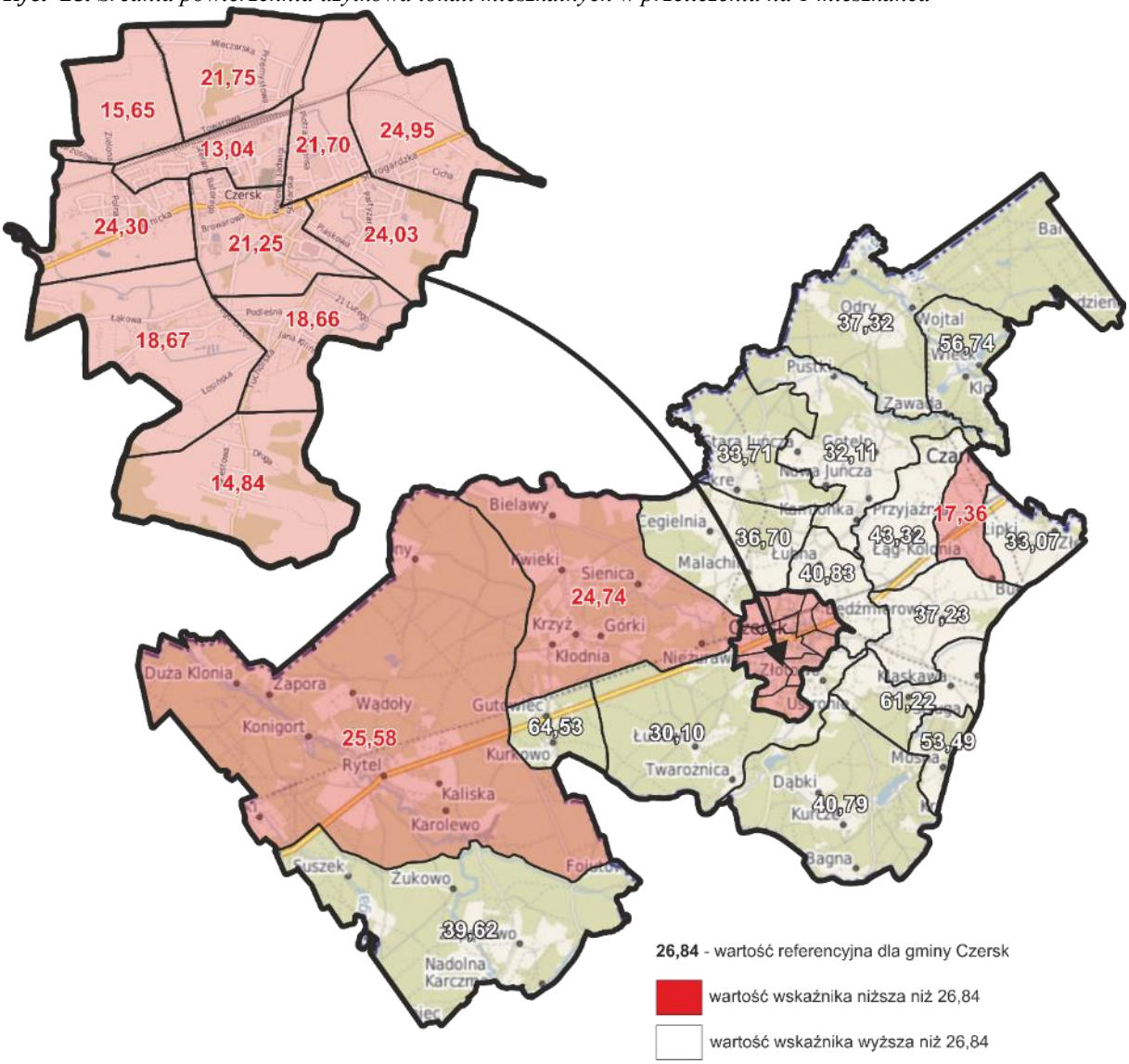

Źródło: opracowanie własne

W gminie Czersk około 42% budynków mieszkalnych wybudowanych zostało przed rokiem 1970, co w większości przypadków czyni je nieefektywnymi energetycznie i wymagającymi remontu. Jednostkami, w których udział budynków mieszkalnych sprzed 1970 roku jest większy niż 42,18% są: Kurcze (68,83%), Mosna (52,94%), Krzyż (52,00%),

Jednostka D (45,16%), Jednostka K (42,70%), Jednostka H (42,51%), Jednostka B (42,37%) oraz Łąg-Kolonia (42,19%).

Ryc. 28. *Średnia powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca*

Źródło: opracowanie własne

Średnia powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych przypadająca na jednego mieszkańca gminy Czersk wynosi 26,84 m^2. Jednostkami, których mieszkańcy dysponują mniejszą powierzchnią użytkową lokali są: Jednostka F (13,04 m^2), Jednostka K (14,84 m^2), Jednostka D (15,65 m^2), Łąg (17,36 m^2), Jednostka J (18,66 m^2), Jednostka B (18,67 m^2), Jednostka A (21,25 m^2), Jednostka G (21,70 m^2), Jednostka E (21,75 m^2), Jednostka I (24,03 m^2), Jednostka C (24,30 m^2), Krzyż (24,74 m^2), Jednostka H (24,95 m^2) oraz Rytel (25,58 m^2).

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2015 roku w gminie Czersk obowiązywały 84 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ustawy o planowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 roku. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest aktem prawa miejscowego określającym przeznaczenie, warunki zagospodarowania i zabudowy terenu. Wskazane plany obejmują tereny o powierzchni 644 ha. Planami miejscowymi objęte jest około 1,7% ogólnej powierzchni gminy, co jest wartością znacznie niższą niż wartość dla Polski (29,7%) czy województwa pomorskiego (20,1%). Należy wziąć jednak pod uwagę fakt, iż specyfiką gminy Czersk jest wysoka lesistość (ok. 65%), co skutkuje mniejszą powierzchnią terenów, dla których istnieje ekonomiczne uzasadnienie tworzenia miejscowych planów. Średnia powierzchnia pojedynczego planu to około 7,67 ha, co oznacza, iż najczęściej plan dotyczy pojedynczej działki ewidencyjnej lub ich zespołów. Od 2012 roku systematycznie zwiększa się powierzchnia gruntów rolnych, dla których zmieniono przeznaczenie na cele nierolnicze. W 2015 roku łączna powierzchnia gruntów rolnych przeznaczonych na cele nierolnicze wyniosła 142 ha, co jest wartością o 47 ha większą niż w 2012 roku.

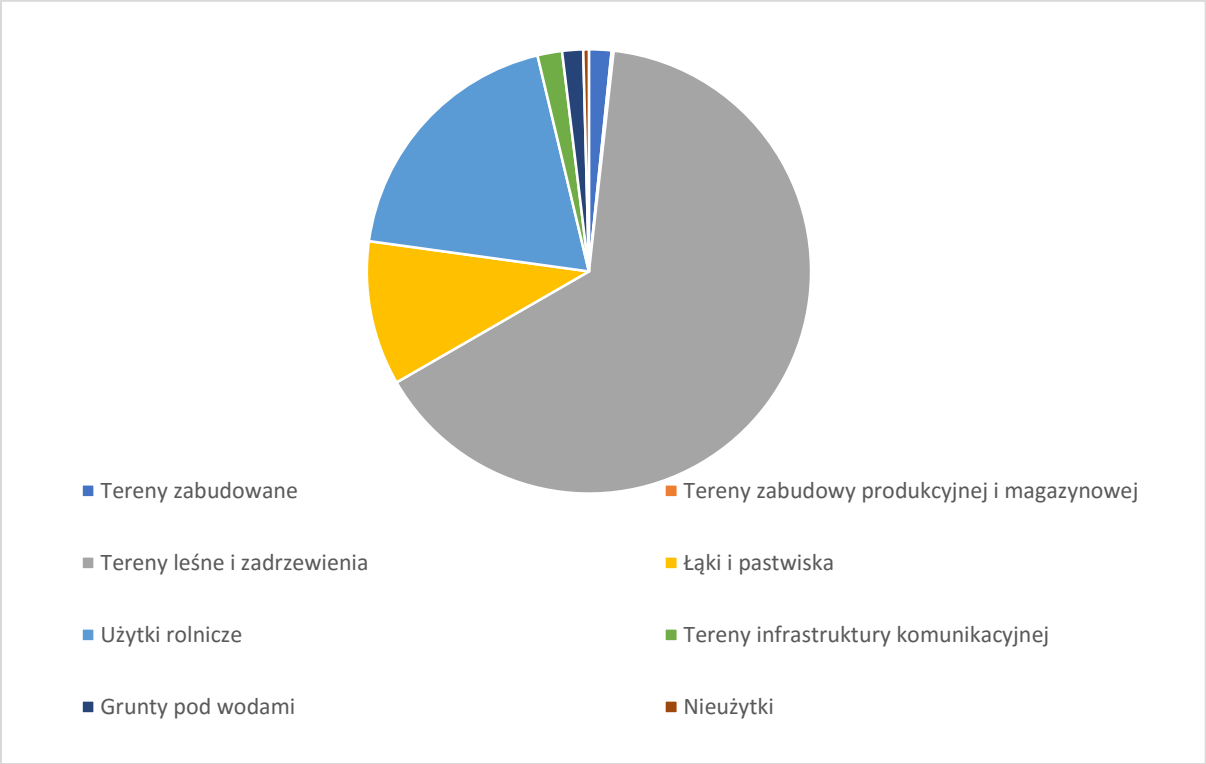
Zdecydowana większość obowiązujących planów miejscowych sporządzona została dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zabudowy mieszkaniowej z usługami oraz zabudowy letniskowej. Rosnące zainteresowanie indywidualną formą budownictwa przejawiające się liczbą złożonych wniosków do Studium o zmianę dotychczasowej funkcji terenu, poskutkowało wskazanymi wyżej przekształceniami gruntów rolnych na cele nierolnicze.

Decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (dalej: decyzja o warunkach zabudowy) jest decyzją administracyjną ustalającą warunki zmiany sposobu zagospodarowania terenu poprzez budowę obiektu budowlanego lub wykonanie innych robót budowlanych i wydawana jest tylko dla terenów, na których nie obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. W latach 2012-2015 w Czersku wydanych zostało 608 decyzji o warunkach zabudowy, z czego 479 (78,8%) dotyczyło zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wydano zaledwie 6 decyzji, a dla zabudowy usługowej 53.

Według danych z Ewidencji Gruntów i Budynków z 2012 roku, powierzchnia gminy Czersk wynosi 379,59 km^2, w tym aż 246,31 km^2 (64,9%) stanowią tereny leśne i zadrzewienia. Drugą co do wielkości formą użytkowania gruntu są użytki rolne, które

obejmują obszar o powierzchni 72,49 km^2 (19,1%). Łąki i pastwiska zajmują około 10,5% ogólnej powierzchni gminy (39,9 km^2). Tereny infrastruktury komunikacyjnej stanowią 1,8% powierzchni gminy, tereny zabudowane 1,6%, a grunty pod wodami 1,5% ogólnej powierzchni. Najmniejszą powierzchnię zajmują tereny zabudowy produkcyjnej i magazynowej (0,15%) oraz nieużytki (0,4%).

Ryc. 29. *Struktura użytkowania gruntów w gminie Czersk*

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czersk dla obszaru w granicach administracyjnych miasta i gminy

Sieć komunikacyjna gminy Czersk składa się głównie z dróg gminnych uzupełnionych przez drogi powiatowe, drogę wojewódzką oraz drogę krajową. Szczególną rolę w lokalnym układzie komunikacyjnym pełni droga krajowa nr 22 zapewniająca gminie połączenie zarówno z Chojnicami jak i Starogardem Gdańskim, z którymi Czersk jest najsilniej powiązany funkcjonalnie. DK22 zapewnia gminie dostęp do autostrady A1, której najbliższy węzeł znajduje się w Swarożynie, około 55 kilometrów od miasta Czersk. Najbliższe lotniska znajdują się w Gdańsku i Bydgoszczy, oba oddalone o około 100 kilometrów od Czerska.

Przez obszar miasta i gminy Czersk przebiegają trzy linie kolejowe:

Tabela 5. *Wykaz linii kolejowych z terenu miasta i gminy Czersk*

Nazwa i przebieg linii	Stacje i przystanki kolejowe na terenie gminy
Linia kolejowa 203: Tczew – Kostrzyn nad Odrą	Łąg, Czersk, Gutowiec, Rytel Wieś, Rytel
Linia kolejowa 215: Laskowice Pomorskie - Bąk	Będźmierowice, Czersk
Linia kolejowa 201: Nowa Wieś Wielka - Gdynia	Łąg Południowy, Szałamaje, Wojtal

Źródło: opracowanie własne

Obiekty zabytkowe

Zabytkiem w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Jedną z form ochrony zabytków jest wpis do rejestru zabytków następujący na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku. W gminie Czersk istnieje 12 obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego:

Tabela 6. *Wykaz obiektów zabytkowych zlokalizowanych w gminie Czersk wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków*

Lp.	Nazwa	Nr rejestru	Miejscowość
1	Zespół dworski: - dwór, po 1890 - park, 1 poł. XIX wieku	A/417/1-2 z 16.08.1994 r.	Brda
2	Kościół Parafialny pw. Św. Marii Magdaleny, 1911-1913:	A-1228 z 22.02.2002 r.	Czersk
3	Cmentarz Parafialny św. Marii Magdaleny	A/249 z 05.11.1990 r.	Czersk
4	Chata nr 18, XVIII wiek	396 z 02.11.1957 r.	Łąg
5	-Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, 1925-1932 r. - cmentarz kościelny	A-1839 z 10.12.2008 r.	Odry
6	Kościół pw. NMP Królowej Różańca św., 1909-1911: - cmentarz kościelny - plebania - ogród	A-1209 z 04.07.2000 r.	Rytel

Źródło: Rejestr zabytków województwa pomorskiego

Lokalną formą ochrony obiektów zabytkowych jest wpis do gminnej ewidencji zabytków, w której uwzględniane są obiekty na wniosek Burmistrza lub właściciela obiektu. Do ewidencji zabytków gminy Czersk wpisanych jest 310 obiektów zabytkowych, z czego 128 (ok. 41%) znajduje się w mieście Czersk. Blisko połowa obiektów zabytkowych

w mieście Czersk to kamienice (58) pełniące funkcje mieszkaniowe z usługami w parterach. Podstawowym problemem w zakresie ochrony zabytków jest ich nieefektywność energetyczna, głównie z powodu zastosowanych materiałów i technologii budowlanych.

Infrastruktura społeczna

Urządzenia infrastruktury społecznej służą zaspokajaniu potrzeb ludności w zakresie m.in.: oświaty i nauki, kultury, opieki społecznej i ochrony zdrowia czy bezpieczeństwa. Do najważniejszych obiektów infrastruktury społecznej zalicza się: przedszkola, szkoły, ośrodki zdrowia, obiekty kultury oraz obiekty kultu religijnego.

Przedszkole jest placówką opiekuńczo-wychowawczą, do której uczęszczają dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego. Na terenie gminy Czersk funkcjonuje łącznie 5 przedszkoli, w tym 1 w formie przedszkola niepublicznego. Przedszkola zlokalizowane są w miejscowościach: Czersk (*Przedszkole Samorządowe nr 1 – ul. Dąbrowskiego 4, Przedszkole Samorządowe nr 2 – ul. Chojnicka 5, Niepubliczne Przedszkole „Anioła Stróża" – al. 1000-lecia 15a*), Łąg (*Przedszkole Samorządowe w zespole szkół – ul. Kościelna 15*), Rytel (*Przedszkole Samorządowe w zespole szkół – ul. Kowalkowskiego 11*).

Nauka w szkole podstawowej stanowi pierwszy etap zorganizowanej edukacji w Polsce i przyczynia się do spełniania obowiązku szkolnego. W gminie Czersk funkcjonuje 9 placówek zlokalizowanych w miejscowościach: Czersk (*Szkoła Podstawowa nr 1 – ul. Dworcowa 8, Szkoła Podstawowa Sportowa nr 2 w zespole szkół – ul. Kościuszki 6, Szkoła Podstawowa Specjalna nr 3 w zespole szkół – ul. Batorego 15*), Gotelp (*Szkoła Podstawowa w Gotelpiu*), Krzyż (*filia Szkoły Podstawowej w Rytlu*), Łąg (*Szkoła Podstawowa w zespole szkół*), Łubna (*filia Szkoły Podstawowej nr 1 w Czersku*), Malachin (*filia Szkoły Podstawowej nr 1 w Czersku*), Rytel (*Szkoła Podstawowa w zespole szkół*).

W zakresie edukacji podstawowej kolejny etap stanowi nauka w szkole gimnazjalnej. W gminie działa 5 placówek gimnazjalnych, w tym jedna niepubliczna. Placówki zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Czersk (*Gimnazjum w Zespole Szkół im. Jana Pawła II – ul. Kościuszki 6, Gimnazjum Specjalne w zespole szkół – ul. Batorego 15 oraz Akademia Sukcesu „Nasza Szkoła" Społeczne Gimnazjum – ul. Szkolna 3*), Łąg (*Gimnazjum w zespole szkół – ul. Chojnicka 3*), Rytel (*Gimnazjum w zespole szkół – ul. Kowalkowskiego 6*).

Wykształcenie ponadgimnazjalne w gminie Czersk można uzyskać w: zasadniczych szkołach zawodowych, technikum lub liceach ogólnokształcących. Na terenie gminy Czersk

funkcjonuje 8 placówek oferujących możliwość nauki po ukończeniu szkoły gimnazjalnej. Zasadnicza Szkoła Zawodowa im. Augustyna Szpręgi oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna funkcjonują w ramach Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych, który zlokalizowany jest przy ul. Głównej 11 we wsi Malachin. Oferują kształcenie m. in. w kierunkach: mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, ślusarz, stolarz czy kucharz. W ramach wyżej wskazanego Zespołu Szkół funkcjonuje także Technikum im. Augustyna Szpręgi oferujące możliwość kształcenia w kierunku technik informatyk oraz technik ekonomista. Na terenie gminy funkcjonują także placówki liceów ogólnokształcących, które zlokalizowane są w: Czersku (*Liceum Ogólnokształcące im. Wincentego Pola – ul. Szkolna 3, Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych „Prestige" – ul. Kościuszki 6*), Łąg (*Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych – ul. Chojnicka 3*), Malachin (*Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych „Czerska Szkoła Realna" – ul. Główna 11*).

Misja edukacji policealnej w gminie Czersk realizowana jest przez dwie placówki zlokalizowane w następujących miejscowościach: Czersk (*Szkoła Policealna „Prestige" – ul. Kościuszki 6*) oraz Malachin (*Policealne Studium Zawodowe „Czerska Szkoła Realna – ul. Główna 11*).

W zakresie ochrony zdrowia na terenie gminy Czersk funkcjonują dwie placówki, w tym jedna niepubliczna, zlokalizowane na terenie miasta Czersk. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej mieści się w budynku przy ul. Królowej Jadwigi 4, w ramach którego funkcjonuje m.in.: gabinet medycyny szkolnej, poradnia lekarza POZ, poradnia rehabilitacyjna czy poradnia leczenia uzależnień. SP ZOZ posiada filię w Rytlu zlokalizowaną przy ul. Ostrowskiej 18a. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ma siedzibę w budynku przy ul. Batorego 4B w Czersku i świadczy usługi m.in. z zakresu: medycyny rodzinnej i pediatrii. Ponadto w gminie Czersk funkcjonują 4 ogólnodostępne apteki, wszystkie są zlokalizowane w mieście Czersk. Systematycznie spada liczba osób przypadających na jedną aptekę w gminie z 7164 osób na aptekę w 2012 roku do stanu 5386 osób na aptekę w roku 2015, co świadczy o poprawie dostępności do tych punktów.

Na terenie gminy Czersk kościoły parafialne zlokalizowane są w miejscowościach: Czersk (*Kościół p.w. św. Marii Magdaleny*), Łąg (*Kościół p.w. Narodzenia NMP*), Mokre (*Kościół p.w. św. Józefa*), Odry (*Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP*) i Rytel (*Kościół p.w. NMP Królowej Różańca Świętego*).

Infrastruktura czasu wolnego (kultura, sport, rekreacja)

Na terenie gminy funkcjonują trzy ośrodki kultury: w Czersku przy ul. Szkolnej 11, w Rytlu przy ul. Kowalkowskiego 11 oraz w Łęgu przy ul. Chojnickiej 30. Instytucje

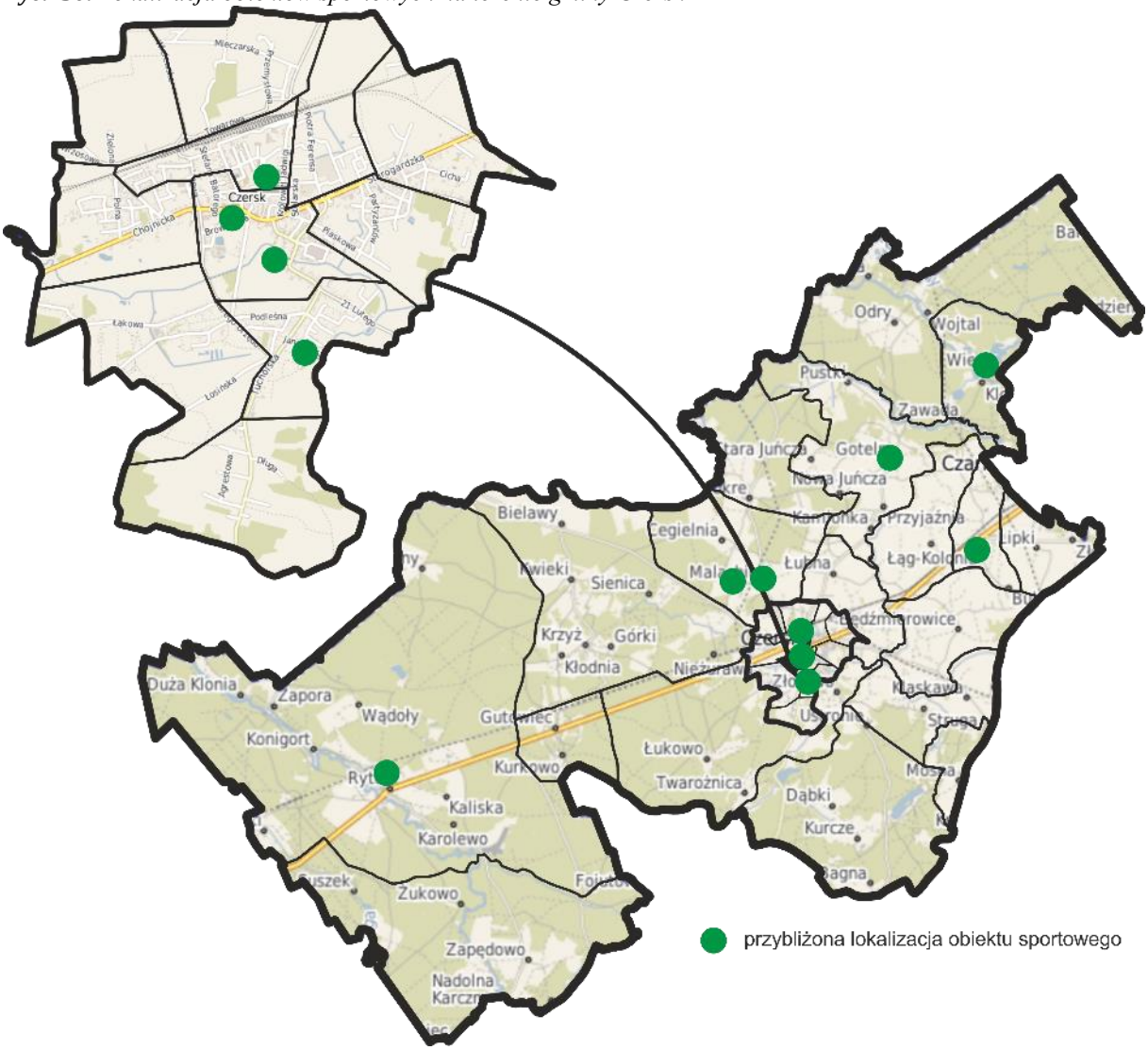
te są jednostkami organizacyjnymi gminy Czersk i prowadzą działalność w zakresie rozwijania i zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie: wychowania, edukacji, upowszechniania kultury, turystyki i czytelnictwa.

Ośrodki te organizują życie kulturalno-rozrywkowe w gminie poprzez organizację imprez cyklicznych (*Urodziny Miasta, Orszak Trzech Króli, Dożynki, Święto Pstrąga, „Łęskie kapuśniaki", „Czerskie Mikołajki", „Czerskie Betlejem" i inne*) oraz wydarzeń jednorazowych. Oferta ośrodków obejmuje szeroki wachlarz zajęć, m. in.: warsztaty artystyczne (plastyczne, muzyczne, taneczne), zajęcia sportowe, wykłady w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku itp.

Poza wyżej wymienionymi ośrodkami, w Czersku funkcjonuje także biblioteka publiczna mieszcząca się w budynku przy ul. Dworcowej 31. W ramach biblioteki realizowane są przede wszystkim działania na rzecz rozwoju czytelnictwa wśród mieszkańców poprzez organizację: comiesięcznych spotkań Dyskusyjnego Klubu Książki, spotkań autorskich czy wycieczek edukacyjnych.

Poza wydarzeniami kulturalnymi na terenie gminy Czersk organizowane są także wydarzenia sportowe, takie jak: Turniej Piłki Siatkowej, Otwarty Turniej Piłki Nożnej w Rytlu, Czerska Liga Halowa, Turniej Tenisa Stołowego, Borowiacki Marsz na Orientację, Biegi uliczne, Turniej Dzikich Drużyn czy Turniej Siatkówki Plażowej. W ramach analizy zasobu infrastruktury spędzania czasu wolnego sprawdzono liczbę obiektów sportowych w gminie Czersk. Na poniższej grafice przedstawiono ich przybliżoną lokalizację.

Ryc. 30. *Lokalizacja obiektów sportowych na terenie gminy Czersk*

Źródło: opracowanie własne

Na terenie gminy Czersk zlokalizowanych jest łącznie 11 obiektów sportowych, głównie w sąsiedztwie placówek edukacyjnych. W znacznej mierze są to kompleksy sportowe obejmujące m. in. boisko do piłki nożnej, boisko do koszykówki, siłownię zewnętrzną oraz kort tenisowy. W gminie Czersk występuje deficyt dobrej jakości obiektów sportowych niemal w każdej jednostce analitycznej.

Ryc. 31. *Obiekty sportowe na terenie gminy Czersk*

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanych materiałów

Na powyższych zdjęciach przedstawiono wybrane obiekty sportowe zlokalizowane na terenie miasta i gminy Czersk. Obiekty na obszarze wiejskim gminy, tj. w Rytlu, Gotelpiu, Wiecku, Łęgu, Malachinie są boiskami stosunkowo nowymi, wybudowanymi głównie w latach 2013 i 2014. W zdecydowanie najgorszym stanie technicznym znajduje się boisko zlokalizowane w Czersku przy ul. Dworcowej 8 przy Szkole Podstawowej nr 1 (Jednostka F). Jest to boisko o nawierzchni naturalnej (piaskowej) nie spełniające nowoczesnych norm i uniemożliwiające prawidłowe korzystanie z jego funkcji.

W celu uzupełnienia analizy lokalizacji obiektów sportowych przeprowadzono badanie wskaźnikowe ukazujące liczbę obiektów sportowych przypadających na 1000 mieszkańców danej jednostki analitycznej. Ze względu na małą liczbę danych obiektów (11 w całej gminie) przedstawione zostaną tylko te jednostki, dla których wskaźnik osiągnął wartość powyżej 0,0. W przypadku jednostek niewymienionych w poniższej tabeli wartość wskaźnika wynosi 0,0.

Tabela 7. *Liczba obiektów sportowych przypadających na 1000 mieszkańców*

Jednostka analityczna	Liczba mieszkańców	Liczba obiektów sportowych	Wartość wskaźnika
Gotelp	769	1	1,30
Łąg	1280	1	0,78
Malachin	619	2	3,23
Wieck	157	1	6,37
Jednostka A	1697	2	1,18
Jednostka F	1985	2	1,01
Jednostka J	1241	1	0,81
Gmina	21519	11	0,52

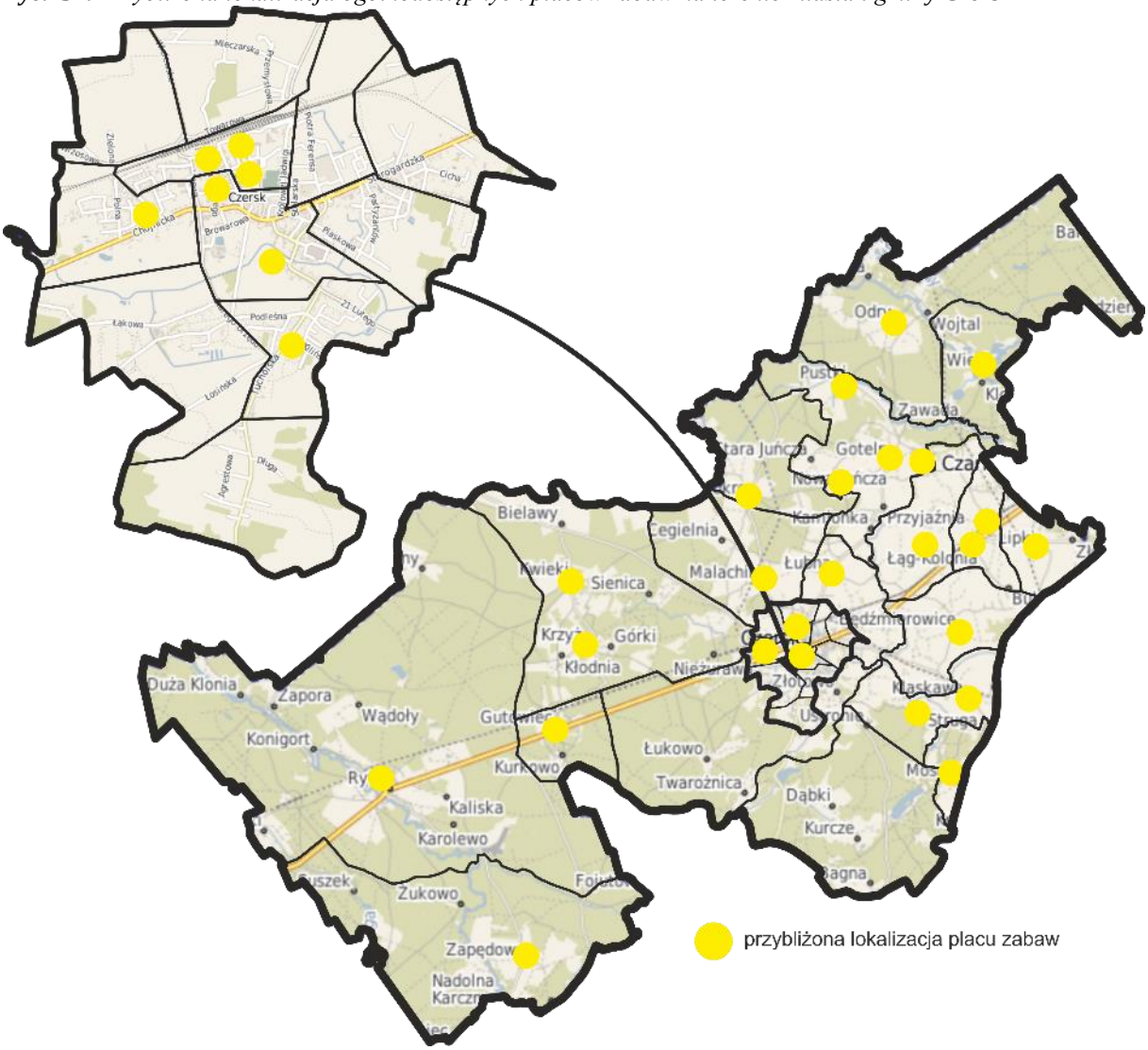
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Należy zauważyć, iż mimo wartości wskaźnika dla Jednostki F wyższej niż wartość referencyjna to w jednostce tej również występuje deficyt dobrej jakości obiektów sportowych.

W danej jednostce zlokalizowane są dwa obiekty sportowe znajdujące się w złym stanie technicznym uniemożliwiającym w pełni bezpieczne korzystanie z jego funkcji. Pierwszym z nich jest boisko wymienione wyżej tj. zlokalizowane przy Szkole Podstawowej nr 1, natomiast drugie znajduje się przy ul. Jana Pawła II.

Na terenie miasta i gminy Czersk zlokalizowane są 23 ogólnodostępne place zabaw, w tym zaledwie 4 znajdują się na obszarze miasta. Na poniższej rycinie zaprezentowano przybliżoną lokalizację placów zabaw. Jednostkami analitycznymi, w których nie występują ogólnodostępne place zabaw są: Złotowo, Kurcze, oraz jednostki miasta Czersk: B, D, E, G, H, I, K.

Ryc. 32. *Przybliżona lokalizacja ogólnodostępnych placów zabaw na terenie miasta i gminy Czersk*

Źródło: opracowanie własne

W celu uzupełnienia analizy lokalizacji placów zabaw na terenie gminy Czersk przeprowadzono także badanie wskaźnikowe. Sprawdzono liczbę placów zabaw przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym.

Tabela 8. *Liczba placów zabaw przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym*

Jednostka analityczna	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba placów zabaw	Wartość wskaźnika
Będźmierowice	154	1	0,7
Gotelp	190	4	2,1
Gutowiec	109	1	0,9
Klaskawa	52	2	3,8
Krzyż	147	2	1,4
Kurcze	69	0	0,0
Lipki	153	1	0,7
Łąg-Kolonia	116	1	0,9

Łąg	283	2	0,7
Łubna	73	1	1,4
Malachin	133	1	0,8
Mokre	84	1	1,2
Mosna	23	1	4,3
Odry	119	1	0,8
Rytel	584	1	0,2
Wieck	36	1	2,8
Zapędowo	81	1	1,2
Złotowo	210	0	0,0
Jednostka A	307	1	0,3
Jednostka B	172	0	0,0
Jednostka C	215	1	0,5
Jednostka D	21	0	0,0
Jednostka E	131	0	0,0
Jednostka F	340	3	0,8
Jednostka G	101	0	0,0
Jednostka H	169	0	0,0
Jednostka I	179	0	0,0
Jednostka J	284	1	0,4
Jednostka K	95	0	0,0
Gmina	**4630**	**28**	**0,6**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM

Analiza wskaźnika wykazała, iż na każde 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypada 0,6 placu zabaw. Jednostkami, dla których wskaźnik osiągnął wartość niższą niż wartość referencyjna są: Rytel (0,2), Jednostka A (0,3) oraz Jednostka C (0,5), Jednostka J (0,4) oraz jednostki, w których nie zlokalizowano żadnego placu zabaw.

Zasięg przestrzenny obszarów zdegradowanych

Zgodnie z przytoczoną wcześniej definicją, za obszar zdegradowany należy uznać obszar, na którym stwierdzono występowanie stanu kryzysowego. Natomiast stan kryzysowy spowodowany jest szczególnym natężeniem negatywnych problemów społecznych oraz współwystępujących z nimi negatywnych zjawisk w co najmniej jednej z pozostałych sfer, tj. gospodarczej, środowiskowej, technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej. W poniższej tabeli zestawiono jednostki, w których obok natężenia negatywnych zjawisk w sferze społecznej zidentyfikowano również problemy w co najmniej jednej z pozostałych sfer, co wskazuje na występowanie w tych jednostkach stanu kryzysowego. Wartości sumarycznego wskaźnika degradacji wyznaczone zostały w oparciu o wzór (str. 14) zawarty w rozdziale odnoszącym się do metodologii niniejszej analizy.

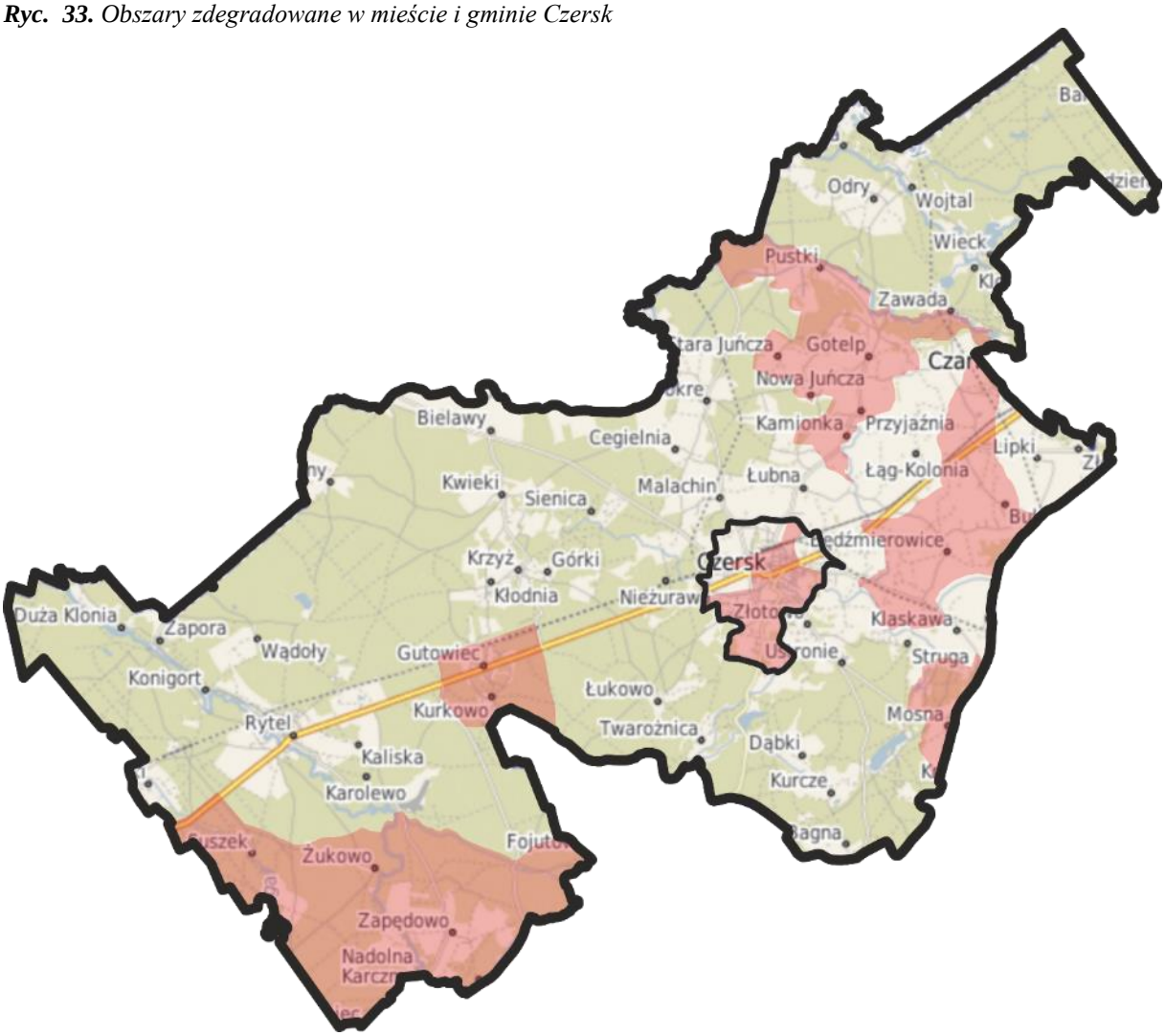
Tabela 9. *Wyniki analizy wskaźnikowej wszystkich badanych sfer*

Jednostka	Sumaryczny wskaźnik degradacji	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
Jednostka F	80,78	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
Jednostka A	69,39	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
Jednostka J	65,29	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
Łąg	22,41	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
Jednostka B	14,64	TAK	NIE	NIE	TAK	TAK
Jednostka K	11,00	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
Gotelp	10,21	TAK	TAK	TAK	NIE	NIE
Jednostka G	9,39	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Jednostka I	7,31	TAK	NIE	TAK	TAK	TAK
Będźmierowice	5,07	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK
Gutowiec	2,77	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK
Mosna	1,98	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
Zapędowo	1,95	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK

Źródło: opracowanie własne

W każdej z jednostek, w której zidentyfikowano wysokie natężenie negatywnych zjawisk społecznych, współwystępują także negatywne zjawiska w co najmniej jednej z pozostałych sfer, co pozwala na stwierdzenie w ich obrębie stanu kryzysowego. Na podstawie powyższej analizy obszarami zdegradowanymi w gminie i mieście Czersk są: Jednostka F, Jednostka A, Jednostka J, Łąg, Jednostka B, Jednostka K, Gotelp, Jednostka G, Jednostka I, Będźmierowice, Gutowiec, Mosna oraz Zapędowo.

Ryc. 33. *Obszary zdegradowane w mieście i gminie Czersk*

Źródło: opracowanie własne

Łącznie obszary zdegradowane zajmują 99,74 km^2 (**26,26%** ogólnej powierzchni) i zamieszkiwane są przez 10983 osób (**51,04%** wszystkich mieszkańców). Są to wartości znacznie przekraczające dopuszczalne zasięgi ludnościowe (maksymalnie 30% mieszkańców gminy) i przestrzenne (nie więcej niż 20% powierzchni gminy) wskazane w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020,* więc niemożliwe jest objęcie obszarem rewitalizacji całego obszaru zdegradowanego. W związku z powyższym należy podjąć próbę wyznaczenia obszaru szczególnie zdegradowanego zarówno pod względem społecznym jak i pozostałych sfer, będącego jednocześnie najbardziej istotnym dla rozwoju lokalnego.

Obszar rewitalizacji

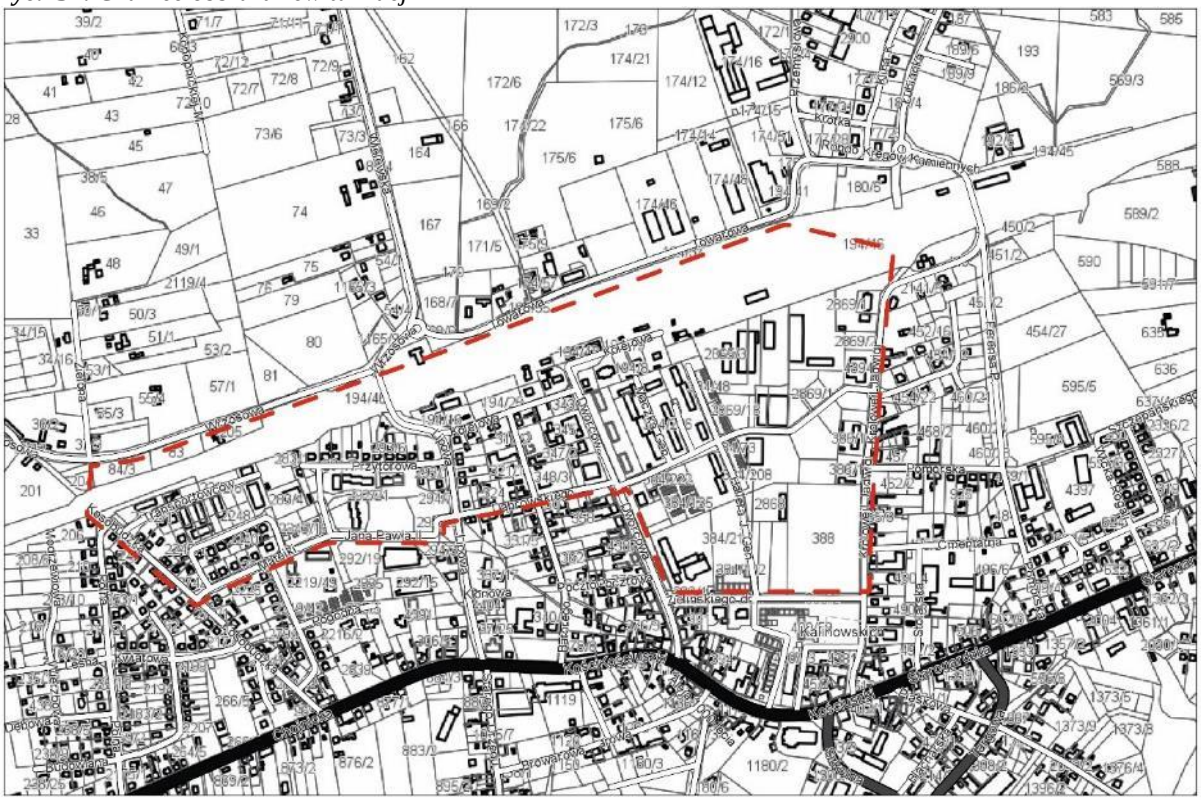
Na podstawie przeprowadzonych analiz wykazano, iż największą koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej charakteryzuje się Jednostka analityczna F zlokalizowana na terenie miasta Czersk. Poza szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej, zidentyfikowano na jej obszarze także inne, współwystępujące problemy w sferach: gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Wskazuje to wyraźnie na występowanie w granicach tej jednostki stanu kryzysowego. Ponadto Jednostka F cechuje się szczególnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego, przede wszystkim ze względu na swoje położenie (centrum miasta, bliskość DK22) oraz potencjał rozwojowy (dostępne, wolne tereny, możliwość zaadaptowania istniejącej infrastruktury).

W niniejszym rozdziale przedstawiono zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji oraz dokonano pogłębionej analizy negatywnych zjawisk występujących w jego granicach. Pogłębiona analiza pozwoli na zidentyfikowanie przyczyn występowania negatywnych zjawisk, a także na określenie potrzeb rewitalizacyjnych dla danego obszaru.

Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji

Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji są tożsame z granicami jednostki analitycznej F, która została wydzielona na potrzeby przeprowadzonych analiz. Na poniższej rycinie przedstawiono zasięg przestrzenny obszaru.

Ryc. 34. *Granice obszaru rewitalizacji*

Źródło: opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji zamieszkiwany jest przez 1985 osób, które stanowią **9,22% ogólnej liczby mieszkańców** gminy i zajmuje powierzchnię 46,9 hektarów (**0,12% całkowitej powierzchni** gminy). Spełnione są zatem wymogi *Wytycznych*, zgodnie z którymi obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy i nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz ulic zlokalizowanych w granicach obszaru rewitalizacji.

Tabela 10. *Wykaz ulic mieszczących się w granicach obszaru rewitalizacji*

ul. Batorego (część)	ul. Dąbrowskiego	ul. Dworcowa (część)	ul. gen. Andersa
ul. gen. Hallera	ul. gen. Maczka	ul. gen. Sikorskiego	ul. Kolejowa
ul. Kosobudzka (część)	ul. Królowej Jadwigi (część)	ul. Lipowa (część)	ul. Matejki
ul. Piłsudskiego	ul. Przytorowa	ul. Transportowców	ul. Wojska Polskiego

Źródło: opracowanie własne

Pogłębiona analiza obszaru rewitalizacji

Rys historyczny

Rozwój gospodarczy zarówno obszaru rewitalizacji jak i samego Czerska należy wiązać z końcem XIX wieku, na co wpływ miały korzystne dla miasta zmiany w obszarze lokowania i rozwoju takich gałęzi przemysłu, jak: drzewny, meblarski i obuwniczy. Intensywny rozwój przemysłu drzewnego spowodował znaczny wzrost liczby mieszkańców Czerska z zaledwie 2088 osób w roku 1885 do 6087 mieszkańców w roku 1905[1]. Zatem na przestrzeni 30 lat liczba mieszkańców uległa potrojeniu.. Do głównych przedsiębiorstw związanych z przemysłem drzewno-meblarskim należy zaliczyć: Zakłady Przemysłu Drzewnego zlokalizowane przy ul. Królowej Jadwigi, Spółdzielnia Rękodzieła Artystycznego „Meblostyl" (ob. ul. Cmentarna), zakłady Hermana Schutta (ob. ul. Szkolna) oraz Zakład Półfabrykatów Drzewnych. Największym i zarazem najważniejszym zakładem zlokalizowanym w Czersku był zakład Hermana Schutta założony w 1887 roku. W szczytowym okresie swojej działalności przypadającym na rok 1914 zatrudniał ponad 1000 osób i był największym pracodawcą w Czersku. Obecnie funkcjonuje jako Czerska Fabryka Mebli, która zatrudnia około 250-300 osób. Tartak zlokalizowany przy ul. Królowej Jadwigi zatrudniał około 500 pracowników, a Spółdzielnia Rękodzieła Artystycznego „Meblostyl" około 150 osób. Liczba ludności w 1910 roku wynosiła 7098 osób, z czego około 2000 zatrudnionych było w zakładach przemysłu drzewnego i meblarskiego, co wyraźnie wskazuje na dominację zatrudnienia w tej gałęzi przemysłu. Poza przemysłem drzewnym w Czersku lokalizowane były zakłady przemysłu obuwniczego, spośród których najwięcej osób zatrudniała Spółdzielnia Inwalidów „Równość". Jednym z większych pracodawców z siedzibą na obszarze rewitalizacji były Polskie Koleje Państwowe, które do obsługi ruchu kolejowego zatrudniały kilkadziesiąt osób. Ważną rolę dla rozwoju lokalnego pełnił również dworzec Państwowej Komunikacji Samochodowej, który wzmacniał potencjał Czerska jako miejscowości tranzytowej i przeładunkowej. Wyrazem rozwoju przemysłu i funkcji transportowych na obszarze rewitalizacji była decyzja o budowie osiedla wielorodzinnego złożonego z bloków z wielkiej płyty (ul. gen. Maczka, ul. gen. Hallera oraz ul. gen. Andersa), którego realizacji podjęło się Chojnickie Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane Gospodarki Komunalnej (obecnie Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach). Pierwsze budynki oddano do użytkowania w roku 1972, a kolejne, sukcesywnie, aż do lat 90 ubiegłego wieku. W wybudowanych blokach stworzono

[1] http://sp1.czersk.pl/sp1/sp1/menu.php?kat=m-czersk.php&str=czersk/kalendarium.html

320 mieszkań przeznaczonych głównie dla pracowników fabryk, zakładów oraz pracowników zatrudnionych na kolei. Realizacja tego założenia poskutkowała zmianą struktury demograficznej obszaru rewitalizacji ze względu na nagły przypływ dużej liczby osób w wieku produkcyjnym, stąd też wynika obecny problem obszaru rewitalizacji. Struktura demograficzna uległa zaburzeniu i skutkuje obecną nadreprezentacją osób w wieku poprodukcyjnym. Okres największego „prosperity" obszaru rewitalizacji przypadł na przełom lat 80. i 90. ubiegłego wieku, kiedy obszar rewitalizacji był miejscem atrakcyjnym zarówno pod względem osiedleńczym jak i inwestycyjnym. W jego granicach oraz niedalekiej okolicy funkcjonowały liczne zakłady przemysłowe zapewniające zatrudnienie mieszkańcom, rozwijała się oferta kulturalno-rozrywkowa oraz budownictwo. Obszar rewitalizacji był kluczowym punktem na mapie miasta i gminy ze względu na znaczącą rolę dla transportu publicznego (zarówno osobowego jak i towarowego).

Przyczyn upadku bazy ekonomicznej miasta, jaką bez wątpienia stanowił przemysł drzewny i meblarski upatrywać należy w transformacji gospodarczej i reformie administracyjnej, która przydzieliła Czersk do województwa pomorskiego. Problem wynika z polityki rozwoju województw. Województwo pomorskie postawiło przede wszystkim na rozwój metropolii Trójmiasta poprzez duży przemysł i transport morski, natomiast ówczesne województwo bydgoskie a obecnie kujawsko-pomorskie ukierunkowało swój rozwój społeczno-gospodarczy na przemysł drzewny i rolnictwo. Jako przyczynę degradacji obszaru rewitalizacji wskazuje się także zanik funkcji kolejowych, co objawiło się marginalizacją roli Czerska na mapie regionu. Wszystkie wyżej wymienione przyczyny w połączeniu z licznymi zaniedbaniami w obszarze inwestycji w rozwój infrastruktury i niekorzystnymi zmianami demograficznymi poskutkowały nawarstwianiem się problemów społecznych, gospodarczych, technicznych i przestrzenno-funkcjonalnych.

Sfera społeczna

Fundamentalne znaczenie dla procesu rewitalizacji ma analiza i identyfikacja problemów występujących w sferze społecznej danej jednostki samorządu terytorialnego. Mając na uwadze uwarunkowania wynikające z *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* największy nacisk położono właśnie na analizę sfery społecznej, w ramach której badaniu poddano 16 mierników odnoszących się do możliwie szerokiego spektrum zjawisk. Jak wykazała przeprowadzona analiza wskaźnikowa obszarem, na którym zidentyfikowano największe natężenie negatywnych zjawisk społecznych jest jednostka F, o czym świadczą wartości mierników przedstawione

w poniższej tabeli. Odnotowane wartości wskaźników we wszystkich sferach dla jednostki F porównywano z wartością referencyjną dla gminy Czersk, a także, jeśli było to możliwe, dla Polski i województwa pomorskiego.

Tabela 11. *Wartości wskaźników dla obszaru rewitalizacji, gminy Czersk, województwa pomorskiego oraz Polski (stan na 31 grudnia 2016 roku).*

Nazwa wskaźnika	Wartość dla obszaru rewitalizacji	Wartość dla gminy Czersk	Wartość dla województwa pomorskiego	Wartość dla Polski
Sfera społeczna				
W_1 – liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	**10,22**	**11,52**	4,50	5,62
W_2 – liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	**5,63**	**7,43**	1,60	2,28
W_3 – liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	**101,26**	**112,69**	38,1	40,2
W_4 – kwota wypłaconych świadczeń pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1 rodzinę, której udzielono wsparcia	**1825,6**	1739,6	-	-
W_5 – liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej (forma niepieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	**67,00**	**84,48**	25,97	22,32
W_6 – liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	**52,90**	21,47	-	-
W_7 – liczba uczniów mających problemy w nauce w przeliczeniu na 100 uczniów	**13,73**	13,57	-	-
W_8 – liczba uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne w przeliczeniu na 100 uczniów	14,22	13,89	-	-
W_9 – liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	**0,20**	0,27	-	-
W_{10} – liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	**14,11**	6,60	19,90	19,47
W_{11} – liczba stwierdzonych wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	7,05	9,57	-	-
W_{12} – liczba osób objętych procedurą „niebieskiej karty” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	**4,03**	2,79	-	-
W_{13} – udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców	**17,13**	21,52	19,44	17,94
W_{14} – udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców	**20,25**	15,03	18,96	20,22
W_{15} – liczba osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny w przeliczeniu na 100 osób w wieku poprodukcyjnym	**11,94**	9,83	-	-
W_{16} – udział osób pobierających zasiłek z tytułu	**2,17**	1,78	-	-

niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców				
Sfera gospodarcza				
W_{17} – liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	**32,34**	23,68	30,79	32,69
W_{18} – liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	56,69	57,59	62,35	61,70
W_{19} – liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	**118,24**	69,85	97,54	112,67
W_{20} – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców	**3,63**	4,66	12,39	11,03
W_{21} – Udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych	**23,62**	26,00	-	-
Sfera środowiskowa				
W_{22} – udział osób deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie mieszkańców	85,49	78,86	-	-
W_{23} – Średnia waga wyrobów azbestowych przypadających na 1 budynek mieszkalny	120,9	523,4	-	-
Sfera techniczna				
W_{24} – udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	41,30	42,18	-	-
W_{25} – przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na mieszkańca	**13,04**	26,84	-	-
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
W_{26} – liczba ogólnodostępnych placów zabaw w przeliczeniu na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	0,6	0,5	-	-
W_{27} – liczba obiektów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	**0,5**	0,5	-	-

Źródło: opracowanie własne

Kolorem czerwonym oznaczono wskaźniki, które przybierają wartości mniej korzystne niż wartość referencyjna dla gminy, natomiast kolorem pomarańczowym oznaczono te mierniki, które przyjmują wartości nieprzekraczające wartości referencyjnej dla gminy, a jednocześnie znacznie mniej korzystne niż wartości dla Polski i województwa pomorskiego. Spośród wszystkich wskaźników aż 16 z nich przybiera wartości znacznie mniej korzystne dla jednostki F względem gminy (W_4, W_6, W_7, W_9, W_{10}, W_{12}, W_{13}, W_{14}, W_{15}, W_{16}, W_{17}, W_{19}, W_{20}, W_{21}, W_{25}, W_{27}). Wartości wskaźników: W_1, W_2, W_3 oraz W_5 nie są niekorzystne względem gminy, lecz ich wartości znacznie przekraczają wartości dla Polski i województwa pomorskiego, co może świadczyć o szczególnym natężeniu zjawiska na obszarze gminy i obszarze rewitalizacji.

Bezrobocie

Zjawisko bezrobocia w Czersku jest niemal dwukrotnie bardziej nasilone niż w przypadku Polski czy województwa pomorskiego. Około 22% aktywnych zawodowo mieszkańców Czerska zatrudnionych jest w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), a 33,8% w przemyśle i budownictwie. Pozostałe osoby zatrudnione są w szeroko rozumianym sektorze usługowym. Stosunkowo wysoki odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym i przemysłowym, wskazuje z jednej strony na zdecydowanie wiejski charakter gminy, a z drugiej na istnienie ośrodków przemysłowych dających zatrudnienie znacznej liczbie mieszkańców. Wskazuje to także na występujące problemy strukturalne gospodarki gminy i może skutkować pogłębianiem się zjawiska bezrobocia. Stopa bezrobocia na obszarze wynosi 10,22%, co stanowi wartość znacznie wyższą niż w przypadku Polski (5,6%) oraz województwa pomorskiego (4,5%). Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne zamieszkujących obszar rewitalizacji od 2012 roku uległa zmniejszeniu o 17 osób i obecnie wynosi 127 osób bezrobotnych. W celu dokładniejszego rozpoznania charakteru bezrobocia w Czersku pozyskano dane odnoszące się do udziału osób bezrobotnych w wieku od 18 do 25 lat oraz powyżej 50 lat. Na obszarze rewitalizacji osoby młode pozostające bez pracy stanowią 12,6% (16 osób) wszystkich osób bezrobotnych, natomiast osoby starsze około 28,4% (36 osób). Osoby młode, które wchodzą na rynek pracy najczęściej są osobami wykształconymi, lecz bez doświadczenia zawodowego, co może z jednej strony powodować trudności z przystosowaniem się do wymagań rynku pracy, a z drugiej strony wykształcać postawę roszczeniową wobec potencjalnych pracodawców. Natomiast osoby starsze pozostające bez pracy są to najczęściej osoby, które utraciły zatrudnienie w zakładach przemysłowych w skutek zmian strukturalnych bądź redukcji etatów. Osoby te mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia najczęściej ze względu na wiek lub brak kwalifikacji zawodowych, które nie były podnoszone w trakcie pracy w zakładzie. Spośród osób bezrobotnych, aż 30 (23,6%) posiada wykształcenie gimnazjalne lub niższe. Wyżej wymienione grupy osób bezrobotnych są szczególnie zagrożone bezrobociem długotrwałym, a także wykluczeniem społecznym. Jedną z przyczyn bezrobocia może stanowić potrzeba opieki nad osobami niesamodzielnymi, których znaczny odsetek odnotowano na obszarze (48 osób w wieku powyżej 75 roku życia, 107 dzieci). Spowodowane jest to niedostateczną ofertą zarówno usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i usług społecznych ukierunkowanych na wsparcie dzieci. Należy zatem

podjąć działania na rzecz rozwoju oferty tych usług, dzięki czemu odciążeni zostaną opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych, którzy będą mogli powrócić na rynek pracy.

Osoby biorące udział w spotkaniach warsztatowych zorganizowanych w październiku 2016 roku wskazywały na następujące przyczyny występowania zjawiska bezrobocia:

***Tabela 12**. Przyczyny zjawiska bezrobocia*

Przyczyny endogeniczne	Przyczyny egzogeniczne
– brak kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych; – emigracje zarobkowe osób w wieku produkcyjnym; – brak zintegrowanego kształcenia zawodowego na terenie gminy (system kształcenia zawodowego i technicznego lokalizowany poza miastem); – typowo rolniczy charakter gminy; – niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców; – niewystarczający dostęp do opieki wczesnoszkolnej; – niewystarczający dostęp do usług opiekuńczych; – obszar Natura 2000 ograniczający możliwości lokowania inwestycji i rozwiązań systemowych (np. utworzenia specjalnej strefy ekonomicznej);	– system świadczeń społecznych; – wysokie koszty pracy; – rozwój szarej strefy; – miejsce Czerska na mapie subregionu (dominacja miasta Chojnice jako centralnego ośrodka życia gospodarczego); – niewydolny system wsparcia i promocji zatrudnienia;

Źródło: opracowanie własne

Długotrwałe bezrobocie dotyczy osób pozostających bez zatrudnienia w okresie przynajmniej 12 miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat. O ile zjawisko bezrobocia jest postrzegane jako zjawisko przenikające sferę społeczną i gospodarczą, to bezrobocie długotrwałe traktowane jest jako negatywne zjawisko w sferze społecznej, powodujące daleko idące konsekwencje. Osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy tracą wiarę w znalezienie pracy, pogrążają się w marazmie i bezradności, co skutkuje ubóstwem, rozwojem zachowań patologicznych (uzależnienia, przemoc domowa, przestępczość), a w szczególnych przypadkach wycofaniem się z życia publicznego i wykluczeniem społecznym. Udział osób długotrwale bezrobotnych na obszarze rewitalizacji wynosi 5,63% i znacznie przekracza wartość dla Polski (2,3%) i województwa pomorskiego (1,6%) wyraźnie wskazując na stosunkowo wysokie natężenie problemu. W granicach obszaru rewitalizacji zamieszkuje 70 osób pozostających bez zatrudnienia dłużej niż 12 miesięcy i stanowią one 55,1% wszystkich osób bezrobotnych na obszarze.

Osoby biorące udział w warsztatach zdiagnozowały następujące przyczyny bezrobocia długotrwałego:

- brak kwalifikacji zawodowych;
- brak chęci do pracy;
- polityka socjalna państwa;
- wyuczona bezradność życiowa – wielopokoleniowe korzystanie z zasiłków pomocy społecznej;
- „dziedziczenie bezrobocia" – złe wzorce wynoszone z domu;
- uzależnienia (alkoholizm, narkomania);
- niedostateczna oferta usług opiekuńczych i społecznych (kwestia opieki nad dziećmi i osobami niesamodzielnymi).

Wydaje się jednak, iż zjawisko bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego związane jest przede wszystkim z transformacją ustrojową gospodarki i powiązanymi z nią przemianami strukturalnymi, które dokonały się w przemyśle drzewnym i na kolei. Przemiany te spowodowały masowe zwolnienia, głównie wśród osób z niskim poziomem wykształcenia i bez kwalifikacji zawodowych. Osoby te nie mogąc znaleźć stałego miejsca zatrudnienia „uzależniły się" od świadczeń pomocy społecznej i obecnie nie wyrażają chęci powrotu na rynek pracy.

Ubóstwo

Ściśle powiązany ze zjawiskiem bezrobocia, w tym długotrwałego, jest problem ubóstwa mieszkańców. Liczba osób pobierających zasiłki pomocy społecznej w formie pieniężnej (zasiłek stały, okresowy i celowy) wynosi ok. 101 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, natomiast w przypadku województwa pomorskiego wartość ta wynosi 38,1 a w przypadku Polski 40,2. Wartości te wskazują na bardzo duże natężenie problemu na obszarze rewitalizacji. Według przepisów ustawy o pomocy społecznej (*Dz. U. 2013.182*) zasiłek stały przysługuje osobie pełnoletniej, niezdolnej do pracy z powodu wieku (bez prawa do renty lub emerytury) lub całkowicie niezdolnej do pracy (na podstawie orzeczenia komisji ZUS lub przyznania grupy inwalidztwa), jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego. Prawo do zasiłku stałego przysługuje osobom: samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza kwoty 634 zł oraz osobom w rodzinach, w których dochód na osobę nie przekracza 514 zł. Należy zauważyć, iż wartości te są niewiele wyższe od wartości minimum egzystencji opracowanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, które w 2016 roku wyniosło 574 zł dla osoby samotnie gospodarującej, a dla osoby w rodzinie 492 zł. Natomiast z niepieniężnych form pomocy

społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców korzysta 67 mieszkańców obszaru rewitalizacji, co w porównaniu z wartością dla województwa pomorskiego (25,97) i Polski (22,32) wskazuje na natężenie problemu. Świadczenia niepieniężne (praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne, usługi opiekuńcze itp.) przyznawane są osobom dysfunkcyjnym, które zmagają się z różnymi problemami. Wysoka wartość wskaźnika wyraźnie wskazuje na szczególnie wysokie nagromadzenie takich osób na obszarze rewitalizacji i warunkuje konieczność podjęcia działań do nich skierowanych.

Tabela 13. *Powody przyznawania świadczeń społecznych na obszarze rewitalizacji w Czersku za rok 2016*

Powód przyznania pomocy	Liczba osób samotnie gospodarujących	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach (bez osób samotnie gospodarujących)
Ubóstwo	34	55	216
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym:	0	5	20
Wielodzietność	0	0	0
Bezrobocie	25	62	234
Niepełnosprawność	26	26	97
Długotrwała lub ciężka choroba	33	29	99
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	0	25	122
Rodziny niepełne	0	14	54
Rodziny wielodzietne	0	10	65
Przemoc w rodzinie	0	0	0
Alkoholizm	4	0	0
Narkomania	1	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	0	0
Zdarzenia losowe	0	0	0

Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czersku

Najczęstszymi przyczynami przyznawania świadczeń pomocy społecznej mieszkańcom obszaru rewitalizacji w Czersku są: bezrobocie i ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Ponadto znaczna liczba udzielonych świadczeń dotyczy osób długotrwale lub ciężko chorych oraz niepełnosprawnych. Zdecydowana większość świadczeń przyznana została rodzinom z dziećmi, co może wskazywać na występowanie pewnej dezorganizacji rodzin. Ubóstwo mieszkańców obszaru rewitalizacji wynika ze złej sytuacji na rynku pracy o czym świadczy poziom udzielania świadczeń pomocy społecznej z tego tytułu. Objawia się to także występowaniem tzw. „ubogich pracujących", co spowodowane jest relatywnie niskim poziomem wynagrodzenia za pracę, które nie wystarcza na zaspokojenie podstawowych

potrzeb życiowych tych osób. W Czersku przeciętna pensja w IV kwartale 2015 roku wynosiła 3133,05 zł brutto, co odpowiadało 75,5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce (4151,0 zł).

W gminie Czersk prowadzi się działania zmierzające do aktywizacji społeczno-gospodarczej osób długotrwale bezrobotnych, seniorów i osób niepełnosprawnych, czego wyrazem jest funkcjonowanie spółdzielni socjalnej i zakładu pracy chronionej. Warty odnotowania jest fakt, iż w Czersku od lat 50. XX wieku funkcjonuje zakład pracy chronionej prowadzony przez Spółdzielnię Inwalidów „Równość". Zakład swoją siedzibę ma w budynku przy ul. Pomorskiej 10 i zajmuje się produkcją obuwia roboczego. Mimo, iż swoją siedzibę ma poza obszarem rewitalizacji to niewątpliwie jego działanie bezpośrednio oddziałuje na jego mieszkańców. Obecnie zakład zatrudnia 254 pracowników, w tym także osoby z obszaru rewitalizacji.

W kwietniu ubiegłego roku dzięki współpracy Burmistrza Czerska, fundacji „BeSocial" oraz Stowarzyszenia Rodziców i Opiekunów Działających na rzecz Dzieci Niepełnosprawnych w Czersku powołano do życia Spółdzielnię Socjalną „Czersk". Jest to podmiot ekonomii społecznej, którego celem jest wszechstronna działalność na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich aktywizacja zawodowa. Spółdzielnia może także podejmować działania społeczne oraz kulturalno-oświatowe na rzecz społeczności lokalnej. Przedmiotem działalności spółdzielni jest m. in. drukowanie gazet, działalność usługowa związana z przygotowaniem do druku, rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych oraz przygotowywanie terenu pod budowę. Zakres działalności spółdzielni jest więc szeroki, co stwarza warunki do rozwoju jej działalności i objecie wsparciem jak największą liczbę osób. Jako siedzibę spółdzielni wskazano budynek zlokalizowany w granicach obszaru rewitalizacji przy ul. Dworcowej 15, w którym mieści się także Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Obecnie w Spółdzielni pracę otrzymały 2 osoby, lecz planowane jest pozyskiwanie nowych zleceń i dalsze zatrudnienia.

Przestępczość

Poziom przestępczości na obszarze rewitalizacji kształtuje się na poziomie wyższym niż w przypadku pozostałych jednostek gminy. Wskaźnik przestępczości na obszarze rewitalizacji w roku 2016 wyniósł 14,22, co stanowi wartość ponad dwukrotnie wyższą niż w przypadku gminy Czersk (6,6). Porównując wartość uzyskaną w roku 2016 do tej z 2012 roku (9,8) można zaobserwować wzrost poziomu przestępczości na obszarze. Biorąc pod uwagę wartości odnotowane dla województwa pomorskiego (23,62) i Polski

(22,72) można zauważyć, iż nie jest to problem o szczególnym natężeniu. Na obszarze rewitalizacji nie wskazuje się miejsc szczególnie niebezpiecznych ani takich, których mieszkańcy starają się unikać. W roku 2016 na obszarze rewitalizacji odnotowano 28 przestępstw (20% wszystkich przestępstw w gminie), głównie dotyczących kradzieży (60% wszystkich przestępstw). Odnotowano również 43 wykroczenia, z czego aż 30 (70%) dotyczyło kradzieży. Pozostałymi rodzajami wykroczeń były: spożywanie alkoholu w miejscu publicznym (6 – 14%), zakłócanie porządku publicznego (4 – 9%) oraz uszkodzenie mienia (3 – 7%). Przyczynami popełnianych przestępstw i wykroczeń na obszarze rewitalizacji jest najczęściej zła sytuacja materialna sprawców oraz uzależnienia.

Trendy demograficzne

Analizując sferę społeczną należy wziąć pod uwagę również aspekty demograficzne. W latach 2012-2016 odnotowano wzrost liczby ludności na obszarze rewitalizacji o 139 mieszkańców, głównie wśród osób w wieku poprodukcyjnym (76 osób). Obszar rewitalizacji charakteryzuje się stosunkowo niekorzystną strukturą demograficzną, obserwuje się niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym przy wysokim odsetku osób w wieku poprodukcyjnym. Obecnie osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią 17,1% ogółu mieszkańców obszaru rewitalizacji, podczas gdy w gminie Czersk jest to wartość na poziomie 21,5%, w województwie pomorskim 19,4%, a w Polsce 17,9%. Stosunkowo wysoki jest udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej strukturze mieszkańców obszaru, gdyż wynosi 20,3%. Natomiast udział osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy wynosi 15%, dla województwa pomorskiego wartość ta wynosi 18,4% a dla Polski 19,6%. Wartości te wskazują, iż gmina Czersk jest gminą stosunkowo młodą demograficznie, a wyjątek w jej strukturze stanowi jednostka F, dla której odnotowano niekorzystną strukturę demograficzną, głównie ze względu na stosunkowo wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym. Spowodowane jest to odpływem młodych mieszkańców z obszaru rewitalizacji w celach zarobkowych lub edukacyjnych oraz postępującym procesem starzenia się społeczeństwa, który z kolei uwarunkowany jest różnymi czynnikami, takimi jak: wydłużaniem się czasu życia, niską dzietnością czy rozwojem medycyny. Ważnym czynnikiem mającym wpływ na strukturę demograficzną jednostki F był rozwój budownictwa wielorodzinnego z wielkiej płyty, który spowodował napływ osób w wieku produkcyjnym. Mieszkania w blokach przyznawane były pracownikom fabryk i zakładów, którzy do dziś je zamieszkują. Za przyczynę odpływu osób młodych z obszaru można też uznać nasilające się zjawisko suburbanizacji, objawiające się rozwojem budownictwa jednorodzinnego na obszarze wiejskim gminy. Osoby młode wyprowadzają się realizując marzenie

o posiadaniu domu z ogródkiem, porzucając mieszkanie w bloku. Pewien obraz struktury demograficznej obszaru może dać również analiza obciążenia demograficznego, na które składa się zestaw trzech mierników: liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym, liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym oraz liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają około 32 osoby w wieku poprodukcyjnym i około 57 osób w wieku nieprodukcyjnym. Wartości te wskazują na pewną dysproporcję pomiędzy warstwą ludności pracującej i produkującej a warstwami, które są przez nią utrzymywane (dzieci, młodzież ucząca się, osoby starsze). Miernik odnoszący się do liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym informuje o poziomie dysproporcji wiekowych w społeczeństwie. Wartość dla obszaru rewitalizacji (118,24) informuje o znacznie większej liczbie osób starszych w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym i wskazuje na ryzyko pogorzenia sytuacji demograficznej w przyszłości.

Kapitał społeczny

Miarą kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji jest liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych funkcjonujących w granicach obszaru rewitalizacji. Organizacja pozarządowa to organizacja działająca na rzecz wybranego interesu i niedziałająca w celu osiągnięcia zysku. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych jest przykładem sformalizowania i zinstytucjonalizowania więzi międzyludzkich i prowadzi do osiągnięcia wspólnie założonych celów. W granicach obszaru rewitalizacji swoją siedzibę ma 7 stowarzyszeń:

- Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Działających na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych w Czersku, ul. Dworcowa 21 – stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie organizacji form leczenia, rehabilitacji, wypoczynku i nauki dla dzieci niepełnosprawnych,
- Czerskie Forum Samorządowe w Czersku, ul. Dworcowa 31,
- Stowarzyszenie przyjaciół „Jedynki”, ul. Dworcowa 8 – podstawowym celem stowarzyszenia jest działalność charytatywna na rzecz uczniów Szkoły Podstawowej nr 1 im. Janusza Korczaka w Czersku, będących w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans edukacyjnych tych dzieci. Ponadto podejmowane są działania na rzecz osób niepełnosprawnych,

- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Czerskiej, ul. Dworcowa 31/18 – głównym celem stowarzyszenia jest upowszechnianie wiedzy o lokalnej historii wśród mieszkańców
- Czerskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych ul. Dworcowa 15 – celem stowarzyszenia jest integracja grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych;
- Stowarzyszenie „I like Czersk" ul. Kolejowa 7/2 – stowarzyszenie podejmuje przede wszystkim działania na rzecz integracji społecznej mieszkańców;
- Stowarzyszenie Grupa M-możesz wszystko… ul. Przytorowa 7/14 – jest to stowarzyszenie, którego działalność nastawiona jest na promowanie oraz propagowanie działalności kulturalnej wśród dzieci i młodzieży oraz rozwijanie w nich pasji do sztuki.

Podmioty te realizują liczne zadania z zakresu aktywizacji zarówno dzieci i młodzieży oraz środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (osoby starsze i niepełnosprawne). Gmina Czersk współpracuje z organizacjami pozarządowymi w zakresie umacniania w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje, tworzenia warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców, zwiększania udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów. Gminie zależy na budowaniu partnerstw z organizacjami pozarządowymi, czego wyraz stanowi „Program współpracy gminy Czersk z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego" opracowywany i wdrażany raz do roku.

Hierarchizacja problemów społecznych występujących na obszarze rewitalizacji

Na obszarze rewitalizacji stwierdzono występowanie szerokiego spektrum negatywnych zjawisk społecznych, wobec czego należy podjąć działania w celu ich rozwiązywania. Biorąc pod uwagę oddziaływanie poszczególnych problemów ustalono dwa priorytety:

Priorytet I: bezrobocie (w tym długotrwałe), starzenie się społeczeństwa oraz ubóstwo;

Priorytet II: niski poziom edukacji i niski poziom kapitału społecznego.

Sfera przestrzenno-techniczna

Obszar rewitalizacji w Czersku obejmuje tereny centrum miasta położone na północ od drogi krajowej nr 22. Centralny fragment obszaru charakteryzuje się szczególną wartością

historyczną i objęty jest strefą konserwatorską „B”. Obszar rewitalizacji jest zróżnicowany pod względem rodzaju i intensywności zabudowy. Dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, uzupełniona zabudową mieszkaniową wielorodzinną i produkcyjno-usługową. W północno-wschodniej części obszaru zlokalizowane są budynki komunalne. Na obszarze rewitalizacji zlokalizowane są także budynki użyteczności publicznej m. in.: Zespołu Szkół Specjalnych (ul. Stefana Batorego 15), budynek Szkoły Podstawowej nr 1 (ul. Dworcowa 8), budynek Biblioteki Publicznej (ul. Dworcowa 31) oraz Zespół Dworca PKP (ul. Kolejowa 7). W celu zachowania dziedzictwa kulturowego obszaru gminną ewidencją zabytków objęto następujące budynki:

1) Sąd Grodzki i Więzienie (ob. Zakład Karny), ul. Dworcowa 27/29, z pocz. XX w.
2) Poczta, ul. Dworcowa 5, z 1886 r.
3) Zespół dworca PKP:
    a) Dworzec z 1900 r.
    b) Budynek eksploatacji towarowej z pocz. XX w.
    c) Budynek gospodarczy przy dworcu, pocz. XX w.
    d) Wieża kolejowa I, ok. 1900 r.
    e) Wieża kolejowa II, ok. 1900 r.
    f) Budynek mieszkalny, ul. Kolejowa 1, pocz. XX w.
    g) Budynek gospodarczy przy budynku mieszkalnym, ul. Kolejowa 1, pocz. XX w.
    h) Budynek mieszkalny, ul. Kolejowa 3-5, pocz. XX w.
    i) Budynek mieszkalny, ul. Kolejowa 12, pocz. XX w.
    j) Budynek mieszkalny, ul. Kolejowa 14, pocz. XX w.
    k) Budynek mieszkalny, ul. Kolejowa 16, pocz. XX w.
    l) Budynek mieszkalny, ul. Kolejowa 18, pocz. XX w.
4) Dom, ul. Batorego 10, pocz. XX w.
5) Dom, ul. Batorego 12, z 1911 r.
6) Dom, ul. Dąbrowskiego 3, lata 20 XX w.
7) Dom, ul. Dąbrowskiego 4, pocz. XX w. (ob. Przedszkole)
8) Dom, ul. Dąbrowskiego 1, 1910 r.
9) Dom, ul. Dąbrowskiego 7, pocz. XX w.
10) Dom, ul. Dąbrowskiego 8, pocz. XX w.
11) Dom, ul. Dworcowa 13, pocz. XX w.
12) Dom, ul. Dworcowa 15, pocz. XX w.

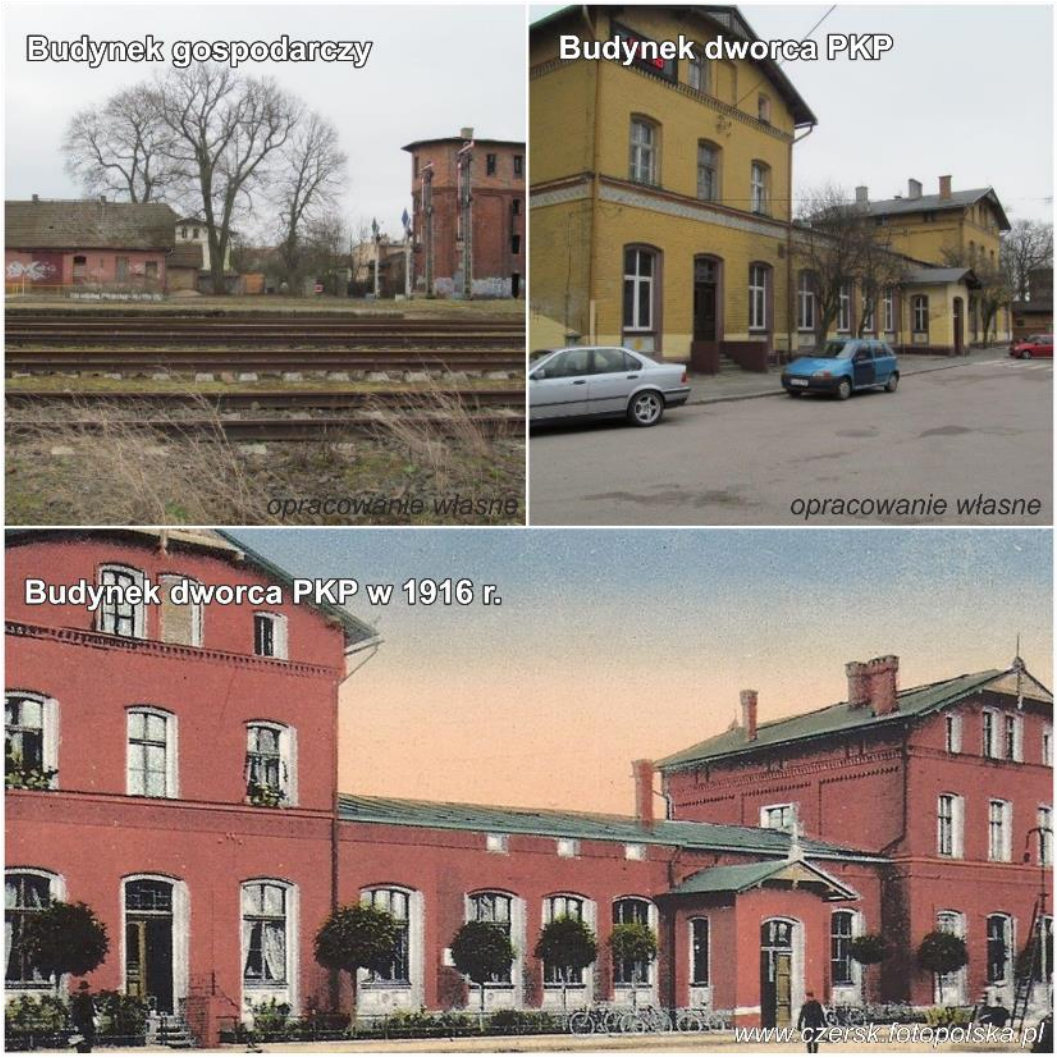
13) Dom, ul. Dworcowa 17, pocz. XX w.
14) Dom, ul. Dworcowa 19/21, pocz. XX w.
15) Dom, ul. Dworcowa 25, 1912-1913 r.
16) Dom, ul. Królowej Jadwigi 10, 1922 r.
17) Dom, ul. Królowej Jadwigi 11, pocz. XX w.
18) Dom, ul. Królowej Jadwigi 16, pocz. XX w.
19) Dom, ul. Królowej Jadwigi 32, pocz. XX w.
20) Dom, ul. Królowej Jadwigi 34, 1900 r.
21) Dom, ul. Królowej Jadwigi 36, pocz. XX w.
22) Dom, ul. Lipowa 9, ok. 1900 r.

Na terenie obszaru rewitalizacji występuje jeden zabytek nieruchomy wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków (cmentarz parafii pod wezwaniem św. Marii Magdaleny, numer rejestru A/249 z dnia 5 listopada 1990 roku). Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w granicach administracyjny miasta i gminy ustala strefę konserwatorską „B" dla centralnego fragmentu obszaru rewitalizacji położonego między ulicami Dworcową i Lipową oraz dr Zielińskiego. W ramach strefy wszelka działalność inwestycyjna, w tym także remonty i modernizacja obiektów zabytkowych oraz wszelkie pozostałe ingerencje w układ przestrzenny i zabudowę wymagają:

a) utrzymania historycznego rozplanowania i zachowania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy;
b) zachowania i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach;
c) usunięcia lub przebudowy obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą;
d) dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury;
e) zachowania zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji;
f) zachowania towarzyszącej zieleni komponowanej, wraz z utrzymaniem i rewaloryzacją elementów małej architektury i wyposażenia;
g) zachowania historycznych nawierzchni, o ile nie koliduje to z wymaganiami funkcjonalnymi, szczególnie w zakresie eliminacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych;
h) dostosowania współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego.

Szczególnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego obszaru rewitalizacji, jak i całej gminy ma zespół dworca PKP. Jest to kompleks powstały na początku XX wieku, charakteryzujący się spójną architekturą i dogodnym położeniem na mapie miasta. Zespół dworca PKP nie jest już zobligowany do pełnienia pierwotnej funkcji kolejowej, w związku z czym jest nieużytkowany bądź wykorzystywany do celów, do których nie jest przystosowany. Obecnie obiekty gospodarcze nie są użytkowane, a w budynku dworca znajdują się mieszkania socjalne.

Ryc. 35. *Kompleks Dworca PKP*

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanych materiałów

Urządzenia infrastruktury społecznej służą zaspokajaniu potrzeb ludności w zakresie m.in.: oświaty i nauki, kultury, opieki społecznej i ochrony zdrowia czy bezpieczeństwa. Na obszarze rewitalizacji zlokalizowane są następujące obiekty infrastruktury społecznej: Przedszkole Samorządowe nr 1 (*ul. Dąbrowskiego 4),* Zespół Szkół Specjalnych (*ul.*

Batorego 15), Szkoła Podstawowa nr 1 (*ul. Dworcowa 8*), Biblioteka Publiczna (*ul. Dworcowa 31*) oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (*ul. Przytorowa 22*).

Życie kulturalne na obszarze rewitalizacji kształtuje działalność Biblioteki Publicznej zlokalizowanej przy ul. Dworcowej 31. Instytucja ta organizuje m.in. wystawy artystyczne o różnej tematyce (np. „Twarzą w twarz – portrety znanych i nieznanych", „Czersk – nasze miasto", „Ręczne cudeńka" itp.), wycieczki edukacyjne dla przedszkolaków i uczniów młodszych klas szkół podstawowych pt. „Poznajemy bibliotekę publiczną", cykliczne czytanie bajek, comiesięczne spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, tematyczne warsztaty plastyczne (np. „Jesienne kompozycje"), przeglądy książek oraz spotkania autorskie. Wydarzenia te kierowane są do wszystkich mieszkańców miasta i uczestniczą w nich także osoby starsze i niepełnosprawne, co sprzyja ich integracji ze społeczeństwem i rozwija życie kulturalno-towarzyskie. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji mogą brać udział także w wydarzeniach i zajęciach organizowanych przez Ośrodek Kultury w Czersku czy aktywnie uczestniczyć w zajęciach w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Jednocześnie nie podejmuje się działań mających na celu zwiększanie integracji międzypokoleniowej, co w przypadku zachodzących zmian w strukturze demograficznej wydaje się być podstawowym zadaniem w perspektywie najbliższych lat. Należy wskazać, iż mimo zaangażowania pracowników biblioteki, dostępna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji jest niewystarczająca i należy podjąć działania w celu jej zwiększenia.

W granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowane są dwa obiekty sportowe mieszczące się przy: ul. Dworcowej 8 w bezpośrednim sąsiedztwie Szkoły Podstawowej nr 1 oraz przy ul. Jana Pawła II. Boisko zlokalizowane przy SP1 służy dzieciom podczas zajęć wychowania fizycznego i pozalekcyjnych zajęć sportowych. Jest to obiekt w złym stanie technicznym, z którego bezpieczne korzystanie jest znacznie utrudnione. Boiska zlokalizowanego przy ul. Jana Pawła II również nie można uznać za obiekt wysokiej jakości. Jest to boisko o nawierzchni trawiastej, pozbawione ogrodzenia. Poniżej przedstawiono materiał fotograficzny dokumentujący niską jakość użytkową obu obiektów sportowych. W celu zwiększenia bezpieczeństwa dzieci korzystających z boiska, a także stworzenia warunków do organizacji imprez sportowych i poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego należy dokonać gruntownej modernizacji istniejących boisk lub budowy nowego obiektu.

Ryc. 36. *Boisko przy Szkole Podstawowej nr 1 i boisko przy ul. Jana Pawła II*

Źródło: Urząd Miejski w Czersku

Na obszarze rewitalizacji zlokalizowane są trzy ogólnodostępne place zabaw położone przy ul. Przytorowej, ul. gen. Andersa oraz ul. gen. Hallera. Plac zabaw przy ul. Przytorowej wybudowany został w 2016 roku, jest w bardzo dobrym stanie technicznym i zapewnia możliwość bezpiecznej zabawy, lecz jest to jedyny taki obiekt w okolicy i jest intensywnie eksploatowany przez dzieci i ich rodziców. Plac zabaw zlokalizowany przy ul. Hallera

nie stanowi atrakcyjnej alternatywy dla pozostałych obiektów tego typu, ze względu na niedostateczne wyposażenie w urządzenia służące do zabawy, a także na stan techniczny obecnej infrastruktury. W związku z tym występuje problem nadmiernego obłożenia pozostałych placów zabaw a urządzenia rekreacyjne na nich zamontowane ulegają szybszemu zużyciu. Mając na uwadze wyżej wymienione problemy należy podjąć działania w kierunku zapewnienia dzieciom lepszych warunków na spędzanie czasu wolnego i rozbudowę infrastruktury.

Ryc. 37. *Ogólnodostępne place zabaw na obszarze rewitalizacji*

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanych materiałów

Badanie wskaźnikowe sfery technicznej wykazało, iż około 41% budynków mieszkalnych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji wybudowanych zostało przed rokiem 1970 i jest to wartość niewiele niższa niż wartość referencyjna dla gminy (42,2%). Budynki wybudowane w latach 70. ubiegłego wieku i wcześniej nie są efektywne

energetycznie, gdyż dopuszczają do dużej utraty ciepła, a co za tym idzie do zwiększania nakładów na ogrzewanie. Spowodowane jest to wykorzystaniem nieefektywnych pod tym względem materiałów i technologii budowlanych. W celu zapewnienia większej efektywności energetycznej budynkom i obniżenia emitowanych niskich emisji należy podjąć działania modernizacyjne, które przyczynią się także do poprawy estetyki obszaru. Przedstawiony materiał fotograficzny ukazuje problemy w sferze technicznej na obszarze rewitalizacji.

Ryc. 38. *Budynki mieszkalne w złym stanie technicznym*

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanych materiałów

Głównym problemem sfery technicznej jest mała powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Na obszarze rewitalizacji na jednego mieszkańca przypada 13 m^2, co w porównaniu z gminą Czersk (26,8 m^2) jest wartością bardzo niską i wskazuje na niewystarczającą jakość i liczbę dostępnej substancji mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji. W związku z powyższym zasadnym jest

podejmowanie działań mających na celu zapewnienie lepszych warunków bytowych mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

Na obszarze rewitalizacji występuje znaczna ilość barier architektonicznych uniemożliwiających lub utrudniających osobom starszym i niepełnosprawnym poruszanie się po jego terenie. Problem ten dotyczy zarówno stanu nawierzchni ciągów jezdnych jak i ciągów pieszych i rowerowych.

Ryc. 39. *Ulice i chodniki w złym stanie technicznym*

Źródło: Urząd Miejski w Czersku

Ryc. 40. Ulice i chodniki *w złym stanie technicznym*

Źródło: Urząd Miejski w Czersku

Na obszarze rewitalizacji występuje deficyt typowych przestrzeni publicznych, z których mogliby korzystać wszyscy mieszkańcy. Występują jedynie punktowo przestrzenie półprywatne w formie podwórek przyblokowych, lecz ich jakość i obecny stan techniczny nie spełniają oczekiwań mieszkańców. Jedynym miejscem szeroko rozumianej aktywności mieszkańców jest targowisko miejskie zlokalizowane przy ul. gen. Hallera, które otwarte jest we wtorki i piątki od godzin porannych do popołudniowych. We wschodniej części obszaru zlokalizowane są nieużytkowane tereny po zlikwidowanym tartaku.

Sfera gospodarcza

Na obszarze rewitalizacji zarejestrowane są łącznie 72 przedsiębiorstwa spośród 1002 wszystkich przedsiębiorstw w gminie. Najwięcej (12 firm) zlokalizowanych jest wzdłuż fragmentu ul. Królowej Jadwigi wchodzącego w granice obszaru rewitalizacji.

Tabela 14. *Przedsiębiorstwa działające na obszarze rewitalizacji*

Nazwa ulicy	Liczba przedsiębiorstw	Liczba ludności	Liczba przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Dąbrowskiego	5	87	5,75
gen. Hallera	11	384	2,86
gen. Maczka	6	258	2,33
gen. Sikorskiego	3	0	0,00
gen. Andersa	8	236	3,39
Kolejowa	2	124	1,61
Kosobudzka (60%)	3	85	3,53
Królowej Jadwigi (50%)	12	147	8,16
Lipowa (45%)	2	16	12,50
Piłsudskiego	1	0	0,00
Matejki	5	125	4,00
Przytorowa	10	329	3,04
Transportowców	1	125	0,80
Wojska Polskiego	3	69	4,48
Obszar rewitalizacji	**72**	**1985**	**3,63**
GMINA	**1002**	**21519**	**4,66**

Źródło: opracowanie własne

Na obszarze rewitalizacji nie stwierdzono miejsc szczególnej koncentracji aktywności gospodarczej, jedynym miejscem, w którym zaobserwowano koncentrowanie się przedsiębiorstw jest budynek mieszkalno-handlowy przy ul. gen. Hallera (11 firm). Występowanie przedsiębiorstw na pozostałych ulicach ma charakter punktowy. W bezpośrednim otoczeniu obszaru rewitalizacji zlokalizowana jest galeria handlowa „Lipowa" przy ul. Jana Pawła II. Przedsiębiorstwa zlokalizowane na obszarze rewitalizacji działają głównie w branży handlu detalicznego oraz gastronomii. Nie obserwuje się również występowania pustych lokali użytkowych, głównie ze względu na działalność gminy, która w celu rozwoju przedsiębiorczości oferuje najem gminnych lokali użytkowych po preferencyjnych warunkach. Przyczynami stosunkowo niskiej przedsiębiorczości mieszkańców może być pewnego rodzaju marginalizacja znaczenia obszaru rewitalizacji

w skali miasta, co skutkuje zmniejszeniem się liczby klientów. Problemem może być również poziom ubóstwa mieszkańców i nieopłacalność prowadzenia własnej działalności.

Analiza SWOT

W celu podsumowania diagnozy pogłębionej przeprowadzono analizę SWOT dla obszaru rewitalizacji. Analiza SWOT to technika służąca do porządkowania i analizy informacji.

Tabela 15. *Analiza SWOT dla obszaru rewitalizacji*

Mocne strony	**Słabe strony**
– działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości – współpraca z organizacjami pozarządowymi – funkcjonowanie spółdzielni socjalnych – obszar charakteryzuje się wysoką wartością historyczną – położenie w centralnej części miasta	– marginalizacja miasta na mapie regionu – upadek bazy ekonomicznej miasta – niedostateczna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego – zły stan techniczny obiektów sportowych – niedostateczna liczba obiektów infrastruktury czasu wolnego – zły stan techniczny budynków mieszkalnych – występowanie barier architektonicznych – brak przestrzeni publicznych wysokiej jakości – koncentracja negatywnych zjawisk społecznych
Szanse	**Zagrożenia**
– występowanie wolnych terenów do zagospodarowania – rosnące zaangażowanie społeczne – rozwój usług społecznych i opiekuńczych – występowanie zabudowy możliwej do adaptacji – dalszy rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi	– marginalizacja znaczenia obszaru w strukturze funkcjonalnej miasta – stosunkowo wysoka stopa bezrobocia, w tym długotrwałego – zagrożenie wykluczeniem społecznym – relatywnie niskie wynagrodzenie – zmieniająca się struktura demograficzna – postępujący proces suburbanizacji – wzrastająca przestępczość – duże obciążenie istniejącej infrastruktury czasu wolnego – emigracja młodych mieszkańców – duża liczba rodzin z problemami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – brak działań z zakresu integracji międzypokoleniowej – niedostateczna oferta usług opiekuńczych

Źródło: opracowanie własne

Charakterystyka i skala potrzeb rewitalizacyjnych

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji wskazano następujące priorytety dla procesu rewitalizacji w Czersku:

- rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych i niesamodzielnych;
- rozwój usług społecznych skierowanych głównie do dzieci i młodzieży oraz ich rodzin;
- aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych, w tym długotrwale;
- integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych zagrożonych wykluczeniem;
- wsparcie funkcjonowania spółdzielni socjalnych;
- działania na rzecz wzrostu atrakcyjności osiedleńczej oraz inwestycyjnej obszaru rewitalizacji;
- poprawa jakości układu komunikacyjnego;
- poprawa jakości przestrzeni publicznych, w tym przestrzeni do rekreacji i odpoczynku;

Mieszkańcy objęci badaniem ankietowym wskazali następujące priorytety rewitalizacyjne dla Czerska:

- poprawa stanu technicznego i estetycznego dworca PKP;
- wprowadzenie funkcji społecznych na dworcu PKP;
- poprawa stanu technicznego chodników i ulic (ze szczególnym uwzględnieniem ul.: Transportowców, gen. Maczka, Kolejowej);
- remont budynków mieszkalnych;
- budowa placów zabaw i siłowni zewnętrznych;
- budowa i poprawa stanu technicznego małej architektury;
- poprawa stanu terenów zielonych;
- zwiększenie liczby patroli policji i rozwój monitoringu – poprawa bezpieczeństwa;
- tworzenie nowych miejsc pracy (zwalczanie bezrobocia), aktywizacja osób bezrobotnych;
- budowa domu dziennej opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych;
- poprawa jakości przestrzeni publicznych;
- zagospodarowanie terenu po byłym tartaku;
- organizacja inicjatyw dla dzieci i seniorów, wzrost integracji między mieszkańcami;
- organizacja imprez kulturalnych;

- wprowadzanie udogodnień dla osób niepełnosprawnych, likwidacja barier architektonicznych;
- rozwiązywanie problemów społecznych (alkoholizm, patologie, bezrobocie itp.);
- zwiększenie zaangażowania mieszkańców w dbanie o estetykę najbliższego otoczenia;
- działania aktywizujące społeczność;
- potrzeba budowy mieszkań komunalnych;

Zdecydowana większość mieszkańców biorących udział w badaniu wskazywała na pilną potrzebę modernizacji budynku dworca kolejowego, który w ich opinii powinien być wizytówką nie tylko obszaru rewitalizacji, lecz całej gminy. Część z nich postulowała by części dworca niewykorzystywane przez kolej przeznaczyć na funkcje społeczne, w tym utworzenie Domu Dziennej Opieki. Poza budynkiem dworca mieszkańcy dostrzegają pilną potrzebę modernizacji nawierzchni dróg lokalnych, które znajdują się w złym stanie technicznym (ul. Transportowców, Kolejowa, gen. Maczka) oraz modernizację chodników. Konieczne są również inwestycje w substancję mieszkaniową, zwłaszcza wielorodzinnych budynków komunalnych przy ul. Transportowców. Mieszkańcom brakuje również ogólnodostępnych przestrzeni publicznych (w tym terenów zielonych) i wysokiej jakości placów zabaw. Z zakresu przedsięwzięć społecznych kluczowe dla mieszkańców Czerska są działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych. Wyraźnie wskazuje się również na potrzebę objęcia wsparciem osób starszych i niepełnosprawnych. Problemem jest także brak oferty kulturalno-rozrywkowej.

Wizja i cele procesu rewitalizacji

Za horyzont czasowy wizji wypracowanej na podstawie przeprowadzonych analiz ustala się rok 2023.

Obszar rewitalizacji w Czersku jest miejscem przyjaznym dla każdego, charakteryzującym się funkcjonalną i estetyczną przestrzenią, zamieszkiwaną przez aktywnych i życzliwych mieszkańców.

Proces rewitalizacji przyczynił się do zniwelowania występujących problemów społecznych. W Czersku wady zmienia się w zalety, wykorzystując lokalne potencjały w celu budowania tożsamości lokalnej i spójności społecznej. Szczególną opieką otacza się seniorów i dzieci, rozwijając w nich umiejętności społeczne, co skutkuje występowaniem harmonii społecznej.

W wyniku przeprowadzonego procesu obszar rewitalizacji charakteryzuje się zmodernizowaną i estetyczną substancją mieszkaniową, przestrzeniami publicznymi wysokiej jakości oraz funkcjonalnym układem komunikacyjnym. Dzięki utworzeniu nowych obiektów infrastruktury czasu wolnego powstały bezpieczne miejsca rekreacji i spotkań mieszkańców. Zrewaloryzowane przestrzenie publiczne służą integracji mieszkańców, czyniąc z obszaru rewitalizacji miejsce tętniące życiem. Obszar rewitalizacji jest miejscem atrakcyjnym, przyjaznym, oferującym liczne możliwości wszystkim mieszkańcom.

Cele procesu rewitalizacji

Zasadniczym celem procesu rewitalizacji jest wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. W celu osiągnięcia pożądanego stanu obszaru rewitalizacji określonego w wizji konieczne będzie osiągnięcie wszystkich celów strategicznych. Niżej wskazano wykaz celów strategicznych oraz wynikających z nich celów operacyjnych i kierunków działań.

Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji

Cel operacyjny 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych

- działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych,
- tworzenie warunków do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej,
- przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów,
- aktywizacja i integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych

- rozwijanie oferty usług społecznych,
- rozwijanie oferty usług opiekuńczych,

- dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 1.3. Tworzenie kapitału społecznego

- działania na rzecz integracji międzypokoleniowej,
- tworzenie warunków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych,
- działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich,
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności za przestrzeń wspólną.

Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji

Cel operacyjny 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego

- tworzenie wysokiej jakości infrastruktury czasu wolnego,
- rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej,
- rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych.

Cel operacyjny 2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska

- poprawa warunków mieszkaniowych,
- poprawa efektywności energetycznej budynków,
- modernizacja i adaptacja budynków do pełnienia nowej funkcji,
- tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych,
- modernizacja układu komunikacyjnego,
- likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych.

***Ryc. 41**. Zestawienie celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań*

Źródło: opracowanie własne

W poniższych tabelach zestawiono cele i kierunki działań Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 z celami i kierunkami działań zawartymi w dokumentach strategicznych i operacyjnych gminy.

***Tabela 16.** Powiązania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 ze Strategią Rozwoju gminy Czersk na lata 2014-2025*

	Program Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 - 2023	***Strategia Rozwoju gminy Czersk na lata 2014 – 2025***
Cele strategiczne	1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji	B. Wykreowanie warunków sprzyjających aktywizacji mieszkańców gminy

Cele operacyjne i kierunki działań	**1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych** - tworzenie warunków do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej - aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych **1.3. Tworzenie kapitału społecznego** - działania na rzecz integracji międzypokoleniowej - działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich **2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego** - rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej - rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych	1. Efektywny system oświaty i kultury służący rozwojowi kompetencji kluczowych w tym społecznych oraz współpracy mieszkańców
	1.3. Tworzenie kapitału społecznego - działania na rzecz integracji międzypokoleniowej - tworzenie warunków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych - działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich - rozwijanie poczucia odpowiedzialności za przestrzeń wspólną	2. Wyłanianie reprezentantów grup społecznych i zawodowych w celu podejmowania wspólnych inicjatyw

Źródło: opracowanie własne

Tabela 17. *Powiązania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Czersk na lata 2014 - 2020*

	Program Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023	***Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Czersk na lata 2014 – 2020***
Cele strategiczne	1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji	1. Prawidłowe wypełnianie funkcji rodziny
Cele operacyjne i kierunki działań	**1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych** - działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych - tworzenie warunków do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej **1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych** - rozwijanie oferty usług społecznych	**1.1. Ograniczanie zjawiska ubóstwa** - wsparcie finansowe rodzin wymagających pomocy - aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo i bezrobotnych **1.3. Realizacja działań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej** - świadczenie pomocy w formie asystenta rodziny - prowadzenie działań edukacyjnych, poradnictwa, pracy socjalnej - reintegracja rodzin
Cele strategiczne	1. Aktywne społeczeństwo fundamentem rewitalizacji 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji	2. Poprawa warunków i jakości życia osób niepełnosprawnych
Cele operacyjne i kierunki działań	**1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych** - działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych - tworzenie warunków do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej - aktywizacja i integracja społeczna osób starszych i	**2.1. Kompleksowe wsparcie osób niepełnosprawnych** - stwarzanie warunków do powstawania i funkcjonowania partnerstw na rzecz rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych - zwiększanie dostępności usług

	niepełnosprawnych **1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych** - rozwijanie oferty usług społecznych - rozwijanie oferty usług opiekuńczych - dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych **1.3. Tworzenie kapitału społecznego** - działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich **2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska** - modernizacja i adaptacja budynków do pełnienia nowej funkcji - likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych	- podnoszenie jakości i standaryzacja usług dla osób niepełnosprawnych **2.2. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych** - zatrudnienie wspierane – tworzenie nowych miejsc pracy, samozatrudnienie **2.3. Poszerzenie oferty pomocy osobom niepełnosprawnym oraz pobudzenie ich do uczestnictwa i aktywności w życiu społeczności lokalnej** - tworzenie warunków dla bezpiecznego i zdrowego stylu życia - budowa lokalnych systemów wsparcia dla niepełnosprawnych i ich rodzin - pobudzanie aktywności wśród osób niepełnosprawnych do rozwiązania problemów, samoorganizacji **2.4. Tworzenie i rozbudowa instytucji działających w obszarze osób niepełnosprawnych** - rozwój infrastruktury
Cele strategiczne	1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji	3. Poprawa jakości życia seniorów
Cele operacyjne i kierunki działań	**1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych** - przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów - aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych **1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych** - rozwijanie oferty usług opiekuńczych - dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych **1.3. Tworzenie kapitału społecznego** - działania na rzecz integracji międzypokoleniowej - tworzenie warunków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych **2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego** - rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej	**3.1. Kompleksowe wsparcie seniorów** - zwiększanie dostępności usług (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze) - podnoszenie jakości i standaryzacja usług dla seniorów **3.2. Zwiększanie aktywności społecznej seniorów** - stwarzanie warunków do powstawania i funkcjonowania organizacji pozarządowych zorientowanych na pomoc seniorom - oferta kulturalno-edukacyjna
Cele strategiczne	1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji	4. Wzrost integracji i aktywności społecznej
Cele operacyjne i kierunki działań	**1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych** - działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych - tworzenie warunków do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej **1.3. Tworzenie kapitału społecznego** - tworzenie warunków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych - działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich - rozwijanie poczucia odpowiedzialności za przestrzeń	**4.1. Tworzenie i rozwój sektora ekonomii społecznej** - organizacje pozarządowe i sektor biznesu jako partner w kreowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej - tworzenie i wspieranie działań dla rozwoju ekonomii społecznej - poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwijaniu sektora ekonomii społecznej

	wspólną	**4.2. Realizacja programów aktywnej integracji** - podejmowanie kompleksowych i systemowych działań o charakterze edukacyjnym, zawodowym i społecznym **4.3. Zadania z zakresu organizowania społeczności lokalnych** - wspieranie inicjatyw na tworzenie więzi społecznych i komunikacji społecznej pomiędzy społecznościami lokalnymi

Źródło: opracowanie własne

Tabela 18. *Powiązania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 z Programem Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czersk na lata 2014 - 2020*

	Program Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023	***Program Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czersk na lata 2014 -2020***
Cele strategiczne	2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji	1. Poprawa stanu powietrza atmosferycznego przy zrównoważonym i efektywnym wykorzystaniu nośników energii poprzez wsparcie gospodarki niskoemisyjnej na terenie gminy Czersk 2. Redukcja emisji gazów cieplarnianych […]
Cele operacyjne i kierunki działań	**2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska** - poprawa efektywności energetycznej budnyków - modernizacja i adaptacja budynków do pełnienia nowej funkcji	- zwiększenie komfortu korzystania z budynków i instalacji - modernizacja obiektów gminnych - wprowadzanie nowoczesnych technologii w budownictwie

Źródło: opracowanie własne

Katalog przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Założenia procesu rewitalizacji w Czersku

Podstawowym celem procesu rewitalizacji jest podejmowanie działań mających wyprowadzić obszar rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Mając na względzie wyniki przeprowadzonej diagnozy największym potencjałem obszaru jest kompleks Dworca PKP, a główne potrzeby rewitalizacyjne skupiają się w zakresie usług opiekuńczych i społecznych.

Odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby stanowi zintegrowane przedsięwzięcie rewitalizacyjne pn. „Rewitalizacja części miasta Czersk". Idea przedsięwzięcia opiera się na kompleksowym zagospodarowaniu budynku dworca kolejowego i adaptacja jego pomieszczeń na cele społeczne. Realizowane w ramach przedsięwzięcia zadania przyczynią się do zmniejszenia bezrobocia wśród mieszkańców obszaru, poprawy jakości usług opiekuńczych, stworzenia szerokiej i interesującej oferty kulturalnej oraz poprawy estetyki i atrakcyjności przestrzennej obszaru. Nie ulega wątpliwości, iż realizacja wszystkich zadań przedsięwzięcia zintegrowanego wpłynie pozytywnie na obszar rewitalizacji i w znacznej mierze przyczyni się do wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego. Wszelkie zadania uwzględnione w przedsięwzięciu uzupełniają się tematycznie i przestrzennie, dzięki czemu uzyskany zostanie efekt synergii. Wzmocni to oddziaływanie projektu na obszar rewitalizacji i jego mieszkańców. Na liście przedsięwzięć podstawowych umieszczono przedsięwzięcia kluczowe dla osiągniecia wyznaczonych celów, natomiast grupę projektów uzupełniających stanowią przedsięwzięcia dopełniające zadania podstawowe.

Katalog przedsięwzięć podstawowych

Przedsięwzięcie podstawowe 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin
Lokalizacja	ul. Kolejowa 7 (budynek dworca PKP), oddziaływanie – obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Czersk w partnerstwie z Pomorskim Instytutem Kariery i Doradztwa Zawodowego
Zidentyfikowane zjawiska kryzysowe, na które przedsięwzięcie oddziałuje	W przeprowadzonej analizie sfery społecznej gminy jak i obszaru rewitalizacji stwierdzono zmieniającą się strukturę demograficzną, polegającą na stopniowym zwiększaniu się udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. „Starzenie się" społeczeństwa może skutkować większym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze, których deficyt może prowadzić do zwiększania się liczby osób niesamodzielnych i wzrostu bezrobocia wśród opiekunów tych osób, którzy obowiązek opieki nad osobą niesamodzielną przedłożą nad pracę zarobkową. Osoby te zagrożone są: ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym, ze względu na utrzymywanie gospodarstwa domowego jedynie ze świadczeń pomocy społecznej. Ponadto na obszarze rewitalizacji odnotowano stosunkowo wysoki udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców (2,2%). Innym zdiagnozowanym problemem jest niski poziom kapitału społecznego i integracji międzypokoleniowej.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem projektu jest zapewnienie szerokiej oferty usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, starszych i osób z niepełnosprawnościami. Przewiduje się także wsparcie opiekunów tych osób, szczególnie w zakresie aktywizacji zawodowej. Planowane są również działania z zakresu kształtowania kapitału społecznego i integracji międzypokoleniowej.
Zakres przedsięwzięcia	Przedmiotowe przedsięwzięcie stanowi kompleksową odpowiedź na zidentyfikowane na etapie analizy problemy. W ramach niniejszego przedsięwzięcia przewiduje się realizację trzech zadań: ***a) Utworzenie punktu opieki dziennej.*** Realizacja niniejszego zadania ma na celu utworzenie punktu opieki, w którym osoby niesamodzielne zostaną objęte specjalistycznym wsparciem i opieką. Przewiduje się, że osoby te będą mogły przebywać w punkcie w godzinach pracy (8:00 – 15:00), co pozwoli ich opiekunom na podjęcie zatrudnienia bądź realizację codziennych obowiązków. Dla podopiecznych punktu przewiduje się organizację zajęć o charakterze edukacyjnym, kulturalnym i rozrywkowym, takich jak: wyjazdy turystyczne, warsztaty rękodzielnictwa, gimnastyka rehabilitacyjna czy spotkania z kulturą i sztuką. Utworzony punkt opieki dziennej będzie realizował usługi z zakresu: zaspokojenia potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielnych, usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych, organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych i towarzyskich, a także usług wspomagających aktywność i samodzielność życiową swoich podopiecznych. Wsparciem planuje się objąć 50 osób. W ramach punktu planuje się utworzenie: • *„Akademia Senior-Junior"* Utworzona „akademia" będzie płaszczyzną spotkań i wymiany doświadczeń pomiędzy ludźmi w różnym wieku i o różnych zainteresowaniach. Realizacja

	przedsięwzięcia ma na celu przede wszystkim podjęcie działań zmierzających do integracji międzypokoleniowej oraz aktywizacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Przewiduje się organizację różnego rodzaju zajęć i aktywności nastawionych na współpracę różnych grup wiekowych, m.in.: warsztaty kulinarne, warsztaty rękodzielnictwa, pomoc w nauce czy pomoc w poznawaniu i obsługiwaniu nowoczesnych technologii. Działania podejmowane w ramach „akademii" umożliwią aktywizację osób starszych i niepełnosprawnych, nawiązanie więzi sąsiedzkich oraz wzrost kompetencji i umiejętności zarówno osób starszych jak i młodych. • *Wsparcie opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych* Wsparcie będzie dotyczyło opiekunów osób niesamodzielnych i prowadzone będzie w zakresie podnoszenia ich umiejętności opiekuńczo-komunikacyjnych poprzez organizację szkoleń, warsztatów oraz porad eksperckich. Organizowane będą także usługi w ramach aktywizacji społeczno-zawodowej tych osób, w celu umożliwienia im powrotu na rynek pracy. ***b) Utworzenie miejsca pobytu czasowego osób niesamodzielnych*** W ramach niniejszego zadania przewiduje się utworzenie miejsca pobytu dla osób niesamodzielnych w przypadku braku możliwości czasowego zapewnienia opieki przez opiekunów. Wsparcie dedykowane będzie osobom niesamodzielnym, w szczególności osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, które wymagają zindywidualizowanego podejścia w kwestii usług opiekuńczych lub asystenckich. Przewiduje się, że jednocześnie w utworzonej placówce przebywać będzie od 3 do 4 osób. ***c) Zapewnienie usług asystenta*** Przewiduje się zatrudnienie asystenta, który zapewniałby opiekę osobom z niepełnosprawnościami, aby odciążyć ich opiekunów faktycznych, w celu umożliwienia im realizacji codziennych obowiązków. Przewiduje się, że z usług asystenckich korzystałoby 10 osób. Wszelkie zadania realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia prowadzone będą w zmodernizowanym budynku dworca PKP, którego opis znajduje się w karcie przedsięwzięcia podstawowego nr 7.
Okres realizacji	07-2019 do 07-2021
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) przygotowanie dokumentacji realizacyjnej 2) realizacja przedsięwzięcia 3) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	1 110 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne, Europejski Fundusz Społeczny (EFS) w ramach RPO WP 2014-2020: poddziałanie 6.2.2. *Rozwój usług społecznych*
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP2** – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny **PP5** – Spotkajmy się w bibliotece **PP7** – Przebudowa oraz remont części budynku dworca kolejowego na cele społeczne **PU3** – Budowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.1.*** *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych*

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">– Działania na rzecz aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych
– Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów
– Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych
Cel operacyjny 1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych
– Rozwijanie oferty usług społecznych
– Rozwijanie oferty usług opiekuńczych
Cel operacyjny 1.3. Tworzenie kapitału społecznego
– Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej
<u>Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji</u>
Cel operacyjny 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego
– Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej</td></tr>
<tr><td>Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia</td><td colspan="3">Przewidywanymi rezultatami realizacji przedsięwzięcia będzie poszerzenie oferty usług opiekuńczych, zwiększenie integracji międzypokoleniowej, poprawa jakości i warunków życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej opiekunów osób niesamodzielnych.
Długofalowym efektem realizacji przedsięwzięcia będzie: zmniejszenie poziomu bezrobocia, tworzenie się społeczeństwa obywatelskiego i zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Wskaźniki produktu</td><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka</td><td>Wartość docelowa</td></tr>
<tr><td>Liczba zorganizowanych zajęć, kursów, warsztatów i szkoleń</td><td>szt.</td><td>500</td></tr>
<tr><td>Liczba zatrudnionych asystentów</td><td>os.</td><td>5</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Wskaźniki rezultatu</td><td>Liczba osób korzystających z opieki dziennej</td><td>os.</td><td>50</td></tr>
<tr><td>Liczba osób korzystających z punktu opieki czasowej</td><td>os.</td><td>4</td></tr>
<tr><td>Liczba osób korzystających z usług asystenckich</td><td>os.</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych zajęciach, kursach, warsztatach i szkoleniach</td><td>os.</td><td>2000</td></tr>
<tr><td>Sposób mierzenia wskaźników</td><td colspan="3">Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów i rozliczeń przedsięwzięcia dostarczonych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby zorganizowanych zajęć, warsztatów i szkoleń (na podstawie sprawozdań i raportów), liczby podpisanych umów o pracę oraz liczby osób korzystających z zorganizowanych w ramach przedsięwzięcia usług (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń przedsięwzięcia).</td></tr>
</table>

Przedsięwzięcie podstawowe 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny
Lokalizacja	ul. Kolejowa 7 (budynek dworca PKP), oddziaływanie – obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na	Na obszarze rewitalizacji stosunkowo duża liczba rodzin korzysta ze świadczeń pomocy społecznej przyznawanych ze względu na występujące problemy opiekuńczo-wychowawcze. Występowanie pewnej dysfunkcji w

które przedsięwzięcie oddziałuje	rodzinach objawia się także problemami w nauce wśród uczniów z obszaru. Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano także deficyt wydarzeń kulturalno-rozrywkowych oraz niewystarczającą ofertę spędzania czasu wolnego. Ponadto nie podejmuje się działań z zakresu integracji międzypokoleniowej i tworzenia kapitału społecznego.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest wsparcie rodzin dysfunkcyjnych w sprawach wychowawczo-opiekuńczych poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych oraz spotkań warsztatowych rozwijających podstawowe umiejętności społeczne dzieci i ich rodziców. Przewiduje się, że przedmiotowe przedsięwzięcie będzie pozytywnie wpływać na poziom edukacji na obszarze rewitalizacji.
Zakres przedsięwzięcia	W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy gmina Czersk planuje utworzenie placówki wsparcia dziennego, która wsparciem obejmie rodziny dysfunkcyjne, poprzez pomoc tym rodzinom w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W ramach placówki przewiduje się organizację różnego rodzaju szkoleń, warsztatów i kursów, m. in. szkolenia z zakresu rozwoju umiejętności społecznych, kursy językowe i plastyczne. Zajęcia i warsztaty prowadzone będą wspólnie dla dzieci i rodziców w celu kształtowania i umacniania więzi rodzinnych oraz współpracy z innymi. Przyczyni się to do wzrostu integracji międzypokoleniowej, a także rozwoju kapitału społecznego. Planuje się organizację zajęć sportowych, które miałyby odbywać się na nowo wybudowanym boisku wielofunkcyjnym w ramach przedsięwzięcia podstawowego nr 4. Bogata oferta zajęć pozalekcyjnych może mieć pozytywne skutki zarówno w zakresie poziomu edukacji, a także spędzania czasu wolnego na rzecz rozwijania swoich pasji i zainteresowań. W ramach placówki przewiduje się również organizację poradni rodzinnej, w której rodzice mieliby możliwość współpracy ze specjalistami w zakresie poradnictwa rodzinnego. Zakłada się, że placówka funkcjonowała będzie przez co najmniej 4 godziny dziennie, w tym w godzinach pozaszkolnych, we wszystkie dni robocze.
Okres realizacji	07-2019 do 07-2021
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) przygotowanie dokumentacji realizacyjnej 2) realizacja przedsięwzięcia 3) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	500 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne, Europejski Fundusz Społeczny (EFS) w ramach RPO WP 2014-2020: poddziałanie 6.2.2. *Rozwój usług społecznych*
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP1** – Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin **PP3** – Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy **PP4** – Piramida zdrowego wyboru **PP5** – Spotkajmy się w bibliotece **PP6** – Sport – pasją całej rodziny **PP7** – Przebudowa oraz remont budynku dworca kolejowego na cele społeczne **PP8** – Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.2.*** *Zwiększanie dostępności usług społecznych i*

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">opiekuńczych
– Rozwijanie oferty usług społecznych
Cel operacyjny 1.3. Tworzenie kapitału społecznego
– Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej
– Tworzenie warunków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych
– Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich

<u>Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji</u>

Cel operacyjny 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego
– Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej
– Rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych</td></tr>
<tr><td>Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia</td><td colspan="3">Bezpośrednim rezultatem realizacji przedsięwzięcia będzie: poszerzenie oferty kulturalnej i oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost poziomu kapitału społecznego i integracji międzypokoleniowej.
Pośrednim rezultatem realizacji przedsięwzięcia będzie: zmniejszenie się liczby rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej z powodu problemów wychowawczo-opiekuńczych, a także spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Wskaźniki produktu</td><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka</td><td>Wartość docelowa</td></tr>
<tr><td>Liczba zorganizowanych zajęć, kursów, warsztatów i szkoleń</td><td>szt.</td><td>150</td></tr>
<tr><td>Liczba zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych</td><td>szt.</td><td>400</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Wskaźniki rezultatu</td><td>Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych</td><td>os.</td><td>30</td></tr>
<tr><td>Liczba rodzin objętych wsparciem</td><td>rodzina</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych zajęciach, kursach, warsztatach i szkoleniach</td><td>os.</td><td>300</td></tr>
<tr><td>Sposób mierzenia wskaźników</td><td colspan="3">Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów, list obecności oraz rozliczeń przedsięwzięcia przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby zorganizowanych warsztatów, szkoleń i kursów (na podstawie sprawozdań i raportów), liczby osób uczestniczących w zajęciach (na podstawie list obecności), liczby zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych (na podstawie sprawozdań i raportów) oraz liczby rodzin objętych wsparciem (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń przedsięwzięcia).</td></tr>
</table>

Przedsięwzięcie podstawowe 3	
Nazwa przedsięwzięcia	„Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy”
Lokalizacja	ul. Dworcowa 8
Podmiot realizujący	Szkoła Podstawowa nr 1 im. J. Korczaka w Czersku
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Głównym problemem zidentyfikowanym na etapie diagnozy jest występowanie stosunkowo dużej liczby uczniów z problemami w nauce. Może to skutkować obniżaniem się kapitału ludzkiego w przyszłości i przyczyniać się do zmniejszania atrakcyjności inwestycyjnej Czerska. Do zidentyfikowanych problemów należy także niedostateczna oferta spędzania czasu wolnego.
Cel przedsięwzięcia	Celem realizacji przedsięwzięcia jest rozbudzenie potencjału i kreatywności uczniów oraz ich aktywnego działania i twórczego myślenia. Jednym z głównych założeń przedsięwzięcia jest wzrost poziomu edukacji i zmniejszenie odsetka uczniów z problemami w nauce.
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie składać się będzie z dwóch podstawowych zadań. Pierwsze zadanie polega na organizacji zajęć pozalekcyjnych z zakresu nauk przyrodniczych i matematycznych, które mają rozbudzić w uczniach zainteresowanie tymi dziedzinami nauki, a także wzrost kreatywności w rozwiązywaniu stawianych przed nimi problemów. Zajęcia te kierowane będą przede wszystkim do uczniów z rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i ubogimi, zamieszkujących obszar rewitalizacji. Drugim zadaniem będzie organizacja imprezy plenerowej w formie pikniku łączącej formę zabawy i nauki na świeżym powietrzu. W trakcie trwania pikniku realizowane będą pokazy edukacyjne i zabawy, w których udział będą mogli wziąć wszyscy chętni uczniowie, nie tylko z obszaru rewitalizacji. „Piknik” będzie wydarzeniem organizowanym raz w roku. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do wzrostu zainteresowania nauką wśród uczniów, co skutkować będzie rozwijaniem zainteresowań i zdolności uczniów oraz wzrostem poziomu edukacji. Przedsięwzięcie wykorzystywać będzie infrastrukturę stworzoną w ramach przedsięwzięcia podstawowego 8 – budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8.
Okres realizacji	2017 do 2022
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) przygotowanie dokumentacji realizacyjnej 2) realizacja pierwszego zadania 3) realizacja drugiego zadania 4) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	12 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP2** – Rozwój usług opiekuńczych w zakresie wsparcia rodziny **PP5** – Spotkajmy się w bibliotece **PP8** – Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.3.*** *Tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*

	– Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej – Rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych		
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	**Bezpośrednim rezultatem** realizacji przedsięwzięcia będzie poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost kapitału społecznego. Do **rezultatów pośrednich** realizacji przedsięwzięcia należeć będzie wzrost poziomu edukacji i spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość docelowa
	Liczba przeprowadzonych zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych	szt.	480
	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	szt.	5
Wskaźniki rezultatu	Liczba uczniów biorących udział w organizowanych zajęciach pozalekcyjnych	os.	100
	Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach	os.	800
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby zorganizowanych zajęć i wydarzeń oraz ich uczestników. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz list obecności przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby przeprowadzonych zajęć pozalekcyjnych i wydarzeń kulturalno-rozrywkowych (na podstawie sprawozdań i raportów), liczby osób uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych (na podstawie list obecności) oraz liczby osób uczestniczących w zorganizowanych wydarzeniach (na podstawie raportów i sprawozdań jednostki organizującej).		

Przedsięwzięcie podstawowe 4	
Nazwa przedsięwzięcia	„Piramida zdrowego wyboru”
Lokalizacja	ul. Dworcowa 8
Podmiot realizujący	Szkoła Podstawowa nr 1 im. J. Korczaka w Czersku
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Problemem zidentyfikowanym na etapie diagnozy, na który przedsięwzięcie będzie oddziaływać jest występowanie stosunkowo dużej grupy uczniów z problemami w nauce.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest zwiększanie świadomości żywieniowej mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie ukierunkowane jest na zwiększanie świadomości żywieniowej mieszkańców (uczniów i ich rodziców) obszaru rewitalizacji. W ramach przedsięwzięcia zakłada się organizację warsztatów bądź wykładów dotyczących zasad zdrowego żywienia skierowanych zarówno do uczniów klas III-IV, jak i ich rodziców i nauczycieli. Przewiduje się także organizację szkolenia dla pracowników kuchni szkolnej i intendenta oraz wykładu dla rodziców odnośnie zasad prawidłowego żywienia dzieci i wpływu zdrowego odżywiania na prawidłowy rozwój dziecka. Ponadto planuje się instalację źródła wody pitnej dla uczniów szkoły.
Okres realizacji	2017 do 2022

Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej 2) realizacja przedsięwzięcia 3) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia		
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	7 800,00 zł		
Źródła finansowania	Środki własne		
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP2** – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny **PP6** – Sport – pasją całej rodziny		
Zgodność z celami i kierunkami działań	**<u>Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji</u>** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych		
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	**Bezpośrednim rezultatem** realizacji przedsięwzięcia będzie zwiększenie wiedzy na temat zdrowia i zdrowego odżywiania oraz wzrost kapitału społecznego. Do **rezultatów pośrednich** należeć będzie wzrost poziomu edukacji i świadomości zdrowotnej uczniów i ich rodzin.		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość docelowa
	Liczba zorganizowanych zajęć, kursów, warsztatów i szkoleń	szt.	14
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych warsztatach, szkoleniach i wykładach	os.	150
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby zorganizowanych warsztatów, szkoleń, wykładów oraz liczby osób w nich uczestniczących. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz list obecności dostarczonych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby przeprowadzonych warsztatów, szkoleń i wykładów (na podstawie sprawozdań i raportów) oraz liczby osób uczestniczących w warsztatach, szkoleniach i wykładach (na podstawie list obecności).		

Przedsięwzięcie podstawowe 5	
Nazwa przedsięwzięcia	„Spotkajmy się w bibliotece”
Lokalizacja	Ul. Dworcowa 31
Podmiot realizujący	Biblioteka Publiczna w Czersku
Zidentyfikowane zjawiska kryzysowe, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Realizacja przedsięwzięcia oddziaływać będzie na zdiagnozowany problem niedostatecznej oferty kulturalno-rozrywkowej i oferty spędzania czasu wolnego.
Cel przedsięwzięcia	Głównym celem przedsięwzięcia jest promocja czytelnictwa oraz stały rozwój oferty spędzania czasu wolnego i oferty kulturalnej, przeznaczonej zarówno dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak i pozostałych mieszkańców gminy.
Zakres przedsięwzięcia	W ramach przedsięwzięcia zakłada się organizację 12 spotkań autorskich rocznie – jedno spotkanie miesięcznie. Spotkania skierowane będą zarówno do dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych i seniorów. Po zakończonym spotkaniu przewiduje się dyskusję na temat literatury w ramach Dyskusyjnego

	Klubu Książki. Pozwoli to na wymianę opinii o dziełach literatury oraz kształtowanie więzi społecznych, w tym także międzypokoleniowych. Spotkania ze znanymi autorami wpłyną pozytywnie na rozwój czytelnictwa w gminie.
Okres realizacji	2017 do 2020
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej 2) realizacja przedsięwzięcia 3) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	20 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP2** – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny **PP3** – Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.3.*** *Tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej – Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	Do **bezpośrednich rezultatów** realizacji przedsięwzięcia należeć będzie poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego. **Rezultatami pośrednimi** będą: wzrost poziomu edukacji oraz rozwój kapitału społecznego.
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika / Jednostka / Wartość docelowa
	Liczba zorganizowanych zajęć, kursów, warsztatów i szkoleń / szt. / 36
Wskaźniki rezultatu	Liczba uczestników zorganizowanych zajęciach, kursach, warsztatach i szkoleniach / os. / 550
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby zorganizowanych spotkań oraz liczby osób w nich uczestniczących. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz list obecności przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby przeprowadzonych spotkań (na podstawie sprawozdań i raportów) oraz liczby osób uczestniczących w spotkaniach (na podstawie list obecności).

Przedsięwzięcie podstawowe 6	
Nazwa przedsięwzięcia	„Sport – pasją całej rodziny”
Lokalizacja	Ul. Dworcowa 8
Podmiot realizujący	Szkoła Podstawowa nr 1 im. J. Korczaka w Czersku
Zidentyfikowane	Głównym problemem zidentyfikowanym na etapie diagnozy, na który przedsięwzięcie będzie oddziaływać jest stosunkowo niski odsetek osób

negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	uczestniczących w sportowych zajęciach pozalekcyjnych oraz niedostateczna oferta spędzania czasu wolnego.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest promocja zdrowego i aktywnego stylu życia oraz poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego
Zakres przedsięwzięcia	Stosunkowo niski odsetek uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne może świadczyć o niewystarczającej ofercie tego typu zajęć, nie spełniającej oczekiwań uczniów. W związku z powyższym uznano za stosowne podjąć działania wzbogacające ofertę zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych zajęć sportowych. Metodycznie zorganizowane i powszechnie dostępne zajęcia sportowe będą również stanowić atrakcyjną propozycję zagospodarowania czasu wolnego uczniów, w tym także w kontekście profilaktyki powstawania zjawisk patologicznych. Przy realizacji projektu wykorzystywane będzie boisko wielofunkcyjne zrealizowane w ramach przedsięwzięcia podstawowego nr 8. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się organizację: – Zajęć pozalekcyjnych w formie zajęć sportowych (gry zespołowe i lekkoatletyka) dla uczniów klas III-VI – Nauki pływania dla uczniów klas III i klas sportowych o profilu żeglarskim – Obozów i regat dla klas sportowych o profilu żeglarskim (dla klas IV-VI) – Festynu sportowo-rekreacyjnego z udziałem uczniów klas I-III i ich rodziców
Okres realizacji	2017 do 2022
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej 2) realizacja przedsięwzięcia 3) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	115 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP2** – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny **PP4** – Piramida zdrowego wyboru **PP8** – Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8
Sfery problemowe, na które przedsięwzięcie oddziałuje	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.3.*** *Tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich – Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za przestrzeń wspólną **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej – Rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	Do **bezpośrednich rezultatów** realizacji przedsięwzięcia należeć będzie poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego oraz zwiększenie liczby uczniów uczestniczących w sportowych zajęciach pozalekcyjnych. **Pośrednimi rezultatami** realizacji przedsięwzięcia będą m. in.: wzrost kapitału społecznego i świadomości zdrowotnej mieszkańców.

	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość docelowa
Wskaźniki produktu	Liczba zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych	szt.	70
	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	szt.	5
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych	os.	650
	Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych	os.	200
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych i festynów oraz liczby osób w nich uczestniczących. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz list obecności przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby przeprowadzonych zajęć pozalekcyjnych (na podstawie sprawozdań i raportów), liczby zorganizowanych festynów (na podstawie sprawozdań i raportów), liczby osób uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych (na podstawie list obecności) oraz liczby osób uczestniczących w festynach (na podstawie sprawozdań i raportów).		

Przedsięwzięcie podstawowe 7	
Nazwa przedsięwzięcia	Przebudowa oraz remont części budynku dworca kolejowego na cele społeczne
Lokalizacja	Ul. Kolejowa 7
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Obecnie w budynku dworca działalność związana z obsługą ruchu kolejowego ogranicza się do sprzedaży biletów oraz zapewnienia pomieszczenia pełniącego funkcję poczekalni. Oba te zadania prowadzone są w centralnej części dworca, natomiast części boczne pozostają niezagospodarowane. Spowodowane jest to rozwojem transportu kolejowego, który nie wykazuje już tak wysokiego, jak niegdyś, zapotrzebowania na tereny i obiekty służące realizacji jego funkcji. Spadek znaczenia dworca w strukturze morfologicznej miasta skutkuje postępującą degradacją obiektów zespołu dworca i terenów go ograniczających. Ma to negatywny wpływ na jakość i estetykę przestrzeni miejskiej, a także niekorzystnie wpływa na wizerunek obszaru. Występowanie zdegradowanych budynków i tzw. „pustostanów" może sprzyjać rozwojowi zachowań patologicznych (spożycie alkoholu, wandalizm, przemoc).
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem niniejszego przedsięwzięcia jest remont i adaptacja budynku dworca na cele społeczne, dzięki czemu możliwa stanie się realizacja przedsięwzięć podstawowych nr 1 i 2.
Zakres przedsięwzięcia	Mając na względzie powyższe zasadnym jest realizacja przedsięwzięcia zakładającego kompleksowy remont budynku dworca oraz adaptację jego pomieszczeń na cele społeczne. W zmodernizowanym budynku dworca mieścić się będą utworzone: punkt opieki dziennej dla osób niesamodzielnych, placówka wsparcia dziennego czy pomieszczenia przeznaczone na pobyt czasowy osób niesamodzielnych. Prace modernizacyjne polegać będą na remoncie elewacji zewnętrznych,

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">wymianie poszycia dachowego, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, a także prace wewnątrz budynku, m.in. ocieplenie i pomalowanie ścian, wymiana podłóg oraz wyposażenie pomieszczeń przeznaczonych na cele społeczne. Budynek dworca zostanie dostosowany do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Przewiduje się także zagospodarowanie terenu przyległego do budynku dworca, w tym modernizacja nawierzchni, montaż elementów oświetlenia oraz nasadzenia zieleni.</td></tr>
<tr><td>Okres realizacji</td><td colspan="3">03-2018 do 06-2019</td></tr>
<tr><td>Etapy realizacji przedsięwzięcia</td><td colspan="3">1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej (w tym technicznej)
2) realizacja przedsięwzięcia
3) nadzór nad realizacją przedsięwzięcia
4) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia</td></tr>
<tr><td>Szacunkowa wartość przedsięwzięcia</td><td colspan="3">4 100 000,00 zł</td></tr>
<tr><td>Źródła finansowania</td><td colspan="3">Środki własne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WP 2014-2020: poddziałanie 8.1.2. Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w miastach poza Obszarem Metropolitarnym Trójmiasta</td></tr>
<tr><td>Komplementarność z innymi przedsięwzięciami</td><td colspan="3">PP1 – Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin
PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny</td></tr>
<tr><td>Zgodność z celami i kierunkami działań</td><td colspan="3"><u>Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji</u>
Cel operacyjny 1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych:
– Rozwijanie oferty usług społecznych
– Rozwijanie oferty usług opiekuńczych
– Dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych
Cel operacyjny 1.3. Tworzenie kapitału społecznego
– Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich
<u>Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji</u>
Cel operacyjny 2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska
– Poprawa efektywności energetycznej budynków
– Modernizacja i adaptacja budynków do pełnienia nowej funkcji
– Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych</td></tr>
<tr><td>Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia</td><td colspan="3">Rezultatem bezpośrednim realizacji przedsięwzięcia będzie: poprawa jakości i estetyki przestrzeni miejskiej, umożliwienie rozwoju usług opiekuńczych i społecznych oraz wykorzystanie potencjału obszarów pokolejowych w celu stworzenia wizytówki obszaru i całego miasta Czersk.
Pośrednim rezultatem realizacji przedsięwzięcia może być m. in.: zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru czy spadek liczby przestępstw.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Wskaźniki produktu</td><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka</td><td>Wartość docelowa</td></tr>
<tr><td>Liczba budynków objętych działaniami remontowymi</td><td>szt.</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób</td><td>szt.</td><td>1</td></tr>
</table>

	starszych i niepełnosprawnych		
	Powierzchnia pomieszczeń zaadaptowanych na cele społeczne	m^2	586,1
Wskaźniki rezultatu	Liczba wspartych w Programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu przedsięwzięcia	szt.	1
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą liczby budynków objętych działaniami remontowymi, liczby budynków dostosowanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, powierzchni pomieszczeń zaadaptowanych na cele społeczne oraz liczby miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu przedsięwzięcia. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz rozliczeń przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby budynków objętych działaniami remontowymi (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń), liczby budynków dostosowanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń), powierzchni pomieszczeń zaadaptowanych na cele społeczne (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń) oraz liczby miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu przedsięwzięcia (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń).		

Przedsięwzięcie podstawowe 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Ogólnodostępne boisko wielofunkcyjne wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej
Lokalizacja	Ul. Dworcowa 8
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano deficyt dobrej jakości ogólnodostępnych obiektów sportowych. Obecnie w granicach obszaru zlokalizowane są dwa boiska, będące w złym stanie technicznym, co w znacznym stopniu utrudnia bezpieczne korzystanie z niego zgodnie z przeznaczeniem. Skutkiem degradacji obiektu sportowego jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych i spędzania czasu wolnego ze względu na brak dostępnej infrastruktury.
Cel przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest stworzenie warunków do rozwoju oferty kulturalno-rozrywkowej oraz oferty spędzania czasu wolnego poprzez rozbudowę infrastruktury.
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie zakłada budowę ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska w miejscu obecnego obiektu. Stworzony obiekt wykorzystywany będzie przy organizacji zajęć dodatkowych w ramach placówki wsparcia dziennego (przedsięwzięcie podstawowe nr 2). Ponadto realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do stworzenia warunków do organizacji imprez o charakterze rekreacyjnym i sportowym na obszarze rewitalizacji. Utworzona w ramach przedsięwzięcia infrastruktura przyczyni się do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, gdyż przewiduje się udostępnienie stworzonego boiska do użytkowania przez wszystkich mieszkańców w godzinach popołudniowych.
Okres realizacji	06-2019 do 01-2020
Etapy realizacji	1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej (w tym technicznej)

<table>
<tr><td>przedsięwzięcia</td><td colspan="3">2) realizacja przedsięwzięcia
3) nadzór nad realizacją przedsięwzięcia
4) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia</td></tr>
<tr><td>Szacunkowa wartość przedsięwzięcia</td><td colspan="3">490 000,00 zł</td></tr>
<tr><td>Źródła finansowania</td><td colspan="3">Środki własne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach RPO WP 2014-2020: poddziałanie 8.1.2. Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w miastach poza Obszarem Metropolitarnym Trójmiasta</td></tr>
<tr><td>Komplementarność z innymi przedsięwzięciami</td><td colspan="3">PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny
PP3 – Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy
PP6 – Sport – pasją całej rodziny
PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)</td></tr>
<tr><td>Zgodność z celami i kierunkami działań</td><td colspan="3"><u>Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji</u>
Cel operacyjny 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego
– Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury czasu wolnego
– Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej
– Rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych
Cel operacyjny 2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska
– Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych</td></tr>
<tr><td>Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia</td><td colspan="3">Bezpośrednim rezultatem realizacji przedsięwzięcia będzie stworzenie warunków do organizacji imprez kulturalnych i sportowych, a także zapewnienie infrastruktury do realizacji zajęć pozalekcyjnych zarówno w ramach zajęć szkolnych jak i zajęć organizowanych w ramach placówki wsparcia dziennego.
Pośrednim rezultatem realizacji przedsięwzięcia może być zmniejszenie się liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu problemów opiekuńczo-wychowawczych czy nawet spadek przestępczości na obszarze.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Wskaźniki produktu</td><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka</td><td>Wartość docelowa</td></tr>
<tr><td>Liczba stworzonych obiektów sportowych</td><td>szt.</td><td>1</td></tr>
<tr><td>Wskaźniki rezultatu</td><td>Liczba osób korzystających z utworzonego obiektu sportowego</td><td>os.</td><td>500</td></tr>
<tr><td>Sposób mierzenia wskaźników</td><td colspan="3">Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby stworzonych obiektów sportowych oraz łącznej liczby osób z nich korzystających. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz rozliczeń przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby stworzonych obiektów sportowych (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń) oraz liczby osób korzystających z utworzonego obiektu (na podstawie sprawozdań i raportów).</td></tr>
</table>

Przedsięwzięcie podstawowe 9	
Nazwa przedsięwzięcia	Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków
Lokalizacja	Ul. Transportowców 1, 4, 8
Podmiot realizujący	Gmina Czersk w partnerstwie z Spółdzielnią Mieszkaniową w Chojnicach
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Na etapie pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji zdiagnozowano występowanie wielorodzinnych budynków mieszkalnych niskiej jakości użytkowej – tzw. „baraków". Są to budynki komunalne zlokalizowane przy ul. Transportowców. Cechują się one niską efektywnością energetyczną oraz niską jakością użytkową i estetyczną. Ponadto zidentyfikowano problemy w kwestii dostępu do wysokiej jakości przestrzeni publicznych i miejsc rekreacji przeznaczonych zarówno dla dzieci, jak i pozostałych mieszkańców.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Cel ten zrealizowany zostanie poprzez poprawę efektywności energetycznej budynków oraz ich estetyki i funkcjonalności. Ponadto podjęte zostaną działania na rzecz rozwoju infrastruktury czasu wolnego i poprawy jakości przestrzeni publicznych.
Zakres przedsięwzięcia	Przedmiotowe przedsięwzięcie zakłada gruntowny remont części wspólnych budynków komunalnych przy ul. Transportowców 1 i 4. Zakres prac obejmuje zwłaszcza remont klatek schodowych i elewacji zewnętrznych, w tym także wymianę stolarki okiennej i drzwiowej. Przewiduje się także zagospodarowanie przestrzeni przy wyżej wskazanych budynkach poprzez wymianę nawierzchni chodników i miejsc parkingowych, a także nowe nasadzenia zieleni i montaż elementów małej architektury. Planowana jest także budowa nowego placu zabaw oraz siłowni zewnętrznej w okolicy budynku przy ul. Transportowców 8. Ponadto w ramach niniejszego przedsięwzięcia zakłada się rozbudowę i modernizację istniejącego placu zabaw dla dzieci zlokalizowanego w okolicy wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ul. gen. Hallera 7 i 9. Zakres przedsięwzięcia zakłada montaż nowych urządzeń zabawowych oraz montaż ławek i innych elementów małej architektury, celem stworzenia przestrzeni sprzyjającej zabawie i spotkaniom mieszkańców.
Okres realizacji	04-2019 do 04-2020
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej (w tym technicznej) 2) realizacja przedsięwzięcia 3) nadzór nad realizacją przedsięwzięcia 4) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	623 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach RPO WP: poddziałanie 8.1.2. *Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w miastach poza Obszarem Metropolitarnym Trójmiasta*, środki partnerów
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP10** – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków **PP12** – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego) **PU2** – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa) **PU4** – Doposażenie placu zabaw **PU6** – Wykonanie placu do rekreacji

<table>
<tr><td>Zgodność z celami i kierunkami działań</td><td colspan="3"><u>Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji</u>
Cel operacyjny 1.3. Tworzenie kapitału społecznego
– działania na rzecz integracji międzypokoleniowej
– działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich
– rozwijanie poczucia odpowiedzialności za przestrzeń wspólną
<u>Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji</u>
Cel operacyjny 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego
– Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury czasu wolnego
Cel operacyjny 2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska
– Poprawa warunków mieszkaniowych
– Poprawa efektywności energetycznej budynków
– Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych</td></tr>
<tr><td>Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia</td><td colspan="3">Bezpośrednim efektem realizacji przedsięwzięcia będzie poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni miejskiej, zwiększenie efektywności energetycznej budynków oraz poprawa warunków życia mieszkańców.
Pośrednim efektem realizacji przedsięwzięcia może być: zmniejszenie poziomu ubóstwa mieszkańców (zmniejszenie opłat za ogrzewanie) i wzrost poziomu integracji społecznej, w tym międzypokoleniowej.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Wskaźniki produktu</td><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka</td><td>Wartość docelowa</td></tr>
<tr><td>Liczba budynków objętych działaniami remontowymi</td><td>szt.</td><td>2</td></tr>
<tr><td>Liczba utworzonych przestrzeni publicznych</td><td>szt.</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Liczba utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego</td><td>szt.</td><td>2</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Wskaźniki rezultatu</td><td>Liczba osób korzystających z utworzonych przestrzeni publicznych</td><td>os.</td><td>200</td></tr>
<tr><td>Liczba osób korzystających z utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego</td><td>os.</td><td>300</td></tr>
<tr><td>Sposób mierzenia wskaźników</td><td colspan="3">Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby budynków objętych działaniami remontowymi, liczby utworzonych przestrzeni publicznych, liczby utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego oraz liczby osób z nich korzystających. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz rozliczeń przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby budynków objętych działaniami remontowymi (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń), liczby utworzonych przestrzeni publicznych (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń), liczby utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń), liczby osób korzystających z utworzonych przestrzeni publicznych (na podstawie sprawozdań i raportów) oraz liczby osób korzystających z utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego (na podstawie sprawozdań i raportów).</td></tr>
</table>

Przedsięwzięcie podstawowe 10	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Gmina Czersk, partner społeczny wybrany w procedurze konkursowej
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Jednym ze zidentyfikowanych problemów na obszarze rewitalizacji jest deficyt wysokiej jakości ogólnodostępnych przestrzeni publicznych. Skutkuje to brakiem miejsc służących integracji społecznej oraz niską atrakcyjnością obszaru rewitalizacji pod względem spędzania czasu wolnego. Kolejnym problemem stwierdzonym na obszarze jest niska aktywność społeczna mieszkańców i niskie zaangażowanie w działania służące rozwojowi obszaru.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest integracja mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności obszaru, poprzez utworzenie ogólnodostępnych miejsc rekreacji.
Zakres przedsięwzięcia	Mając na względzie powyższe przewiduje się realizację zadania mającego na celu zarówno aktywizację społeczną mieszkańców, jak i utworzenie nowych, ogólnodostępnych przestrzeni publicznych. W ramach niniejszego przedsięwzięcia mieszkańcy obszaru rewitalizacji, we współpracy z gminą i organizacjami pozarządowymi wskażą miejsca, które wymagają utworzenia nowych miejsc spotkań, przygotują ich plany, a także je zrealizują. Taki model działania wzbudzi w mieszkańcach poczucie odpowiedzialności za powstałe przestrzenie i ograniczy ich dewastację. Projekt ukierunkowany jest na tworzenie więzi społecznych (kapitału społecznego) i poprawę jakości życia mieszkańców, poprzez zapewnienie im dostępu do wysokiej jakości przestrzeni publicznych.
Okres realizacji	09-2017 do 04-2020
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) opracowanie dokumentacji realizacyjnej (w tym technicznej) 2) realizacja przedsięwzięcia 3) nadzór nad realizacją przedsięwzięcia 4) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	80 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach RPO WP 2014-2020
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP9** – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków **PU4** – Doposażenie placu zabaw **PU5** – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych **PU6** – Wykonanie placu do rekreacji
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.3.*** *Tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich – Rozwijanie poczucia odpowiedzialności za przestrzeń wspólną **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1***. *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury czasu wolnego ***Cel operacyjny 2.2***. *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*

	– Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych – Likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych		
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	**Bezpośrednim rezultatem** realizacji przedsięwzięcia będzie utworzenie nowych miejsc spotkań i integracji mieszkańców, a także wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizacji. **Pośrednim rezultatem** będzie wzrost poziomu integracji społecznej, w tym międzypokoleniowej.		
Wskaźniki produktu	**Nazwa wskaźnika**	**Jednostka**	**Wartość docelowa**
	Liczba utworzonych przestrzeni publicznych	szt.	5
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób korzystających z utworzonych przestrzeni publicznych	os.	200
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby utworzonych przestrzeni publicznych oraz liczby osób z nich korzystających. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz rozliczeń przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby utworzonych przestrzeni publicznych (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń) oraz liczby osób korzystających z nowopowstałych przestrzeni (na podstawie sprawozdań i raportów).		

Przedsięwzięcie podstawowe 11	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa budynku komunalnego
Lokalizacja	ul. Transportowców
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Zidentyfikowane negatywny zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Głównym problemem, na który przedsięwzięcie będzie oddziaływać jest niewystarczająca powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na mieszkańca. Skutkuje to obniżoną jakością życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. W związku z tym należy podjąć działania na rzecz rozwoju dostępnego zasobu mieszkaniowego na obszarze rewitalizacji. Ponadto zidentyfikowano występowanie budynków mieszkalnych w złym stanie technicznym i o niskiej jakości użytkowej zlokalizowanych głównie przy ul. Transportowców.
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest poprawa warunków życia ludności ubogiej i zagrożonej wykluczeniem społecznym, poprzez zapewnienie substancji mieszkaniowej wysokiej jakości.
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie zakłada budowę wielorodzinnego budynku komunalnego na obszarze rewitalizacji. Preferowana lokalizacja nowego budynku to ul. Transportowców, lecz dopuszcza się zmianę lokalizacji w obrębie obszaru rewitalizacji. Nowy budynek komunalny pozwoli na zmniejszenie kosztów utrzymania lokali mieszkalnych, co wpłynie na poprawę warunków życia wśród osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym. Realizacja przedsięwzięcia wpłynie pozytywnie na warunki lokalowe na obszarze rewitalizacji, a także na estetykę przestrzeni miejskiej.
Okres realizacji	2021 – 2023
Etapy realizacji przedsięwzięcia	1) przygotowanie dokumentacji realizacyjnej (w tym technicznej); 2) realizacja przedsięwzięcia; 3) nadzór nad realizacją przedsięwzięcia;

	4) monitorowanie trwałości przedsięwzięcia.		
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	3 500 000,00 zł		
Źródła finansowania	Środki własne, dofinansowanie z Banku Gospodarstwa Krajowego (30%)		
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP10** – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków **PP12** – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)		
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska* – Poprawa warunków mieszkaniowych – Poprawa efektywności energetycznej budynków – Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych		
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	**Bezpośrednim rezultatem** realizacji przedsięwzięcia będzie poprawa jakości komunalnego zasobu mieszkalnego gminy. Do **rezultatów pośrednich** należeć będzie poprawa warunków i jakości życia mieszkańców oraz wzrost atrakcyjności obszaru.		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość docelowa
	Liczba utworzonych budynków mieszkalnych	szt.	1
Wskaźniki rezultatu	Liczba osób objętych wsparciem	os.	20
Sposób mierzenia wskaźników	Wartości wskaźników produktu i rezultatu zmierzone zostaną po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będą łącznej liczby utworzonych budynków mieszkalnych oraz liczby osób objętych wsparciem. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźników pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz rozliczeń przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźników dotyczyć będą: liczby utworzonych budynków mieszkalnych (na podstawie sprawozdań, raportów i rozliczeń) oraz liczby osób objętych wsparciem (na podstawie sprawozdań i raportów).		

Przedsięwzięcie podstawowe 12	
Nazwa przedsięwzięcia	Remont infrastruktury drogowej
Lokalizacja	ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Zidentyfikowane negatywne zjawiska, na które przedsięwzięcie oddziałuje	Jednym z problemów występujących na obszarze rewitalizacji jest niska jakość układu komunikacyjnego, w tym także ciągów pieszych. Objawia się to występowaniem licznych barier architektonicznych i urbanistycznych, a także występowaniem dróg publicznych będących w złym stanie technicznym.
Cel przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości infrastruktury drogowej, w tym chodników, a także poprawa atrakcyjności obszaru i zwiększenie funkcjonalności układu komunikacyjnego obszaru rewitalizacji.
Zakres	Występowanie wyżej wymienionych negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji

przedsięwzięcia	utrudnia poruszanie się po nim osobom starszym i osobom niepełnosprawnym. Poza tym negatywnie wpływa na warunki życia mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną obszaru rewitalizacji. Przedmiotowe przedsięwzięcie zakłada remont dwóch ulic: Transportowców i Wojska Polskiego. Prace remontowe polegać będą na wymianie obecnej nawierzchni na kostkę brukową, w tym także wymiana nawierzchni chodników, montaż oświetlenia oraz modernizacja kanalizacji deszczowej.		
Okres realizacji	06-2019 do 03-2020		
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	950 000,00 zł		
Źródła finansowania	Środki własne, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach RPO WP 2014-2020: poddziałanie 8.1.2. *Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w miastach poza Obszarem Metropolitarnym Trójmiasta*		
Komplementarność z innymi przedsięwzięciami	**PP9 –** Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków **PP10 –** Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków **PP11** – Budowa budynku komunalnego **PU1** – Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych **PU2** – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa) **PU5** – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych		
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska* – Modernizacja układu komunikacyjnego – Likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych		
Prognozowane rezultaty realizacji przedsięwzięcia	**Rezultatem bezpośrednim** realizacji przedsięwzięcia będzie poprawa jakości układu komunikacyjnego obszaru rewitalizacji oraz poprawa dostępności obszaru z pozostałych części miasta. **Pośrednim rezultatem** realizacji przedsięwzięcia będzie wzrost atrakcyjności obszaru oraz poprawa warunków życia mieszkańców.		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość docelowa
	Długość wyremontowanych ulic	**m**	**430**
Wskaźniki rezultatu	**Liczba osób korzystających z wyremontowanych ulic**	**os.**	**1000**
Sposób mierzenia wskaźników	Wartość wskaźnika produktu zmierzona zostanie po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia i dotyczyć będzie łącznej długości wyremontowanych ulic oraz liczby osób z nich korzystających. Dane, które zostaną wykorzystane do wyznaczenia wartości wskaźnika pozyskane zostaną ze sprawozdań, raportów oraz rozliczeń przedstawionych przez podmiot realizujący przedsięwzięcie. Dane potrzebne do obliczenia wskaźnika dotyczyć będą długości wyremontowanych ulic oraz liczby osób z nich korzystających.		

Katalog przedsięwzięć uzupełniających

Przedsięwzięcie uzupełniające 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji (brane są pod uwagę trzy lokalizacje, wybór nastąpi na etapie opracowania dokumentacji technicznej)
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Cel przedsięwzięcia	Głównym celem przedsięwzięcia jest zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji dostępu oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego oraz zapewnienie miejsca do funkcjonowania organizacjom pozarządowym.
Zakres przedsięwzięcia	Na obszarze rewitalizacji występuje znaczny deficyt oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego, głównie spowodowane peryferyjnym położeniem obszaru względem Ośrodka Kultury w Czersku. Znaczna część wydarzeń kulturalnych organizowana jest w Ośrodku i w jego okolicy, co powoduje ograniczoną dostępność rzeczonych wydarzeń dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji. Występuje także deficyt lokali użytkowych na potrzeby działalności organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, które w większości swoją siedzibę mają w gmachu biblioteki publicznej lub innych budynkach nieprzystosowanych do pełnienia tego typu funkcji. Mając na względzie powyższe gmina Czersk zamierza wybudować nowy budynek gwarantujący powierzchnię użytkową wysokiej jakości dla organizacji pozarządowych oraz utworzenie w nim Centrum Kultury. Realizacja projektu wpłynie pozytywnie na ofertę kulturalną i spędzania czasu wolnego dostępną dla obszaru rewitalizacji. W ramach budynku przewiduje się zapewnienie miejsca działalności dla organizacji pozarządowych, co pozytywnie wpłynie na wzmocnienie ich współpracy. Zakres niniejszego przedsięwzięcia zakłada budowę nowego budynku lub przebudowę istniejącego budynku na potrzeby funkcjonowania Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych i organizację w jego ramach: – sali widowiskowo-teatralnej; – sali kinowej; – sali konferencyjnej; – kawiarni artystycznej; – sali wielofunkcyjnej; – pomieszczeń dla organizacji pozarządowych; – galerii; – pracowni komputerowej; – pracowni rzeźbiarskiej i modelarskiej; – biblioteki publicznej. Przewiduje się możliwość prowadzenia kawiarni artystycznej przez podmiot ekonomii społecznej, co pozwoli przywrócić osoby długotrwale bezrobotne na rynek pracy poprzez aktywizację społeczno-zawodową.
Okres realizacji	2021 do 2023
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	14 000 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne, środki UE (EFRR i EFS), środki partnerów, środki krajowe
Sfery problemowe, na które przedsięwzięcie	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.1.*** *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup*

oddziałuje	*defaworyzowanych* – Tworzenie warunków do rozwoju działalności podmiotów ekonomii społecznej ***Cel operacyjny 1.3.*** *tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej – Tworzenie warunków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Rozwijanie oferty kulturalno-rozrywkowej – Rozwijanie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych ***Cel strategiczny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska* – Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych

Przedsięwzięcie uzupełniające 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja infrastruktury drogowej
Lokalizacja	Ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa,
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Cel przedsięwzięcia	Głównym celem przedsięwzięcia jest zwiększanie atrakcyjności i dostępności obszaru rewitalizacji, a także poprawa warunków życia mieszkańców.
Zakres przedsięwzięcia	W ramach niniejszego przedsięwzięcia przewiduje się realizację działań modernizacyjnych na trzech ulicach zlokalizowanych w obrębie obszaru rewitalizacji: a) Ul. gen. Maczka – przewiduje się wymianę obecnej nawierzchni ulicy na długości 150 metrów, w tym wymianę nawierzchni chodników. b) Ul. Kosobudzka – prace remontowe w zakresie ul. Kosobudzkiej polegać będą na wymianie obecnej nawierzchni, w tym nawierzchni chodników oraz montażu elementów oświetlenia, a także modernizacji kanalizacji deszczowej c) Ul. Dworcowa – zakres prac modernizacyjnych na ul. Dworcowej obejmować będzie: wymianę nawierzchni, w tym nawierzchni chodników, montażu elementów oświetlenia, a także modernizacja kanalizacji deszczowej i sanitarnej. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do poprawy jakości układu komunikacyjnego obszaru rewitalizacji, w tym poprawę jego skomunikowania z pozostałymi częściami miasta, a także do poprawy atrakcyjności terenu i warunków życia mieszkańców.
Okres realizacji	2017 do 2021
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	4 870 000,00 zł, w tym: Ul. gen. Maczka – 70 000,00 zł Ul. Kosobudzka – 1 100 000,00 zł Ul. Dworcowa – 4 000 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne
Zgodność z celami i	**Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*

kierunkami działań	– Modernizacja układu komunikacyjnego – Likwidacja barier architektonicznych i urbanistycznych

Przedsięwzięcie uzupełniające 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji (brane są pod uwagę trzy lokalizacje w obrębie obszaru, wybór lokalizacji nastąpi na etapie opracowania dokumentacji technicznej)
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Cel przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest zwiększenie dostępności specjalistycznych usług opiekuńczych i społecznych na obszarze rewitalizacji.
Zakres przedsięwzięcia	Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z diagnozy zjawisk kryzysowych występujących na obszarze rewitalizacji, w której stwierdzono wyraźny deficyt specjalistycznych usług opiekuńczych, zwłaszcza na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się budowę nowego budynku Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej oraz zagospodarowanie terenu w jego otoczeniu. Bezpośrednim skutkiem realizacji przedsięwzięcia będzie wzrost dostępności mieszkańców do wykwalifikowanej kadry lekarskiej i specjalistycznych usług opiekuńczych. Budynek będzie w pełni dostosowany do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, co umożliwi korzystanie w pełni z jego funkcji.
Okres realizacji	2021 – 2023
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	4 000 000,00 zł – 6 000 000,00 zł (szczegółowa wycena zależy od ostatecznej lokalizacji przedsięwzięcia i podana zostanie na etapie opracowania dokumentacji technicznej)
Źródła finansowania	Środki własne
Prognozowane rezultaty, wraz ze sposobem ich oceny	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.2.*** *Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych* – Rozwijanie oferty usług społecznych – Rozwijanie oferty usług opiekuńczych – Dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń* – Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych

Przedsięwzięcie uzupełniające 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Doposażenie placu zabaw
Lokalizacja	ul. Przytorowa
Podmiot realizujący	Gmina Czersk
Cel przedsięwzięcia	Celem realizacji przedsięwzięcia jest zapewnienie dzieciom bezpiecznego miejsca do zabawy, a osobom starszym miejsca spotkań sprzyjającego integracji społecznej, w tym także międzypokoleniowej.
Zakres przedsięwzięcia	W ramach niniejszego przedsięwzięcia przewiduje się doposażenie istniejącego placu zabaw w nowe urządzenia zabawowe, ławki oraz elementy małej architektury w celu stworzenia miejsca integracji społecznej. Ponadto

	przewiduje się montaż ogrodzenia, w celu zwiększenia bezpieczeństwa bawiących się dzieci. Realizacja projektu wpłynie pozytywnie na atrakcyjność obszaru rewitalizacji oraz warunki życia jego mieszkańców.
Okres realizacji	2019-2020
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	20 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.1.*** *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych* – Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych ***Cel operacyjny 1.3.*** *Tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej – Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury czasu wolnego ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska* – Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych

Przedsięwzięcie uzupełniające 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Remont części wspólnych budynków mieszkalnych
Lokalizacja	Ul. gen. Andersa 1,3 Ul. gen. Hallera 1,3,5,7,9 Ul. gen. Maczka 7,9
Podmiot realizujący	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach
Cel przedsięwzięcia	Głównym celem przedsięwzięcia jest poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, a także poprawa efektywności energetycznej budynków.
Zakres przedsięwzięcia	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się podjęcie działań modernizacyjnych w 10 wielorodzinnych budynkach mieszkalnych znajdujących się w zarządzie Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach. Zakres prac modernizacyjnych obejmie części wspólne wyżej wymienionych budynków, szczególnie w zakresie: – remontu klatek schodowych; – wymiany oświetlenia i instalacji elektrycznej; – wymiany zabezpieczeń.
Okres realizacji	2017 – 2018
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	ul. gen. Andersa 1,3: 190 000,00 zł ul. gen. Hallera 1,3: 155 000,00 zł ul. gen. Hallera 5: 65 000,00 zł ul. gen. Hallera 7,9: 155 000,00 zł ul. gen. Maczka 7,9: 245 000,00 zł

	RAZEM: 810 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne podmiotu realizującego
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska* – Poprawa warunków mieszkaniowych – Poprawa efektywności energetycznej

Przedsięwzięcie uzupełniające 6	
Nazwa przedsięwzięcia	Wykonanie placu do rekreacji
Lokalizacja	ul. Gen. Maczka
Podmiot realizujący	Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach
Cel przedsięwzięcia	Podstawowym celem przedsięwzięcia jest stworzenie miejsca spotkań mieszkańców i wzrost integracji społecznej.
Zakres przedsięwzięcia	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się wykonanie placu służącego integracji mieszkańców osiedla. Efektem realizacji przedsięwzięcia będzie utworzenie miejsca do czynnego wypoczynku przeznaczonego dla mieszkańców. Szczegółowy zakres projektu obejmuje: montaż urządzeń siłowni zewnętrznej, montaż ławek oraz innych elementów małej architektury. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do wzrostu integracji społecznej, w tym również międzypokoleniowej, a także aktywności fizycznej wśród mieszkańców. Bezpośrednim skutkiem realizacji przedsięwzięcia będzie także poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzenni miejskiej, a także poprawa warunków życia mieszkańców.
Okres realizacji	2017 – 2018
Szacunkowa wartość przedsięwzięcia	130 000,00 zł
Źródła finansowania	Środki własne podmiotu realizującego
Zgodność z celami i kierunkami działań	**Cel strategiczny 1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji** ***Cel operacyjny 1.3.*** *Tworzenie kapitału społecznego* – Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej – Działania na rzecz rozwoju więzi sąsiedzkich **Cel strategiczny 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji** ***Cel operacyjny 2.1.*** *Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* – Tworzenie wysokiej jakości infrastruktury czasu wolnego ***Cel operacyjny 2.2.*** *Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska* – Tworzenie funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych

Harmonogram realizacji przedsięwzięć

Tabela 19. *Harmonogram realizacji przedsięwzięć*

l.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakres czasowy realizacji	Planowany koszt
Przedsięwzięcia społeczne			
PP1	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin	07.2019 – 07.2021	1 110 000,00 zł
PP2	Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny	07.2019 – 07.2021	500 000,00 zł
PP3	„Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy”	2017 – 2022	12 000,00 zł
PP4	„Piramida zdrowego wyboru”	2017 – 2022	7 800,00 zł
PP5	„Spotkajmy się w bibliotece”	2017 – 2020	20 000,00 zł
PP6	„Sport – pasją całej rodziny”	2017 – 2022	115 000,00 zł
Przedsięwzięcia infrastrukturalne			
PP7	Przebudowa oraz remont budynku dworca kolejowego na cele społeczne	03.2018 – 06.2019	4 100 000,00 zł
PP8	Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej	06.2019 – 01. 2020	490 000,00 zł
PP9	Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków	04.2019 – 04.2020	623 000,00 zł
PP10	Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków	09.2017 – 04.2020	80 000,00 zł
PP11	Budowa budynku komunalnego	2019 – 2020	3 500 000,00 zł
PP12	Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)	06.2019 – 03.2020	950 000,00 zł
PU1	Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych	2021 - 2023	14 000 000,00 zł
PU2	Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)	2017 – 2021	5 170 000,00 zł
PU3	Budowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej	2021 – 2023	4 000 000,00 zł – 6 000 000,00 zł
PU4	Doposażenie placu zabaw	2019 - 2020	20 000,00 zł
PU5	Remont części wspólnych budynków mieszkalnych	2017 – 2018	810 000,00 zł
PU6	Wykonanie placu do rekreacji	2017 – 2018	130 000,00 zł
ŁĄCZNIE		**2017 – 2023**	**35 727 800,00 zł – 37 727 800,00 zł**

Źródło: opracowanie własne

Indykatywne ramy finansowe

Realizacja kompleksowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zadaniem wymagającym znacznych nakładów finansowych. Jednostki samorządu terytorialnego często nie są w stanie im sprostać, dlatego konieczne staje się szukanie innych źródeł finansowania. Gmina Czersk w celu realizacji założonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zamierza łączyć różne źródła finansowania dla maksymalizacji efektów realizacji przedsięwzięć. Przewiduje się, poza środkami własnymi, finansowanie przedsięwzięć ze środków: podmiotów realizujących dane przedsięwzięcie, z dofinansowania krajowego (pożyczka z Banku Gospodarstwa Krajowego) oraz z funduszy europejskich (Europejski Fundusz Rozwoju

Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny). Przewidywane źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 20. *Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych z podziałem na źródła finansowania*

l.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Planowany koszt [zł]	Środki własne [zł]	Środki UE [zł]	Środki krajowe [zł]	Środki prywatne [zł]
Przedsięwzięcia podstawowe						
PP1	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin	1 110 000,00	55 500,00	1 054 500,00	-	-
PP2	Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny	500 000,00	25 000,00	475 000,00	-	-
PP3	Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy	12 000,00	-	-	-	12 000,00
PP4	Piramida zdrowego wyboru	7 800,00	-	-	-	7 800,00
PP5	Spotkajmy się w bibliotece	20 000,00	-	-	-	20 000,00
PP6	Sport – pasją całej rodziny	115 000,00	-	-	-	115 000,00
PP7	Przebudowa oraz remont budynku dworca kolejowego na cele społeczne	4 100 000,00	1 465 000,00	2 635 000,00	-	-
PP8	Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej	490 000,00	73 500,00	416 500,00	-	-
PP9	Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków	623 000,00	6 000,00	527 000,00	-	90 000,00
PP10	Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków	80 000,00	12 000,00	68 000,00	-	-
PP11	Budowa budynku komunalnego	3 500 000,00	2 450 000,00	-	1 050 000,00	-
PP12	Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)	950 000,00	142 500,00	807 500,00	-	-
Przedsięwzięcia uzupełniające						

PU1	Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych	14 000 000,00	2 100 000,00	9 900 000,00	2 000 000	-
PU2	Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)	5 170 000,00	5 170 000,00	-	-	-
PU3	Budowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej	4 000 000,00 – 6 000 000,00	4 000 000,00 – 6 000 000,00	-	-	-
PU4	Doposażenie placu zabaw	20 000,00	20 000,00	-	-	-
PU5	Remont części wspólnych budynków mieszkalnych	810 000,00	-	-	-	810 000,00
PU6	Wykonanie placu do rekreacji	130 000,00	-	-	-	130 000,00
ŁĄCZNIE		**35 637 800,00 – 37 637 800,00**	**15 519 500,00 – 17 519 500,00**	**15 883 500,00**	**3 050 000,00**	**1 184 800,00**
Przedsięwzięcia podstawowe		**11 507 800,00**	**4 229 500,00**	**5 983 500,00**	**1 050 000,00**	**244 800,00**

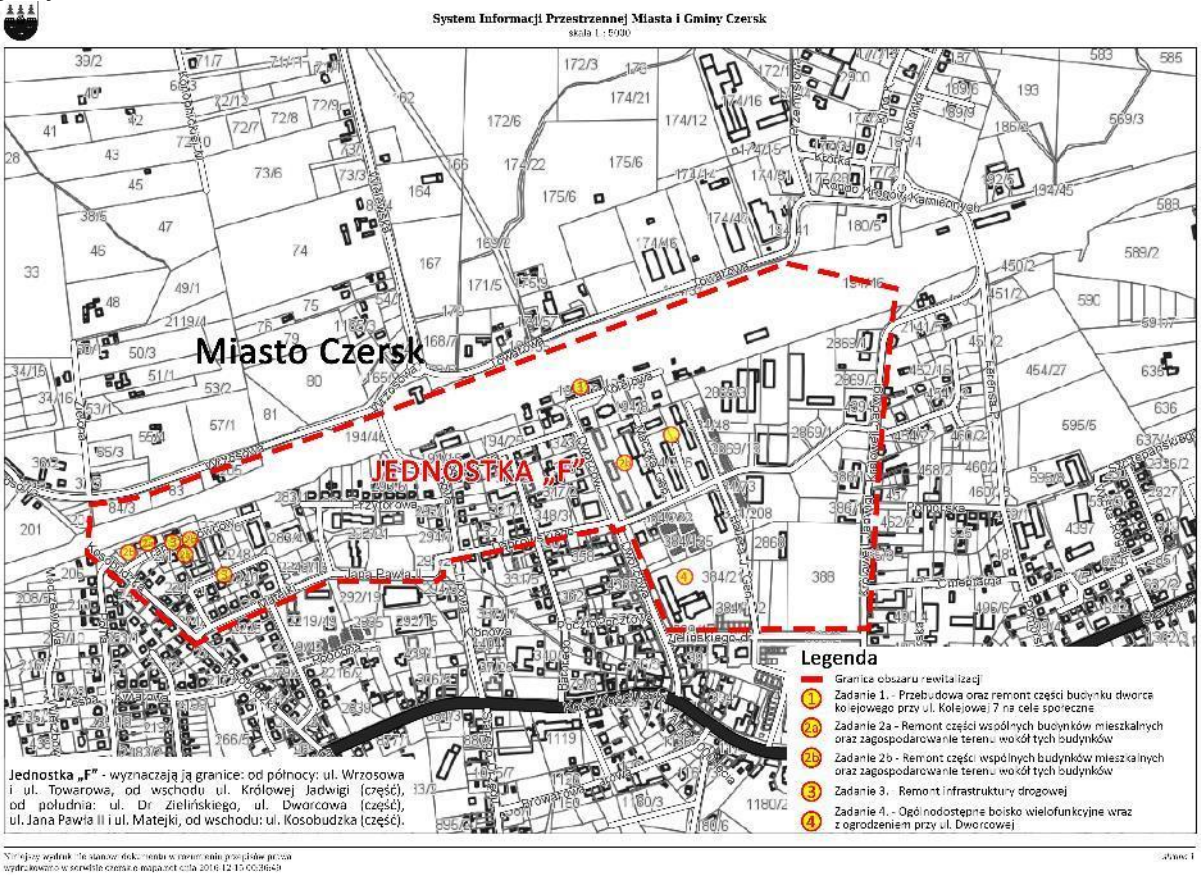
Źródło: opracowanie własne

Mechanizmy zapewniające komplementarność

Komplementarność przestrzenna

Wszystkie przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w Programie Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 zlokalizowane są na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, a efektem ich realizacji będzie wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. Projekty społeczne realizowane będą w obrębie określonego obiektu bądź miejsca, lecz ich oddziaływanie będzie obejmowało mieszkańców obszaru rewitalizacji, a w dalszej perspektywie również mieszkańców całej gminy. Ze względu na zależności występujące pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, realizacja przedsięwzięć społecznych nie będzie możliwa bez inwestycji w rozwój infrastruktury. Przedsięwzięciami o charakterze społecznym są przedsięwzięcia: PP1, PP2, PP3, PP4, PP5, PP6, które będą realizowane w zmodernizowanych lub wybudowanych obiektach infrastruktury. W związku z powyższym zamierzony efekt zostanie zwielokrotniony, gdyż kompleksowa rewitalizacja w określonym zakresie pozwoli na osiągnięcie znacznie większych korzyści niż w przypadku pojedynczego działania.

Ryc. 42. *Zarys lokalizacji przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017-2023*

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność problemowa

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023 są kompleksowe i zintegrowane, gdyż uwzględniają poprawę sytuacji w sferze: społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej, a także w dalszej perspektywie, gospodarczej. Wszystkie przedsięwzięcia są odpowiedzią na zidentyfikowane problemy we wskazanych sferach. W poniższej tabeli wskazano obszary komplementarności przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających oraz sfery problemowe, na które oddziaływać będzie realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych (szczegółowy wykaz problemów, na które odpowiadają poszczególne przedsięwzięcia znajduje się w kartach przedsięwzięć).

Zapewnienie komplementarności problemowej zapobiega fragmentaryzacji działań, co jest możliwe dzięki tematycznemu dopełnianiu się zaplanowanych inwestycji. Wskazane działania realizowane będą kompleksowo. Realizacja przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym stworzy ramy i warunki do organizowania działań o charakterze społecznym.

Tabela 21. *Komplementarność przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających*

Nazwa i numer przedsięwzięcia	*Cele, na które przedsięwzięcie oddziałuje*	*Wpływ przedsięwzięcia na ograniczanie negatywnych zjawisk*	*Komplementarność z innymi przedsięwzięciami*	*Sfery, na które przedsięwzięcie oddziałuje*	*Rodzaj przedsięwzięcia*
PP1 *– Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych* *1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych* *1.3. Tworzenie kapitału społecznego* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*	*Obniżenie poziomu bezrobocia, w tym długotrwałego wśród osób w wieku produkcyjnym, ograniczenie liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej, poszerzenie oferty usług opiekuńczych*	*PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny* *PP5 – Spotkajmy się w bibliotece* *PP7 – Przebudowa oraz remont części budynku dworca kolejowego na cele społeczne* *PU3 – Budowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej*	*społeczna, gospodarcza*	*Podstawowe*
PP2 – *Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych* *1.3. Tworzenie kapitału społecznego* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*	*Ograniczenie liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej, ograniczenie liczby rodzin z problemami wychowawczo-opiekuńczymi, spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*	*PP1 – Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin* *PP3 – Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy* *PP4 – Piramida zdrowego wyboru* *PP5 – Spotkajmy się w bibliotece* *PP6 – Sport – pasją całej rodziny* *PP7 – Przebudowa oraz remont budynku dworca kolejowego na cele społeczne* *PP8 – Budowa ogólnodostępnego,*	*społeczna*	*Podstawowe*

			wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8		
***PP3 –** Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji 1.3. Tworzenie kapitału społecznego 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*	*Ograniczenie liczby uczniów mających problemy w nauce, spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*	*PP2 – Rozwój usług opiekuńczych w zakresie wsparcia rodziny PP5 – Spotkajmy się w bibliotece PP8 – Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8*	*społeczna*	*Podstawowe*
***PP4 –** Piramida zdrowego wyboru*	*2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*	*Wzrost świadomości zdrowotnej uczniów i ich rodzin*	*PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny PP6 – Sport – pasją całej rodziny*	*społeczna*	*Podstawowe*
***PP5 –** Spotkajmy się w bibliotece*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji 1.3. Tworzenie kapitału społecznego 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*	*Ograniczanie liczby uczniów mających problemy w nauce, ograniczenie liczby rodzin z problemami wychowawczo-opiekuńczymi, wzrost integracji międzypokoleniowej,*	*PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny PP3 – Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy*	*społeczna*	*Podstawowe*
***PP6 –** Sport – pasją całej rodziny*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji 1.3. Tworzenie kapitału społecznego 2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji 2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego*	*Zwiększenie liczby uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych, wzrost świadomości zdrowotnej uczniów i ich rodzin*	*PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny PP4 – Piramida zdrowego wyboru PP8 – Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8*	*społeczna*	*Podstawowe*
***PP7 –** Przebudowa oraz remont części budynku dworca kolejowego na cele społeczne*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji*	*Ograniczenie liczby popełnianych przestępstw i wykroczeń, spadek*	*PP1 – Rozwój usług społecznych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych,*	*społeczna, gospodarcza, przestrzenno-funkcjonalna,*	*Podstawowe*

	1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych *1.3. Tworzenie kapitału społecznego* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*liczby obiektów użyteczności publicznej w złym stanie technicznym, zwiększenie liczby budynków przystosowanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych*	*seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin* *PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny*	*techniczna, środowiskowa*	
***PP8 –** Budowa ogólnodostępnego, wielofunkcyjnego boiska wraz z ogrodzeniem przy ul. Dworcowej 8*	*2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Zwiększenie liczby uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych, zmniejszenie liczby rodzin z problemami wychowawczo-opiekuńczymi, zwiększenie liczby wysokiej jakości obiektów sportowych*	*PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny* *PP3 – Piknik edukacyjny w formie interaktywnej nauki i zabawy* *PP6 – Sport – pasją całej rodziny* *PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna*	*Podstawowe*
***PP9 –** Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.3. Tworzenie kapitału społecznego* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Ograniczenie liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej, zwiększenie liczby efektywnych energetycznie budynków mieszkalnych*	*PP10 – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków* *PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)* *PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)* *PU4 – Doposażenie placu zabaw* *PU 6 – Wykonanie placu do rekreacji*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna, środowiskowa*	*Podstawowe*
***PP10 –** Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.3. Tworzenie kapitału społecznego* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji*	*Zwiększenie liczby ogólnodostępnych przestrzeni publicznych wysokiej jakości, wzrost kapitału społecznego, wzrost integracji międzypokoleniowej*	*PU4 – Doposażenie placu zabaw* *PU5 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych* *PU6 – Wykonanie placu do rekreacji*	*przestrzenno-funkcjonalna, techniczna*	*Podstawowe*

	2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*				
PP11 – *Budowa budynku komunalnego*	*2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Zwiększenie liczby efektywnych energetycznie budynków mieszkalnych, ograniczenie liczby osób korzytających z zasiłków pomocy społecznej*	*PP10 – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków* *PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna*	*Podstawowe*
PP12 – *Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)*	*2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Zwiększenie długości wyremontowanych ciągów jezdnych*	*PP9 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków* *PP10 – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków* *PP11 – Budowa budynku komunalnego* *PU1 – Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych* *PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)* *PU5 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych*	*przestrzenno-funkcjonalna, techniczna*	*Podstawowe*
PU1 – *Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych* *1.3. Tworzenie kapitału społecznego*	*Zwiększenie zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej, zwiększenie liczby funkcjonujących organizacji pozarządowych,*	*PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)* *PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)*	*społeczna, gospodarcza, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna*	*Uzupełniające*

	2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*				
***PU2** – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)*	*2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Zwiększenie długości wyremontowanych ciągów jezdnych*	*PP7 – Przebudowa oraz remont części budynku dworca kolejowego na cele społeczne* *PP9 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków* *PP10 – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków* *PP11 – Budowa budynku komunalnego* *PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)* *PU1 – Budowa Centrum Kultury i Organizacji Pozarządowych* *PU5 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych*	*przestrzenno-funkcjonalna, techniczna*	*Uzupełniające*
***PU3** – Budowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń*	*Zwiększenie liczby budynków dostosowanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, zwiększenie oferty usług społecznych i opiekuńczych*	*PP1 – Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin* *PP2 – Rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny* *PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna*	*Uzupełniające*

			PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)		
***PU4 –** Doposażenie placu zabaw*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji* *1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych* *1.3. Tworzenie kapitału społecznego* *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego, wzrost integracji społecznej, w tym międzypokoleniowej, zwiększenie liczby przestrzeni publicznych wysokiej jakości*	*PP9 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków* *PP10 – Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków* *PU5 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych* *PU6 – Wykonanie placu do rekreacji*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna*	*Uzupełniające*
***PU5 –** Remont części wspólnych budynków mieszkalnych*	*2. Przesteń miejska sprzyjająca integracji* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*Zwiększenie liczby efektywnych energetycznie budynków mieszkalnych*	*PP9 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie terenu wokół tych budynków* *PP10 – Zagospodarowanie terenu wokół budynków* *PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)* *PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)* *PU4 – Doposażenie placu zabaw* *PU6 – Wykonanie placu do rekreacji*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna,*	*Uzupełniające*
***PU 6 –** Wykonanie placu do rekreacji*	*1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji*	*Zwiększenie liczby przestrzeni publicznych wysokiej jakości, wzrost*	*PP9 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych oraz zagospodarowanie*	*społeczna, przestrzenno-funkcjonalna*	*Uzupełniające*

	1.3. Tworzenie kapitału społecznego *2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji* *2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego* *2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska*	*kapitału społecznego i integracji społecznej, w tym międzypokoleniowej*	*terenu wokół tych budynków* *PP10 – Zagospodarowanie terenu wokół budynków* *PP12 – Remont infrastruktury drogowej (ul. Transportowców, ul. Wojska Polskiego)* *PU2 – Modernizacja infrastruktury drogowej (ul. gen. Maczka, ul. Kosobudzka, ul. Dworcowa)* *PU4 – Doposażenie placu zabaw* *PU5 – Remont części wspólnych budynków mieszkalnych*		

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Efektywna realizacja przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023 zostanie zapewniona poprzez wypracowanie sprawnego systemu zarządzania. W tym celu powołany zostanie Zespół ds. rewitalizacji, którego obowiązkiem będzie wdrożenie i monitorowanie przebiegu procesu rewitalizacji w gminie. W skład Zespołu wejdą przedstawiciele poszczególnych wydziałów Urzędu Miejskiego w Czersku oraz przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy i partnerów realizujących przedsięwzięcia. Szczegółowa struktura organizacyjna Zespołu oraz pełen wykaz obowiązków wchodzących w jego kompetencje przedstawiona została w rozdziale dot. systemu wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji. Zakres prac i struktura organizacyjna Zespołu oraz jego umocowanie strukturze Urzędu Miejskiego w Czersku zapewnia sprawne wdrożenie Programu oraz monitorowanie postępu prac.

Komplementarność międzyokresowa

Gmina Czersk systematycznie realizuje zadania inwestycyjne, wpływające na poprawę jakości i warunków życia jej mieszkańców. W ostatnich latach umiejętnie wykorzystywała pojawiające się możliwości realizacji inwestycji przy udziale finansowania zewnętrznego, w tym środków Unii Europejskiej (gmina posiada doświadczenie w realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych). W dużej mierze były to projekty o charakterze infrastrukturalnym, m.in.: zagospodarowano tereny zieleni w parkach miejskich,

zmodernizowano infrastrukturę drogową i kanalizacyjną, poddano termomodernizacji obiekty użyteczności publicznej, a także zrealizowano zagospodarowanie turystyczne rzeki Wdy i rezerwatu archeologiczno-przyrodniczego. Poza inwestycjami w infrastrukturę wdrożono także przedsięwzięcia ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców gminy. Przedsięwzięcia zaproponowane w Programie Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023 mają na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego poprzez niwelowanie zidentyfikowanych problemów, zwłaszcza w sferze społecznej. Zaplanowane działania mają swoje odzwierciedlenie w przedsięwzięciach podejmowanych przez gminę Czersk w poprzednich latach i stanowią ich kontynuację, co świadczy o zachowaniu ciągłości programowej.

W poniższej tabeli zestawiono wybrane przedsięwzięcia mające charakter rewitalizacyjny, zrealizowane na terenie miasta zarówno ze środków zewnętrznych, jak i środków własnych.

***Tabela 22**. Wykaz wybranych przedsięwzięć zrealizowanych ze środków własnych oraz przy udziale środków zewnętrznych*

Nazwa przedsięwzięcia	Obszar rewitalizacji	Lata realizacji	Wartość inwestycji	Źródło finansowania
Zagospodarowanie terenów zieleni w Czersku poprzez odnowę i rewitalizację trzech parków przy Alei 1000-lecia, ul. Chojnickiej i ul. 21 lutego	NIE	2007 – 2013	4 719 569,35 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Zagospodarowanie terenów zieleni w Czersku – etap II. Rozbudowa infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	NIE	2007 – 2013	1 799 585,50 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej w gminie Czersk – etap II	NIE	2007 – 2013	1 492 371,17 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
Aktywizacja społeczno-zawodowa beneficjentów MGOPS w Czersku	TAK	2008 – 2013	2 799 036,77 zł	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych narażonych na wykluczenie społeczne w gminie Czersk	TAK	2004 – 2006	616 709,00 zł	Rozwój Zasobów Ludzkich

My – każdy z nas – wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów klas I – III w gminie Czersk	TAK	2007 – 2013	333 336,23 zł	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Budowa budynku komunalnego	TAK	2016	3 188 592,26 zł	Środki własne, dofinansowanie z Banku Gospodarstwa Krajowego
Budowa rolkowiska z zadaszeniem	TAK	2014 – 2016	255 555,67 zł	Środki własne, dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki
Budowa ul. Piłsudskiego	TAK	2015	247 101,96 zł	Środki własne
Przebudowa ul. gen. Sikorskiego	TAK	2015	660 000,00 zł	Środki własne
Budowa sali sportowej przy ul. Dworcowej 8	TAK	2013	2 700 000,00 zł	Środki własne, dofinansowanie z Ministerstwa Sportu i Turystyki
Budowa budynku socjalno-komunalnego przy ul. Wojska Polskiego	TAK	2009	722 000,00 zł	Środki własne

Źródło: opracowanie własne

W poprzednich perspektywach finansowych Władze Gminy wraz z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej podejmowały działania mające na celu aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców gminy. Kontynuacją tych przedsięwzięć będą działania podejmowane w ramach przedsięwzięć: PP1 – rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób niesamodzielnych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, a także PP2 – rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny. Oba przedsięwzięcia mają na celu przede wszystkim aktywizację społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji. Aby umożliwić realizację działań w wymiarze społecznym należy dostosować infrastrukturę do pełnienia nowych funkcji oraz do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także w dalszym ciągu modernizować infrastrukturę drogową zwiększając dostępność i atrakcyjność inwestycyjną obszaru. W tym celu należy podjąć adaptację dworca kolejowego i jego pomieszczeń na cele społeczne oraz przebudowę dróg i chodników na obszarze rewitalizacji. Budowa budynku komunalnego stanowi kontynuację polityki mieszkaniowej Władz Gminy na obszarze rewitalizacji w zakresie dostępności lokali mieszkaniowych na preferencyjnych warunkach dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Budowa boiska wielofunkcyjnego będzie kontynuacją rozszerzenia

i wzbogacania oferty spędzania czasu wolnego na obszarze rewitalizacji, za jaką należy uznać budowę rolkowiska, czy zagospodarowania terenów zieleni.

Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023 będą finansowane zarówno ze środków własnych podmiotów realizujących dane przedsięwzięcie, środków partnerów, jak również z możliwych środków zewnętrznych (przewidywane źródła finansowania wskazane zostały dla każdego zadania w kartach projektów).

Największych możliwości finansowania inwestycji przewidzianych do realizacji w ramach Programu upatruje się w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, przy uwzględnieniu umiejętnego łączenia wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Łączenie wsparcia ze środków dostępnych funduszy ma fundamentalne znaczenie z punktu widzenia kompleksowej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przewiduje się także wsparcie pochodzące ze środków krajowych, w szczególności pożyczki Banku Gospodarstwa Krajowego.

Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji

Udział lokalnej społeczności i szeroko rozumianego grona interesariuszy procesu rewitalizacji jest obligatoryjny na każdym etapie tego procesu (programowanie, wdrażanie, monitorowanie oraz ewaluacja), co warunkują zapisy *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Na etapie diagnozy oraz programowania założeń dokumentu udział mieszkańców zapewniony został poprzez organizację spotkań informacyjnych, których celem było zapoznanie społeczności lokalnej z efektami prac oraz umożliwienie złożenie swoich opinii i wniosków. Ponadto przeprowadzone zostały warsztaty i wywiady pogłębione z przedstawicielami poszczególnych grup społecznych i liderami lokalnymi, których wyniki wykorzystane zostały w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji. Przy pracach nad delimitacją obszaru rewitalizacji przeprowadzono badanie ankietowe mieszkańców gminy Czersk. Udział społeczności lokalnej na etapie wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji zorganizowany będzie w formie pewnego rodzaju kontroli nad pracami Zespołu. Polegać ona będzie na możliwości zapoznania się z pracami Zespołu oraz raportami z wykonania Programu oraz zgłaszanie uwag, wniosków i propozycji

przedsięwzięć. O wszystkich możliwych formach partycypacji mieszkańcy informowani byli za pośrednictwem strony internetowej *www.czersk.pl* w specjalnej zakładce dotyczącej Programu Rewitalizacji[2].

Spotkanie rozpoczynające proces konsultacji społecznych odbyło się w 13 czerwca 2016 roku w Sali Narad Urzędu Miejskiego w Czersku i skierowane było do wszystkich zainteresowanych mieszkańców gminy Czersk oraz do przedstawicieli Władz Gminy. Spotkanie miało charakter stricte informacyjny i dotyczyło istoty rewitalizacji oraz procesu delimitacji obszarów zdegradowanych. W trakcie spotkania zbierano uwagi i wnioski dotyczące wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie gminy Czersk. Po zakończonym spotkaniu przeprowadzono spacer studyjny, podczas którego uczestnicy mogli m.in. zidentyfikować występujące problemy, zwłaszcza w sferach: technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Łącznie w spotkaniu udział wzięło 12 osób, a jednym z jego efektów było pozyskanie materiału fotograficznego wykorzystanego przy identyfikacji negatywnych zjawisk w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. W ramach procesu partycypacji organizowano również inne spotkania informacyjne.

W czerwcu i lipcu 2016 r. przeprowadzono serię szkoleń dla zespołu roboczego, na którą złożyły się cztery spotkania, podczas których wygłoszono prezentacje, a następnie dyskutowano o realnych problemach występujących w Czersku oraz nad sposobem ich rozwiązywania. W okresie od lipca do października realizowana była seria spotkań warsztatowych dla liderów społecznych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych interesariuszy procesu rewitalizacji. Uczestnicy warsztatów zapoznali się z uwarunkowaniami prawnymi procesu rewitalizacji, dyskutowano m.in. o obszarach problemowych w gminie oraz o tym, jakie działania powinny zostać podjęte w pierwszej kolejności. Uczestnicy warsztatów identyfikowali problemy występujące na terenie gminy, ich przyczyny oraz sposoby na ich skuteczną niwelację. W trakcie spotkań opracowano karty problemów obejmujące aspekty społeczne m.in.: ubóstwo, starzenie się społeczeństwa, długotrwałe bezrobocie oraz kwestie problemowe w zakresie pozostałych sfer. Głównym celem spotkań było przybliżenie tematyki rewitalizacji oraz umożliwienie współpracy wszystkich interesariuszy. Materiały pozyskane w trakcie przeprowadzonych spotkań wykorzystane zostały w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji.

[2] http://www.czersk.pl/kategoria/program-rewitalizacji-dla-miasta-czersk/

Ryc. 43. *Spotkania warsztatowe z lokalnymi liderami i seniorami*

Źródło: opracowanie własne

Kolejną formą partycypacji było spotkanie, które odbyło się dnia 2 lipca 2016 roku na targowisku im. gen. Hallera w ramach obchodów 90 rocznicy nadania praw miejskich dla Czerska. W trakcie spotkania dzieci brały udział w licznych zabawach i animacjach, natomiast dorośli w tym czasie mogli uzyskać informacje na temat planowanego procesu rewitalizacji, zapoznać się z proponowanymi granicami obszaru rewitalizacji oraz wyrazić swoją opinię na jego temat i zaproponować zmiany. Łącznie w trakcie spotkania rozdano około 200 ulotek informacyjnych. W trakcie spotkania przeprowadzono ankietyzację mieszkańców, której efektem było 69 wypełnionych kwestionariuszy papierowych, natomiast dodatkowe 28 kwestionariuszy wpłynęło do Urzędu Gminy drogą pocztową lub elektroniczną, co dało łączną liczbę 97 wypełnionych ankiet. Przeprowadzono także 16 wywiadów pogłębionych z lokalnymi przedsiębiorcami (raport z ankietyzacji i wywiadów pogłębionych stanowi załącznik do niniejszego dokumentu).

Ryc. 44. *Akcja-Rewitalizacja*

Źródło: opracowanie własne

Działania o charakterze informacyjno-promocyjnym realizowano także wśród najmłodszych mieszkańców gminy. W dniach od 14 grudnia 2016 r. do 13 stycznia 2017 roku

trwał konkurs plastyczny pt.: „Czersk odnowa – Rewitalizacja. Konkurs w ramach projektu: Program Rewitalizacji Gminy Czersk". Konkurs odbył się w trzech kategoriach wiekowych: dzieci uczęszczające do szkół podstawowych, młodzież ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz pozostali mieszkańcy gminy Czersk.

Proces konsultacji społecznych na etapie programowania procesu rewitalizacji został zakończony konferencją podsumowującą, która odbyła się dnia 31 stycznia 2017 roku. Celem konferencji było podsumowanie prac nad Programem i zaprezentowanie całości dokumentu.

Wdrażanie Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 - 2023

Poniższa tabela zawiera harmonogram wdrażania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023, natomiast zakres czasowy realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawarty został w rozdziale „Katalog przedsięwzięć rewitalizacyjnych".

Tabela 23. *Harmonogram wdrażania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023*

Działanie	Okres realizacji
Uchwalenie dokumentu przez Radę Miejską	III kwartał 2017 r.
Zarządzenie Burmistrza w sprawie powołania Zespołu ds. Rewitalizacji	III kwartał 2017 r.
Praca Zespołu ds. Rewitalizacji	Od 2017 do 2023 r. (minimum jedno posiedzenie na pół roku – może ulec zmianom w zależności od potrzeb)
Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowanych w Programie	2017 – 2023 r.
Monitoring realizacji Programu	2017 – 2023 r. (dokonywany raz na dwa lata)
Ocena realizacji Programu	2023 r.

Źródło: opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 będzie Burmistrz Czerska we współpracy z:

1) Radą Miejską;
2) Urzędem Miejskim;
3) Zespołem ds. Rewitalizacji;
4) Jednostkami organizacyjnymi Gminy;
5) Partnerami realizującymi przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Ze strony Urzędu Miejskiego za zadania dotyczące programowania procesu rewitalizacji i przygotowania niniejszego dokumentu odpowiedzialna była osoba zatrudniona na stanowisku ds. rewitalizacji. Zakres zadań wykonywanych na wyżej wskazanym stanowisku obejmował:

1) koordynację realizacji programu rewitalizacji oraz jego aktualizacji,

2) koordynację przedsięwzięć realizowanych przez komórki organizacyjne Urzędu oraz jednostki organizacyjne Gminy i inne podmioty na obszarach objętych programem rewitalizacji,
3) monitorowanie efektów działań realizowanych na obszarach objętych programem rewitalizacji,
4) podejmowanie działań w zakresie informacji i promocji programu rewitalizacji
5) współpracę z interesariuszami procesu rewitalizacji, w tym podmiotami prywatnymi i wspólnotami mieszkaniowymi,
6) prowadzenie i koordynacja spraw związanych ze społeczno-gospodarczym aspektem rewitalizacji, w tym:
    a) współpraca z instytucjami, organizacjami, społecznościami lokalnymi i działaczami w zakresie rozwijania działań z zakresu partycypacji oraz rewitalizacji na terenie miasta Czersk,
    b) inicjowanie i organizowanie inwestycji wspólnych w zakresie rewitalizacji oraz opracowanie umów z partnerami na ich realizację,
    c) moderowanie spotkań, warsztatów, konferencji – zwłaszcza spotkań z mieszkańcami oraz kluczowymi interesariuszami
    d) przygotowywanie i wdrażanie różnorodnych form dialogu z mieszkańcami oraz kluczowymi interesariuszami (przedstawicielami różnych czerskich środowisk)
    e) realizacja kampanii społecznych i innych form oddziaływania na społeczność
7) przygotowywanie projektów uchwał, zarządzeń, umów, sprawozdań, wniosków,
8) przygotowywanie wniosków projektowych, prowadzenie sprawozdawczości realizowanych działań

W ciągu 3 miesięcy od daty uchwalenia Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 zarządzeniem Burmistrza gminy Czersk powołany zostanie Zespół ds. Rewitalizacji. Burmistrz lub jego Zastępca będzie przewodniczącym Zespołu, a zakres jego obowiązków obejmował będzie: koordynację prac Zespołu, nadzór nad jego działalnością oraz organizację konsultacji społecznych. Natomiast do zadań Zespołu należeć będzie:

- gromadzenie oraz agregacja danych do monitoringu oraz ewaluacji Programu Rewitalizacji;
- przygotowywanie wniosków aplikacyjnych o środki zewnętrzne;

- koordynacja wdrażania działań rewitalizacyjnych w całym okresie realizacji Programu;
- podejmowanie działań informacyjno-promocyjnych, w tym organizowanie spotkań edukacyjnych;
- przygotowywanie sprawozdań rocznych;
- sporządzenie końcowego raportu z wykonania Programu.

W skład Zespołu ds. Rewitalizacji wejdą:

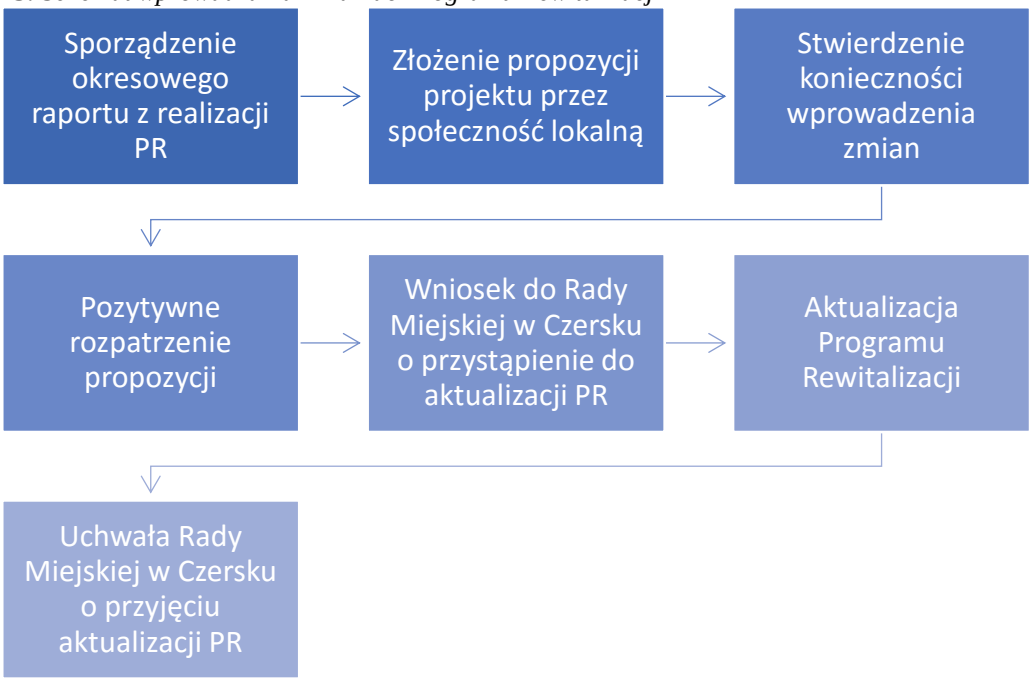
- Burmistrz Czerska lub jego Zastępca, jako przewodniczący Zespołu;
- pracownik Wydziału Finansowego;
- pracownik Wydziału Organizacyjno-Prawnego;
- pracownik Wydziału Rolnictwa i Środowiska;
- pracownik Wydziału Rozwoju Gospodarczego;
- pracownik Wydziału Rozwoju Społecznego;
- kierownik Biura Funduszy;
- pracownik ds. rewitalizacji;
- pracownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- pracownik Biblioteki Publicznej;
- pracownik Szkoły Podstawowej nr 1;
- przedstawiciel Wspólnoty Mieszkaniowej „Przytorowa 3”;
- przedstawiciel Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach;
- przedstawiciel Pomorskiego Instytutu Kariery i Doradztwa Zawodowego w Chojnicach.

Dopuszcza się modyfikacje liczebności Zespołu oraz składu osobowego zgodnie z potrzebami wynikającymi z realizacji przedsięwzięć zawartych w Programie. Członków Zespołu zobowiązuje się do aktywnego uczestnictwa w posiedzeniach oraz rzetelne i terminowe wykonywanie powierzonych im zadań. Oparcie struktury organizacyjnej Zespołu o pracowników Urzędu Miasta, jednostek organizacyjnych Gminy oraz partnerów zapewni odpowiedni poziom merytoryczny i kompetencyjny a także pozwoli uniknąć dodatkowych kosztów zarządzania programem.

Udział społeczności lokalnej na etapie wdrażania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 zapewniony zostanie poprzez organizację różnorodnych form partycypacji prowadzonych przez Zespół ds. Rewitalizacji. Partycypacja obejmowała będzie

zarówno formy partycypacji jednostronne (działania o charakterze informacyjnym i promocyjnym – konferencje, materiały w mediach lokalnych, broszury, plakaty itp.) oraz formy ze sprzężeniem zwrotnym (debaty, warsztaty, ankietyzacja itp.). Ponadto Zespół odpowiedzialny będzie za przyjmowanie sugestii, wniosków i uwag od przedstawicieli społeczności lokalnej według ustalonych wcześniej zasad (sugeruje się utworzenie skrzynki podawczej umieszczonej w Urzędzie Miejskim, elektronicznej skrzynki pocztowej oraz pełnienie dyżurów przez członków Zespołu w ustalonych wcześniej terminach). Na podstawie przeprowadzanego cyklicznie monitoringu, wniosków i opinii członków Zespołu oraz sugestii, wniosków i uwag przekazanych przez mieszkańców członkowie Zespołu mogą wnioskować do Burmistrza i Rady Miejskiej o wprowadzenie zmian w treści Programu Rewitalizacji. Poniżej przedstawiono schemat wprowadzania zmian do PR.

Ryc. 45. *Schemat wprowadzania zmian do Programu Rewitalizacji*

Źródło: opracowanie własne

Kadencja Zespołu ds. Rewitalizacji trwała będzie od momentu powołania jego członków zarządzeniem Burmistrza do czasu zakończenia realizacji Programu Rewitalizacji. Ostatnim zadaniem Zespołu będzie przygotowanie ewaluacji Programu.

Monitoring Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023

Monitoring to mechanizm kontroli realizacji zaplanowanych przedsięwzięć wraz z oceną ich efektów. Monitorowanie Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 składać się będzie z następujących etapów:

1) pozyskiwanie danych;
2) agregacja danych;
3) obliczenie wartości wskaźników.

Monitoring Programu składał się będzie z analizy wskaźników realizacji celów Programu (tabela x). Monitoring Programu Rewitalizacji pozwoli na dokonanie okresowej oceny jego skuteczności i efektywności oraz stanowił będzie podstawę do dokonywania aktualizacji jego zapisów, jeśli zaistnieje taka konieczność. Ocena okresowa dokonywana będzie według częstotliwości wskazanej w tabeli x, jednak nie rzadziej niż raz w ciągu horyzontu czasowego Programu. Za gromadzenie danych oraz dokonanie oceny odpowiedzialny będzie Zespół ds. Rewitalizacji. Raport okresowy przedstawiony zostanie na spotkaniu otwartym z mieszkańcami, podczas którego będzie można zgłaszać uwagi, opinie i sugestie odnoszące się do dalszego wdrażania Programu.

Tabela 24. *Wskaźniki monitoringu celów Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023*

Cele strategiczne i operacyjne	Wskaźniki monitorujące	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru	Wartość w roku bazowym (2016)	Ocena realizacji	Wartość w roku docelowym (2023)
1. Aktywni mieszkańcy fundamentem rewitalizacji						
1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup defaworyzowanych	1. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich rodzin objętych wsparciem	1. Powiatowy Urząd Pracy w Chojnicach 2. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego	raz na dwa lata	1) 5,63 2) 0	1) wzrost o 10% 2) wartości rosnące	1) 5,10 (spadek o 10%) 2) 94
1.2. Zwiększanie dostępności usług społecznych i opiekuńczych	1. Liczba osób objętych opieką dzienną 2. Liczba osób objętych opieką czasową 3. Liczba osób korzystających z usług asystenckich	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego	raz na dwa lata	1) 0 2) 0 3) 0	wartości rosnące	1) 50 2) 4 3) 10
1.3. Tworzenie kapitału społecznego	1. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Urząd Miejski w Czersku	raz na dwa lata	0,20	wzrost o 10%	0,22
2. Przestrzeń miejska sprzyjająca integracji						
2.1. Stworzenie warunków do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego	1. Udział uczniów uczęszczających na dodatkowe zajęcia pozalekcyjne w ogólnej liczbie uczniów	1. Placówka Wsparcia Dziennego/Centrum Kultury w Czersku/Biblioteka Publiczna/Szkoła Podstawowa nr 1 2. Urząd Miejski w Czersku/Spółdzielnia	raz na dwa lata	1) 14,22% 2) 0	1) wzrost o 10% 2) wartości rosnące	1) 15,64% 2) 12

	2. Liczba stworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego	Mieszkaniowa w Chojnicach/Wspólnota Mieszkaniowa „Przytorowa 3”				
2.2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń miejska	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji 2. Liczba budynków zaadaptowanych do pełnienia nowych funkcji 3. Długość przebudowanych dróg [m]	1. Urząd Miejski w Czersku/Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach/Wspólnota Mieszkaniowa „Przytorowa 3” 2. Urząd Miejski w Czersku 3. Urząd Miejski w Czersku	raz na dwa lata	1) 0 2) 0 3) 0	1) wartości rosnące 2) wartości rosnące 3) wartości rosnące	1) 13 2) 1 3) 1500 [m]

Źródło: opracowanie własne

Ewaluacja Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 - 2023

Ewaluacja Programu nastąpi po zakończeniu horyzontu czasowego niniejszego dokumentu tj. w roku 2023 i przeprowadzona zostanie przez Zespół ds. Rewitalizacji a do zadań Burmistrza Czerska i Rady Miejskiej będzie należeć zatwierdzenie raportu z ewaluacji. Ocena obejmować będzie całość działań zaplanowanych do realizacji w ramach przedmiotowego dokumentu. Ocena wykonania założeń dokumentu obejmować będzie analizę wartości wskaźników oddziaływania Programu oraz wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć. Sposoby mierzenia wskaźników zawarte zostały w kartach przedsięwzięć w rozdziale dotyczącym katalogu przedsięwzięć podstawowych.

Tabela 25. *Wskaźniki oddziaływania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 oraz wskaźniki produktu i rezultatu zaplanowanych przedsięwzięć*

Wskaźnik	Źródło danych	Wartość w roku bazowym (2016)	Wartość w roku docelowym (2023)
Wskaźniki oddziaływania			
W_1 – liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Powiatowy Urząd Pracy w Chojnicach/ Urząd Miejski w Czersku	10,22	9,20
W_2 – liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Powiatowy Urząd Pracy w Chojnicach/Urząd Miejski w Czersku	5,63	5,10
W_3 – Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej w formie pieniężnej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej/Urząd Miejski w Czersku	101,26	91,13
W_4 – liczba uczniów mających problemy w nauce w przeliczeniu na 100 uczniów	Placówki edukacyjne/Urząd Miejski w Czersku	13,73	12,36
W_5 – liczba uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne w przeliczeniu	Placówki edukacyjne/Urząd	14,22	15,64

na 100 uczniów	Miejski w Czersku		
W_6 – Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Urząd Miejski w Czersku	0,20	0,22
W_7 – Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Komenda Policji w Czersku/Urząd Miejski w Czersku	14,11	12,69
Wskaźniki monitoringu			
Liczba zorganizowanych zajęć, kursów, warsztatów i szkoleń [dla: PP1, PP2, PP4 oraz PP5]	Urząd Miejski w Czersku/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego/Szkoła Podstawowa nr 1/Biblioteka Publiczna	0	700
Liczba zatrudnionych asystentów [dla PP1]	Urząd Miejski w Czersku/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego	0	5
Liczba zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowych [dla PP2, PP3 i PP6]	Urząd Miejski w Czersku/Szkoła Podstawowa nr 1	0	950
Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalno-rozrywkowych [dla PP3 i PP6]	Szkoła Podstawowa nr 1	0	10
Liczba budynków objętych działaniami remontowymi [dla PP7 i PP9]	Urząd Miejski w Czersku/Wspólnota Mieszkaniowa „Przytorowa 3”	0	3
Liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych [dla PP7]	Urząd Miejski w Czersku	0	1
Powierzchnia pomieszczeń zaadaptowanych na cele społeczne [dla PP7]	Urząd Miejski w Czersku	0	586,1
Liczba stworzonych obiektów sportowych [dla PP8]	Urząd Miejski w Czersku	0	1
Liczba stworzonych przestrzeni publicznych [dla PP9 i PP10]	Urząd Miejski w Czersku/Wspólnota Mieszkaniowa „Przytorowa 3”/wyłonieni partnerzy	0	8
Liczba utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego [dla PP9]	Urząd Miejski w Czersku/Wspólnota Mieszkaniowa „Przytorowa 3”	0	2
Wskaźniki rezultatu			
Liczba osób korzystających z opieki dziennej [dla PP1]	Urząd Miejski w Czersku/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego	0	50
Liczba osób korzystających z punktu opieki czasowej [dla PP1]	Urząd Miejski w Czersku/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego	0	4
Liczba osób korzystających z usług asystenckich [dla PP1]	Urząd Miejski w Czersku/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego	0	10
Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych [dla PP2, PP3 i PP6]	Urząd Miejski w Czersku/Szkoła Podstawowa nr 1	0	780
Liczba rodzin objętych wsparciem [dla PP2]	Urząd Miejski w	0	10

	Czersku		
Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalno-rozrywkowych [dla PP3 i PP6]	Szkoła Podstawowa nr 1	0	1000
Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych zajęciach, kursach, warsztatach i szkoleniach [dla: PP1, PP2, PP4 oraz PP5]	Urząd Miejski w Czersku/Pomorski Instytut Kariery i Doradztwa Zawodowego/Szkoła Podstawowa nr 1/Biblioteka Publiczna	0	3000
Liczba wspartych w Programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu przedsięwzięcia [dla PP7]	Urząd Miejski w Czersku	0	1
Liczba osób korzystających z utworzonego obiektu sportowego [dla PP8]	Urząd Miejski w Czersku	0	500
Liczba osób korzystających z utworzonych przestrzeni publicznych [dla PP9 i PP10]	Urząd Miejski w Czersku/Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach/wyłonieni partnerzy	0	400
Liczba osób korzystających z utworzonych obiektów infrastruktury czasu wolnego [dla PP9]	Urząd Miejski w Czersku/Spółdzielnia Mieszkaniowa w Chojnicach	0	300

Źródło: opracowanie własne

Z uwagi na długotrwały charakter procesu rewitalizacji, którego efekty nie są odczuwalne natychmiastowo po zakończeniu realizacji przedsięwzięć, rekomenduje się przeprowadzenie dodatkowej ewaluacji oddziaływania zrealizowanych przedsięwzięć po zakończeniu horyzontu czasowego dokumentu (np. w roku 2025).

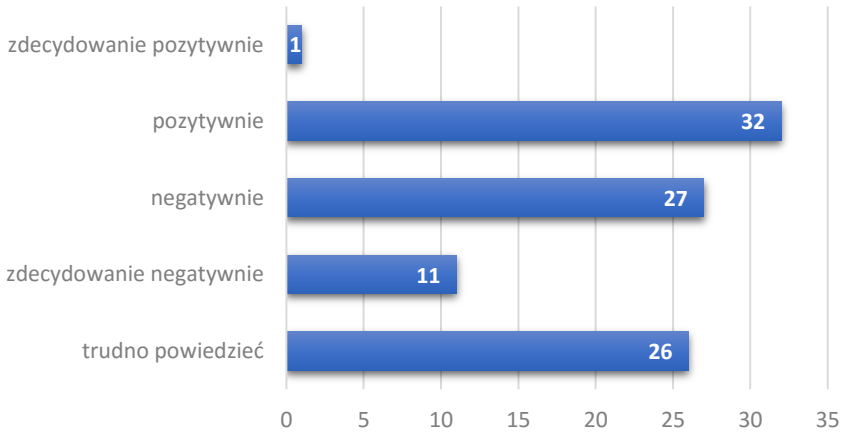
Raport z konsultacji społecznych

W niniejszym raporcie przedstawione zostaną wyniki ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców oraz rezultaty wywiadów pogłębionych z przedsiębiorcami. Badanie ankietowe oraz wywiady pogłębione przeprowadzone zostały w ramach prac nad Programem Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023.

Ankietyzacja mieszkańców odbyła się przy okazji obchodów 90 rocznicy nadania praw miejskich dla Czerska, które zorganizowane zostały 2 lipca 2016 roku na targowisku im. gen. Hallera. Stoisko rewitalizacyjne cieszyło się dużym zainteresowaniem zarówno wśród dzieci, na które czekały różne atrakcje i animacje, a także wśród dorosłych, którzy mogli dowiedzieć się więcej o rewitalizacji oraz wziąć udział w ankiecie dotyczącej obszaru rewitalizacji. W trakcie spotkania przeprowadzono 69 ankiet, a dodatkowe 28 ankiet wpłynęło do urzędu drogą pocztową i elektroniczną, co dało łączną liczbę 97 wypełnionych kwestionariuszy.

Ankieta składała się z 4 pytań zamkniętych oraz z 2 pytań otwartych. Pytania zamknięte dotyczyły: stanu technicznego budynków, stanu zieleni i małej architektury, dostępności usług oraz stanu bezpieczeństwa na wstępnie wyznaczonym obszarze rewitalizacji. W pytaniach zamkniętych zastosowano pięciostopniową skalę Likerta, składającą się z pięciu możliwych odpowiedzi ułożonych w porządku od stopnia całkowitej akceptacji, do całkowitego odrzucenia danego poglądu. Pytania otwarte miały na celu uzyskanie odpowiedzi co do oczekiwanych rezultatów rewitalizacji oraz pozyskanie opinii i propozycji odnoszących się do obszaru. Do ankiety dołączona została mapa poglądowa obszaru przeznaczonego do rewitalizacji.

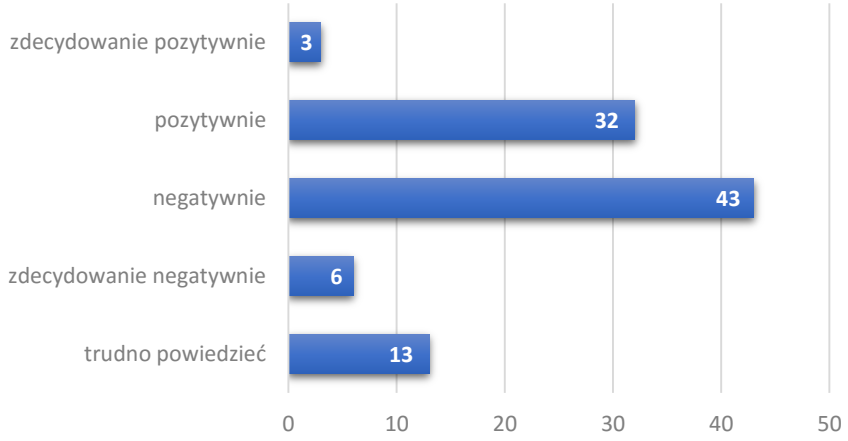
1. Jak Pani/Pan ocenia stan techniczny budynków znajdujących się na obszarze planowanej rewitalizacji?

Źródło: Opracowanie własne

Pytanie pierwsze odnosiło się do stanu technicznego budynków znajdujących się na wyznaczonym obszarze. Niemal 40% mieszkańców ocenia stan techniczny budynków jako negatywny, przy 34% oceniających pozytywnie. 26 mieszkańców biorących udział w ankiecie wybrało opcję „trudno powiedzieć".

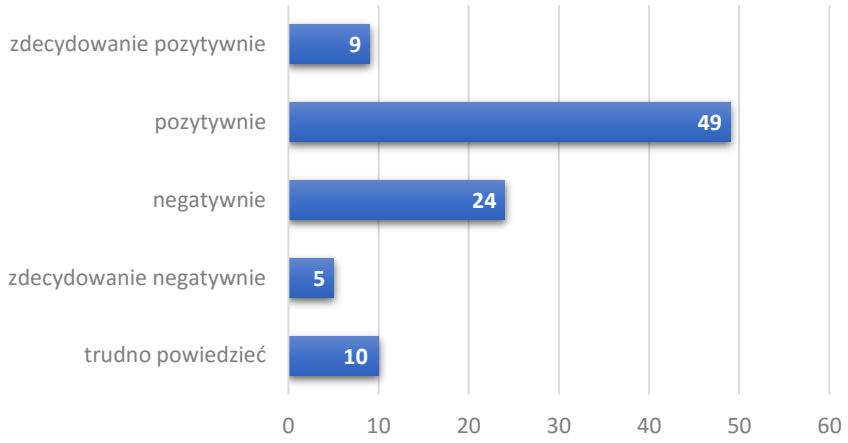
2. Jak Pani/Pan ocenia stan podwórzy, chodników, zieleni i małej architektury (skwery, ławki, place zabaw) znajdujących się na obszarze planowanej rewitalizacji?

Źródło: Opracowanie własne

Drugie pytanie odnosiło się do oceny przez badanych stanu: podwórzy, chodników, zieleni i małej architektury na obszarze przewidzianym do rewitalizacji. Ponad połowa ankietowanych ma negatywne zdanie o przestrzeniach publicznych lub półpublicznych na obszarze rewitalizacji. 36% mieszkańców ma pozytywne odczucia, natomiast około 13% nie miało na ten temat konkretnego zdania.

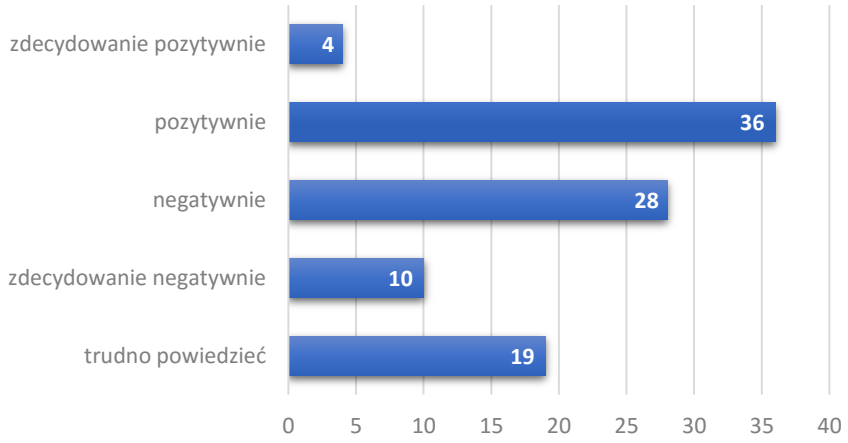
3. Jak Pani/Pan ocenia dostępność usług (sklepy, gastronomia, rzemiosło) na obszarze planowanej rewitalizacji?

Źródło: Opracowanie własne

Zdecydowana większość osób biorących udział w ankiecie (60%) ocenia pozytywnie dostępność różnego rodzaju usług na obszarze rewitalizacji. 29 mieszkańców skazuje na słaby dostęp do usług, natomiast 10 osób nie udzieliło jednoznacznej odpowiedzi.

4. Jak Pani/Pan ocenia stan bezpieczeństwa (w tym bezpieczeństwa ruchu drogowego) na obszarze planowanej rewitalizacji?

Źródło: Opracowanie własne

Ostatnie z pytań zamkniętych dotyczyło stanu bezpieczeństwa na obszarze, z uwzględnieniem bezpieczeństwa ruchu drogowego. 40 mieszkańców oceniało pozytywnie stan bezpieczeństwa na obszarze, natomiast negatywnie oceniło go 39% mieszkańców (38 osób).

5. Jakich zmian Pani/Pan oczekuje w celu poprawy obszaru planowanej rewitalizacji?

Największa liczba mieszkańców jako kluczowe inwestycje na obszarze rewitalizacji wskazuje modernizację dworca PKP i poprawę stanu technicznego chodników i ulic. Ponadto dość liczna grupa osób wskazała remont budynków mieszkalnych oraz tworzenie nowych terenów zielonych jako inwestycje, które w znaczący sposób wpłyną na poprawę sytuacji na obszarze rewitalizacji. Z działań społecznych jako najważniejsze wymieniono: utworzenie domu całodobowej opieki dla osób starszych, utworzenie miejsc spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży a także podejmowanie działań na rzecz integracji pomiędzy mieszkańcami.

Tabela 26. *Wyniki konsultacji społecznych (02.07.2016 r.)*

Kategoria proponowanych zmian	Proponowane zmiany
Poprawa stanu technicznego i estetycznego dworca PKP	– zagospodarowanie terenu dworca, dostosowanie przestrzeni do osób niepełnosprawnych, – wprowadzenie funkcji społecznych na terenie Dworca PKP; – rozbudowa Dworca PKP;
Poprawa stanu chodników i ulic	– poprawa stanu chodników, zjazdów oraz dostosowanie ich do potrzeb osób niepełnosprawnych; – poprawa stanu/modernizacja ul. Transportowców, ul. Kolejowej, ul. Królowej Jadwigi; – modernizacja ul. Maczka – ulica zbyt wąska, utrudniony dojazd pogotowia; – poprawa dostępności/dojazdu do szkoły;
Utworzenie nowych miejsc parkingowych	– budowa obwodnicy Czerska; – poprawa bezpieczeństwa w ruchu pieszych - przejście dla pieszych za blisko skrzyżowania; – zwiększenie liczby przejść dla pieszych; – większe nastawienie na ruch pieszych i rowerowy;
Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego	
Budowa ścieżek rowerowych	– budowa ścieżki rowerowej z Łęgu do Czerska;

Remont budynków mieszkalnych/kamienic	– zwiększenie liczby mieszkań; – wyegzekwowanie remontu elewacji obiektu przy Poczcie Polskiej;
Budowa placów zabaw	– ogrodzenie placu zabaw;
Budowa siłowni zewnętrznych	
Budowa obiektów małej architektury	– budowa fontanny; – poprawa stanu elementów małej architektury;
Poprawa stan zieleni/terenów zielonych	
Utworzenie/rozwój nowych terenów zielonych, skwerów	
Rozbudowa monitoringu	
Zwiększenie liczby patroli policji/poprawa bezpieczeństwa	
Zwalczanie patologii społecznych	
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	
Tworzenie nowych zakładów pracy	– zwalczenie bezrobocia; – organizowanie prac dla osób bezrobotnych, aktywizacja osób bezrobotnych; – budowa Domu Dziennej Opieki dla osób starszych; – zwiększenie liczby połączeń autobusowych, w tym głównie poza miasto;
Poprawa jakości/zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej	– przestrzeń przyjazna mieszkańcom i turystom; – zwiększenie liczby atrakcji, w tym także na rynku (miasto staje się puste w weekendy, ludzie wyjeżdżają);
Utworzenie większej liczby miejsc przeznaczonych do odpoczynku i rekreacji	– utworzenie miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, utworzenie miejsc rekreacji; – utworzenie miejsca przyjaznego dla matek z dziećmi; – zwiększenie liczby atrakcji dla dzieci; – zwiększenie liczby imprez plenerowych; – organizacja inicjatyw dla dzieci i seniorów;
Zwiększyć integrację między mieszkańcami	– stworzenie miejsca integracji (np. świetlicy);

	– wprowadzanie udogodnień dla niepełnosprawnych; – zwiększenie powierzchni ogólnodostępnych przestrzeni publicznych; – podnoszenie atrakcyjności miejsca zamieszkania; – zwiększenie zaangażowania mieszkańców w rozwój lokalny; – zwiększenie zaangażowania w dbanie o estetykę najbliższego otoczenia - bardziej przyjazne podwórka; – działania aktywizujące społeczność; – aktywna polityka prorodzinna; – aktywne przeciwdziałanie odpływom mieszkańców – stworzenie odpowiednich warunków zachęcających do pozostania w Czersku; – utworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej; – poprawa atrakcyjności obszaru objętego rewitalizacją poprzez poprawę stanu technicznego budynków znajdujących się na obszarze, poprawę stanu podwórzy, chodników, zieleni, małej architektury oraz poprawę dostępności usług; – zwiększenie liczby sklepów, marketów – zwiększenie dostępności do usług (sklepy); – zwiększenie liczby punktów gastronomicznych; – zwiększyć różnorodność oferty handlowo-usługowej;

Źródło: Opracowanie własne

6. Inne opinie i propozycje

W ostatnim pytaniu mieszkańcy wpisywali swoje opinie i propozycje odnośnie procesu rewitalizacji. Także i w przypadku tego pytania pojawiała się problematyka dworca PKP i poprawa jego funkcjonalności oraz poprawa stanu technicznego i estetycznego

budynków na obszarze rewitalizacji. Wskazywano także na brak terenów rekreacyjnych, zarówno dla dzieci i młodzieży jak i dorosłych. Pojawiały się postulaty dotyczące poprawy bezpieczeństwa na obszarze, a także przeciwdziałania zjawisku bezrobocia oraz wykluczenia społecznego.

Tabela 27. *Wyniki konsultacji społecznych (02.07.2016 r.)*

Kategoria opinii i propozycji	Opinie i propozycje
Dworzec PKP znajduje się w złym stanie - remont dworca	– dworzec, jak i jego okolice dworca odstraszają ludzi; – utworzenie przyjaznej poczekalni dla pasażerów; – poprawa jakości obsługi klientów dworca; – budowa/utworzenie nowego żłobka - obecnie jest tylko jeden;
Brak placów zabaw – utworzenie placu zabaw	– zwiększenie dbałości o stan zieleni miejskiej;
ul. Tucholska – zbyt wąska jezdnia i chodnik, które dodatkowo są w złym stanie technicznym	– ul. Tucholska - brak ścieżki rowerowej; – wymiana nawierzchni ulic: Królowej Jadwigi, Matejki, Transportowców; – modernizacja chodników, oświetlenia; – ul. Transportowców – niski poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym; – brak parkingów dla rowerów; – jest bezpiecznie ale brakuje chodników;
Zwiększenie częstotliwości patroli policji	– zwiększenie poziomu bezpieczeństwa; – zwalczanie bezrobocia wśród kobiet; – ożywienie rynku pracy – zwalczanie bezrobocia/aktywizacja osób bezrobotnych; – zwiększanie liczby zakładów pracy – tworzenie nowych miejsc pracy; – podniesienie zasiłku dla bezrobotnych; – zwiększenie inicjatyw skierowanych dla seniorów; udzielanie wsparcia seniorom m.in. w postaci zniżek na posiłki; – zwiększanie liczby inwestorów;

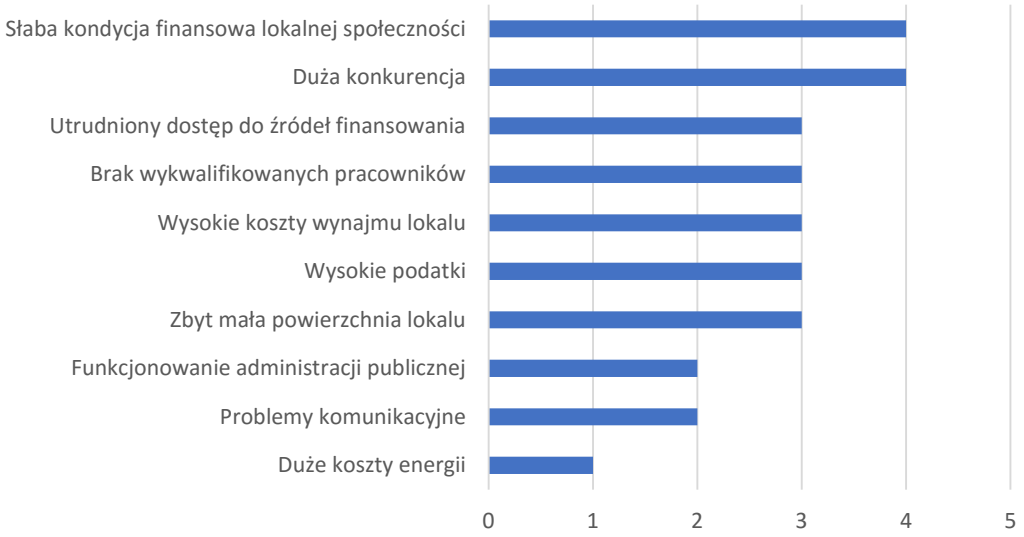
Źródło: Opracowanie własne

Ankietyzacja przedsiębiorców

Wśród przedsiębiorców przeprowadzono wywiady pogłębione mające na celu identyfikację trudności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej w Czersku, zbadanie potencjalnego zainteresowania sektora prywatnego procesem rewitalizacji oraz możliwości efektywnego włączenia go w programowanie rewitalizacji. Łącznie przeprowadzono 16 takich wywiadów.

Kwestionariusz składał się z siedmiu pytań merytorycznych oraz czterech dotyczących podstawowych informacji o przedsiębiorstwie. Pytanie pierwsze dotyczyło identyfikacji czynników wpływających negatywnie na rozwój przedsiębiorstwa. Przedsiębiorcy proszeni byli o zaznaczanie maksymalnie 3 czynników, które ich zdaniem mają największy negatywny wpływ na rozwój ich firmy.

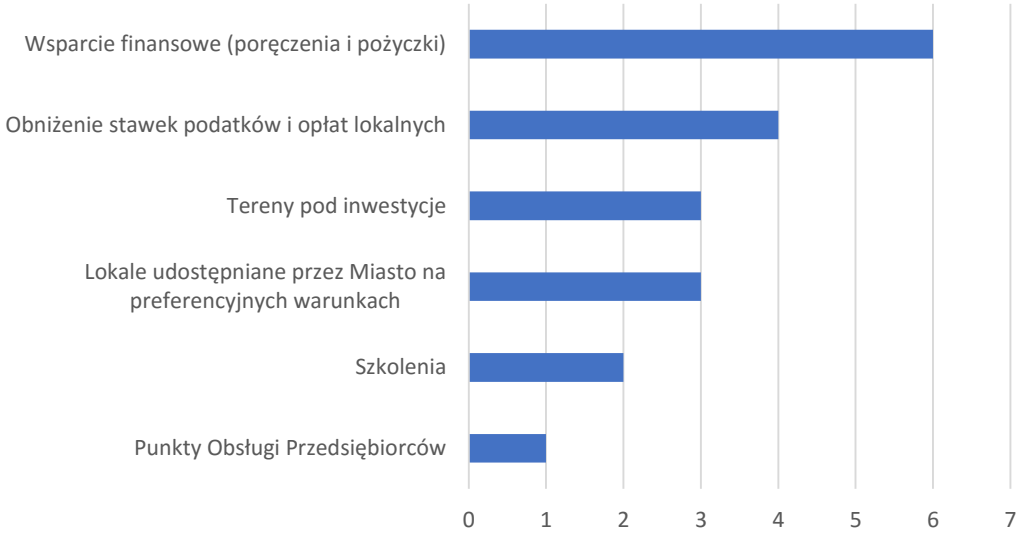
1. Które z wymienionych czynników w największym stopniu wpływają negatywnie na rozwój Państwa przedsiębiorstwa?

Źródło: Opracowanie własne

Przedsiębiorcy jako główne czynniki utrudniające funkcjonowanie przedsiębiorstw wskazali słabą kondycję finansową lokalnej społeczności oraz dużą konkurencję. Jako spore utrudnienie wskazano także utrudniony dostęp do źródeł finansowania, brak wykwalifikowanych pracowników, wysokie podatki lokalne, wysokie koszty najmu lokali oraz zbyt małą powierzchnię tych lokali.

2. Z jakich form wspierania przedsiębiorców przez miasto Czersk chcieliby Państwo skorzystać?

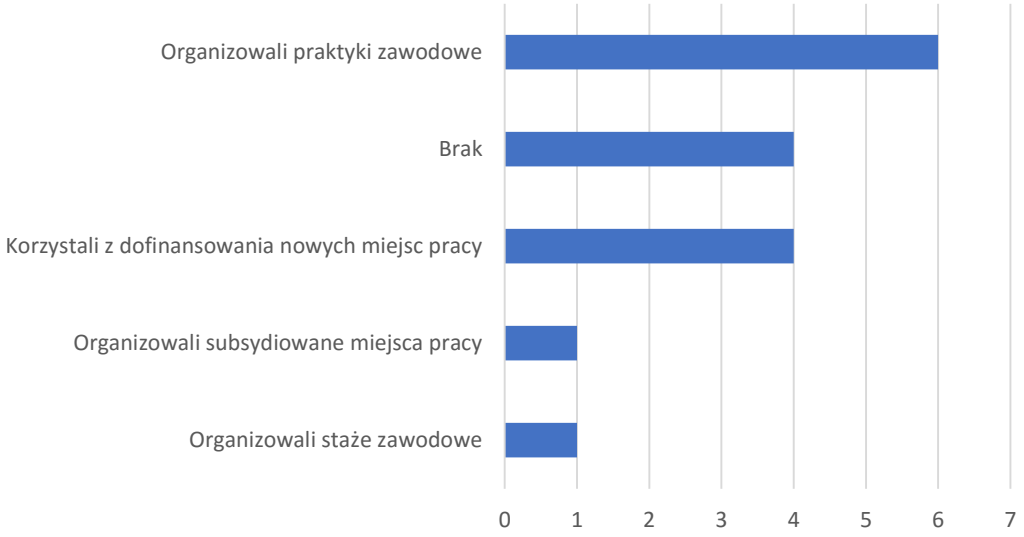

Źródło: Opracowanie własne

Najwięcej przedsiębiorców wskazało finansową formę pomocy w postaci pożyczek lub poręczeń jako formy, z których najchętniej by skorzystali. Ponadto jako pożądaną formę wsparcia wskazywano obniżenie stawek podatków i opłat lokalnych oraz lokale udostępniane przez gminę na preferencyjnych warunkach. Część przedsiębiorców wskazała tereny pod inwestycje przygotowywane przez Gminę jako pożądaną formę wsparcia.

Kolejne pytania (4,5,6) dotyczyły zaangażowania lokalnych przedsiębiorstw w działalność na rzecz społeczności lokalnej lub rynku pracy. Spośród 16 przedsiębiorców zaledwie 5 z nich deklaruje, iż angażowali się w działania na rzecz lokalnej społeczności. Zaledwie jedno przedsiębiorstwo współpracuje z organizacjami działającymi na rzecz rozwoju lokalnej społeczności lub rynku pracy. Spośród ankietowanych przedsiębiorców 8 z nich deklaruje chęć przystąpienia do współpracy w działaniu na rzecz rozwoju obszaru.

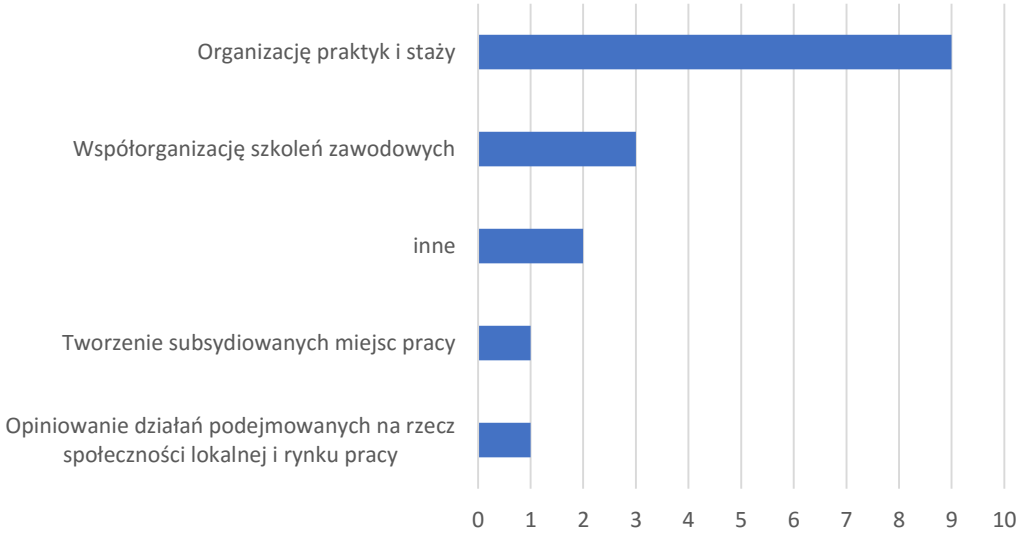
3. Czy dotychczas Państwo w swojej firmie angażowali się w działania na rzecz lokalnego rynku pracy?

Źródło: Opracowanie własne

Sześciu spośród szesnastu przedsiębiorców organizowało w swojej firmie praktyki zawodowe, a 4 z nich korzystało z dofinansowania nowych miejsc pracy. Czterech przedsiębiorców przyznało, iż nie prowadziło żadnych działań na rzecz lokalnej społeczności czy rynku pracy.

4. W jakie działania związane z rozwojem rynku pracy chcieliby Państwo się włączyć?

Źródło: Opracowanie własne

Spośród ankietowanych przedsiębiorców najwięcej z nich wyrażało chęć zaangażowania się w działania związane z rozwojem rynku pracy. Większość z przedsiębiorców zainteresowana jest organizacją praktyk i staży zawodowych. Trzech z

nich zdecydowanych jest na współorganizację szkoleń zawodowych. Jedno przedsiębiorstwo planuje utworzyć subsydiowane miejsca pracy.

W badaniu udział wzięli przedsiębiorcy prowadzący swoją działalność na terenie miasta Czersk. Były to głównie małe przedsiębiorstwa (zatrudniające od 1 do 9 osób), prowadzone przez osoby fizyczne (87,5% badanych). Okres przebywania firmy na rynku jest dość mocno zróżnicowany, najstarsze przedsiębiorstwo założone zostało w roku 1999, natomiast najmłodsze w 2014. Średnia długość funkcjonowania przedsiębiorstwa, które wzięło udział w badaniu wynosi 6,5 roku.

Spis tabel

Tabela 1. Cele strategiczne zdiagnozowane w ramach obszarów problemowych wskazanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2014-2020 7
Tabela 2. Katalog wskaźników wykorzystanych w analizie 11
Tabela 3. Wykaz ulic i miejscowości wchodzących w skład jednostek analitycznych 13
Tabela 4. Wykaz wskaźników wykorzystanych w analizie sfery społecznej 17
Tabela 5. Wykaz linii kolejowych z terenu miasta i gminy Czersk 55
Tabela 6. Wykaz obiektów zabytkowych zlokalizowanych w gminie Czersk wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków 56
Tabela 7. Liczba obiektów sportowych przypadających na 1000 mieszkańców 62
Tabela 8. Liczba placów zabaw przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym . 63
Tabela 9. Wyniki analizy wskaźnikowej wszystkich badanych sfer 65
Tabela 10. Wykaz ulic mieszczących się w granicach obszaru rewitalizacji 68
Tabela 11. Wartości wskaźników dla obszaru rewitalizacji, gminy Czersk, województwa pomorskiego oraz Polski (stan na 31 grudnia 2016 roku). 71
Tabela 12. Przyczyny zjawiska bezrobocia 74
Tabela 13. Powody przyznawania świadczeń społecznych na obszarze rewitalizacji w Czersku za rok 2016 76
Tabela 14. Przedsiębiorstwa działające na obszarze rewitalizacji 91
Tabela 15. Analiza SWOT dla obszaru rewitalizacji 92
Tabela 16. Powiązania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 ze Strategią Rozwoju gminy Czersk na lata 2014-2025 97
Tabela 17. Powiązania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Czersk na lata 2014 - 2020 98
Tabela 18. Powiązania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 z Programem Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czersk na lata 2014 - 2020 100
Tabela 19. Harmonogram realizacji przedsięwzięć 127
Tabela 20. Indykatywne ramy finansowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych z podziałem na źródła finansowania 128
Tabela 21. Oddziaływanie zaplanowanych przedsięwzięć na poszczególne sfery funkcjonowania miasta 131
Tabela 22. Wykaz wybranych przedsięwzięć zrealizowanych ze środków własnych oraz przy udziale środków zewnętrznych 138
Tabela 23. Harmonogram wdrażania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 143
Tabela 24. Wskaźniki monitoringu celów Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 147
Tabela 25. Wskaźniki oddziaływania Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017 – 2023 oraz wskaźniki produktu i rezultatu zaplanowanych przedsięwzięć 148
Tabela 26. Wyniki konsultacji społecznych (02.07.2016 r.) 154
Tabela 27. Wyniki konsultacji społecznych (02.07.2016 r.) 157

Spis rycin

Ryc. 1. Wykorzystane podziały miasta i gminy Czersk na jednostki analityczne 13
Ryc. 2. Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym..... 18
Ryc. 3. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym..... 20
Ryc. 4. Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców..... 22
Ryc. 5. Kwota wypłaconych świadczeń pomocy społecznej (forma pieniężna) w przeliczeniu na 1 rodzinę, której udzielono wsparcia..... 24
Ryc. 6. Liczba osób pobierających świadczenia pomocy społecznej (forma niepieniężna) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców..... 25
Ryc. 7. Liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 26
Ryc. 8. Liczba uczniów mających problemy w nauce w przeliczeniu na 100 uczniów 27
Ryc. 9. Liczba uczniów uczęszczających na sportowe zajęcia pozalekcyjne w przeliczeniu na 100 uczniów 29
Ryc. 10. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców 30
Ryc. 11. Liczba stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 32
Ryc. 12. Liczba stwierdzonych wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców..... 33
Ryc. 13. Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 34
Ryc. 14. Zmiana liczby ludności w poszczególnych jednostkach w latach 2012-2016..... 36
Ryc. 15. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców 37
Ryc. 16. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców 38
Ryc. 17. Liczba osób starszych, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny w przeliczeniu na 100 osób w wieku poprodukcyjnym 39
Ryc. 18. Udział osób pobierających zasiłek z tytułu niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców 41
Ryc. 19. Sumaryczny wskaźnik degradacji sfery społecznej 42
Ryc. 20. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym..... 44
Ryc. 21. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym..... 45
Ryc. 22. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym..... 46
Ryc. 23. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców 47
Ryc. 24. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych..... 49
Ryc. 25. Odsetek osób deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie mieszkańców 50
Ryc. 26. Średnia waga [w kg] wyrobów azbestowych przypadających na 1 budynek mieszkalny..... 51
Ryc. 27. Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej ich liczbie 52

Ryc. 28. Średnia powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca 53
Ryc. 29. Struktura użytkowania gruntów w gminie Czersk 55
Ryc. 30. Lokalizacja obiektów sportowych na terenie gminy Czersk 60
Ryc. 31. Obiekty sportowe na terenie gminy Czersk 61
Ryc. 32. Przybliżona lokalizacja ogólnodostępnych placów zabaw na terenie miasta i gminy Czersk 63
Ryc. 33. Obszary zdegradowane w mieście i gminie Czersk 66
Ryc. 34. Granice obszaru rewitalizacji 68
Ryc. 35. Kompleks Dworca PKP 83
Ryc. 36. Boisko przy Szkole Podstawowej nr 1 i boisko przy ul. Jana Pawła II 85
Ryc. 37. Ogólnodostępne place zabaw na obszarze rewitalizacji 86
Ryc. 38. Budynki mieszkalne w złym stanie technicznym 87
Ryc. 39. Ulice i chodniki w złym stanie technicznym 89
Ryc. 40. Ulice i chodniki w złym stanie technicznym 90
Ryc. 41. Zestawienie celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań 97
Ryc. 42. Zarys lokalizacji przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla gminy Czersk na lata 2017-2023 130
Ryc. 43. Spotkania warsztatowe z lokalnymi liderami i seniorami 142
Ryc. 44. Akcja-Rewitalizacja 142
Ryc. 45. Schemat wprowadzania zmian do Programu Rewitalizacji 146